NOVELE

DE

N. GANE

VOLUMUL I-iu

EDIȚIA A DOUA

BUCUREȘTI
EDITURA LIBRĂRIEI SOCECU & Comp.
1886.

www.dacoromanica.ro

STABILIMENTUL GRAFIC SOCECŬ & TECLU
BUCUREŞTI
96 Strada Berzii 16
32,483.

www.dacoromanica.ro

PREFAŢĂ

Novelele D-lui Nicolae Gane au apărut rând pe rând in ziarul *Convorbiri literare* cu incepere dela 1867 când s'a fundat aceastǎ importantă revistă.

La anul 1873 a eşit de sub teascurile „Tipografiei naţionale din Iaşi“ sub titlul: „**Incercari literare**“ o broşură cuprinzênd cinci novele şi alte câteva mici bucăţi literare de ale D-lui N. Gane, iar la 1880 s'a imprimat la aceiaşi tipografie, două volume conţinênd nouăsprezece novele, dintre care cea mai mare parte au fost traduse in limbele franceză şi germană şi mai toate reproduse de diferite ziare din ţară.

Văzênd buna-voinţă cu care publicul cetitor a primit scrierile acestui autor, căci ediţiile d'intâi s'au desfăcut toate prin vênzare, am crezut a aduce un serviciu limbei şi literaturei noastre publicând această nouă ediţie, de astă-dată mai bine ingrijită, revêzută şi sporită de autor, şi care cuprinde in totul douêzecişişase novele.

Editorul.

www.dacoromanica.ro

Amicilor mei din „Junimea".

Vouĕ vĕ dedic această carte. De va fi rea veţi avea rĕspunderea, de va fi bună al vostru va fi meritul, căci fără voi, fără caldul vostru indemn nici o linie poate n'ar fi eşit din pana mea.

Eu unul, o preţuesc numai pentru că este rodul unei lucrări stăruitoare plină de amintiri din tinereţele mele, şi in care mi-am găsit liniştea vieţii ce adese ori mi-a lipsit in lumea din afară.

Primiţi deci această dedicare ca semnul cel mai invederat al iubirii mele.

N. GANE.

www.dacoromanica.ro

DOMNIŢA RUXÀNDRA

Era in sĕptĕmăna patimilor. Soarele apusese şi umbrele nopţii se intindeau asupra Iaşului. Numai vîrful Hlincei şi al Cetăţuei străluceau ăncă de cele din urmă raze murinde ale asfinţitului. Clopotul din turnul Trei-Erarchilor chema credincioşii la rugăciunea de noapte, umplĕnd aerul cu voacea sa de aramă.

Un mare sgomot de cai şi arme se auzea inspre Curtea Domnească, şi eată că pe

www.dacoromanica.ro

porţile cele mari ale Curţii deschise in două laturi, se vede inaintând in sunetul trâmbiţelor şi a tobelor, o ceată de călăreţi in fruntea căreia mergea la pas pe un cal alb *asturcan* Domnul Vasilie Lupul. El purta gugiumană pe cap, pe umere o manta albă cu guler de samur, in picioare ciubote lungi şi la brău o sabie bătută in pietre scumpe. Fruntea sa era impresurată de gânduri, aureolă obicinuită a Domnilor buni, căci Vasilie Lupul era dintre acei Domni rari care ureau birurile, iubeau dreptatea şi erau totdeauna *incinşi de grija ţerii*, aşa zic chronicarii bătrâni.

După dênsul veneau călări in haine strălucitoare visternicul Buhuş, Savin hatmanul, vornicul Patraşcu, spatarul Ciugolea, şi alţi mulţi boeri curteni, toţi rêi la harţă şi buni la sfaturi. Apoi se vedea inaintând o caretă mare, cu capul de zimbru zugrăvit pe obloane, trasă de patru cai negri arăpeşti, inlăuntrul căreia şedea la dreapta, Doamna ţerii soţia lui Vasilie Lupul, şi la stênga Domniţa Ruxandra fiica ei.

Dacă in mersul alaiului toate capetele se

www.dacoromanica.ro

descopereau şi se plecau dinaintea măririi lui Vasilie Lupul, şi mai adănc se plecau ele dinaintea frumuseţei Domniţei Ruxandra, căci niciodată floare mai mândră, mai aleasă n'a impodobit valea dunăreană.

Ea era albă şi senină ca zorile dimineţei. Auriul părului, veselia zimbetului, dulceaţa ochilor, izvoreau din chipul ei fecioresc, intocmai ca un rîu de raze ce inconjoară numai fruntea ăngerilor.

Vestea despre frumuseţa ei merse departe peste hotarele ţerii şi mulţi magnaţi Poloni, Unguri şi Germani venise la Curtea Moldovei spre a-i cere mâna, ănsă nici unul nu avù fericirea să atragă privirile ei.

Carëta cu Doamnele inainta incet spre Trei-Erarchi; in urma ei venea o ceată de oşteni călări, dorobanţi, panduri, plăeşi, călăraşi din mijlocul cărora se inălţa steagul ţerii martur glorios de vitejiile lor. Toate uşile şi ferestrele se deschideau inaintea alaiului domnesc şi de prin toate se intindeau covoare şi se aruncau flori.

Ajuns in curtea bisericei, Domnul descălecă, şi la uşă fù intimpinat de norod şi de

www.dacoromanica.ro

Mitropolitul țerii cu crucea in mâni. El sărută crucea, spuse norodului un cuvênt bun, apoi intră in biserică și se așeză in strana domnească care era mai naltă decât celelalte, lucrată in săpături poleite și impodobită cu armele țerii. — Doamna se puse din adreapta lui, ear lângă treptele stranei domnești stătèa in picioare domnița Ruxandra ca un ânger de pază cu o carte de rugăciuni in mâni. Mitropolitul începù slujba divină; bolta Trei-Erarchilor resuna de cântări; frunțile credincioșilor erau plecate spre pământ, când deodată intocmai ca o nălucă, venită nu se știe cum și de unde, apărù inaintea Domniței Ruxandra un necunoscut care dându-i o ramură verde îi zise: „*Acela „căruia cerul` te-a menit, îți hărăzește acest „semn al iubirii sale și jură a te avè de so-„ție sau a murì*“.

Domnița care luase instinctiv ramura din mâna străinului crezù că aude rĕsunând in urechea ei glasul infricoșat al destinului, și ridicând un moment privirea pe necunoscuta figură, vĕzù sub genele-i posomorite scânteind mii de flacări pornite dintr'un suflet

www.dacoromanica.ro

neimpacat. — Niciodată fulger din ceriu, n'a produs în lume mai multă sguduire, decăt aceşti ochi pe inima Domniţei. In lumina lor intocmai ca in doue oglinzi, ea intrevĕzù soarta ei inlănţuită de a sa; i se părù că intreaga-i fiinţă contopită cu a lui, se perde in intunericul nemărginit. Ea simţì ameţeala ce simte porumbul cănd se vede răpit de vultur şi purtat in ghiare deasupra prăpăstiilor.

Acest om sĕmăna a fi insuş diavolul eşit din temeliile bisericii. Fruntea sa era increţită şi amerinţătoare; nările sale se băteau la fiecare resuflare; pe buzele salę era semnul cruzimii şi al indrăznelii, dar ce avea el mai infricoşat erau ochii sei incruntaţi in fundul cărora părea că se luptă o furtună de patimi.

Un fior trecù prin inimile tuturor la vederea acestei arătări omeneşti.

Nimeni nu cuteza să sufle. Numai Domnul păstrăndu-şi săngele rĕce ca in zilele de bătălie, poruncì hatmanului să pue măna pe obraznicul care indrăznise să se apropie dę Domniţa.

www.dacoromanica.ro

In acelaș moment însă, intocmai ca scânteia ce se pierde in vênt, străinul dispărù.— Altarul, pridvorul, clopotnița furĕ cercetate; curtea bisericii, chiliile, pivnițile rĕscolite.— Străinul era negăsit, nevĕzut. — Femeile și copiii inspăimêntați își făceau cruce scuipând asupra diavolului, bĕtrânii ziceau că e semnul unei ispite dumnezeești, ostașii buimaci loveau cu sabia zidurile și pămêntul care rĕspundeau a deșert, ear Domnul in mânie grăì hatmanului:

— Tu hatmane Savin, și tu visternice, și tu vornice, și voi toți oameni de oaste și de muncă, marturi ați fost că in Vinerea sfântă, in casa lui Dumnezeu și in fața voastră un păgân a cutezat să rîdice ochii asupra fiicei mele. Indată să se inșire pe toate cărările, dealungul și dealatul țĕrii, cărduri de arcași și pușcași, de pedestri și călări să-l caute și să mi-l aducă viu, sau mort.

In zadar însă arcașii și pușcașii, călăreții și pedeștrii inșirarĕ drumurile, cutrierarĕ pădurile, șesurile, munții și văile, păgânul nu lăsase nici urmă după el. Toți se intoarserĕ a casă incredințați că l'a inghițit

www.dacoromanica.ro

păměntul; numai povestea despre dĕnsul remase la vetrele ostaşilor.

II.

Cine se zăreşte colo in depărtare călare pe un cal negru dar alb de spume tăind in douĕ apele Nistrului? Numai nările calului se vĕd une-ori de pintre valuri, insă pe nări el scoate suflet puternic care preface apa in stropi. Călăreţul infipt pe şea se vede şi el numai de la brău in sus; el ţine frĕul cu măna sigură, şi fruntea sa nu se ameţeşte de luciul amăgitor al undelor. — Eată-l ajuns dincolo pe mal; calul se scutură de apă, ear călăreţul îi desmeardă coama.

Nu era insă sfirşit pericului pentru călător, căci dincolo de Nistru se intindea şi mai fioros pustiul ca o a doua apă nesfirşită, care la răsărit se unia cu ceriul.

Călăreţul insă, indrăzneţ ca şi cănd ar fi el stăpănul pustiului, luă şesul de-a curmezişul, fără drum nici cărare, şi mergea improtiva vĕntului care şuera in urechile lui.

www.dacoromanica.ro

Sosì noaptea care invêlì pămêntul cu mantaoa sa cernită şi o tăcere adâncă se făcù intr'un intuneric şi mai adânc. Nici o lumină, nici o şoaptă; numai scânteile ce eşeau din copitele calului se vedeau din când in când, numai tropotul lui se auzea rĕsunând sec pe prundiş.

Ceriul era acoperit; ici colea căte o stea singuratică se ivea la incheiturile nourilor şi părea că intreabă sfiicioase pe călător unde merge; apoi uimită de sumeţia lui şi de tăcerea nopţii işi ascundea earăşi faţa sub umedu-i văl.

Sosì mezul nopţii şi eată că de la un colţ al pustiului despre apus se auzì un răcnet ascuţit şi lung care se preumbla de-a lungul pământului clocotind lugubru ca un duh de blăstĕm, şi nu bine apucase acest răcnet să se stingă că un al doile şi mai ascuţit şi mai inflorător se auzì spre rĕsărit.

S'ar fi zis că pustiul trezindu-se din somn se ingăna isngur pe dĕnsul.

Şi un al treilea, şi un al patrulea respunserĕ in meazădzi şi in meazănoapte, pănă când aceste răcnete se impreunarĕ intr'un

www.dacoromanica.ro

concert ingrozitor de care şi ceirul şi păměntul păreau inspăiměntaţi.

Atunci călăreţul se oprì un moment, descălecă, strinse chingile la şea, cercetă cremenele la pistoale, incălecă şi plecă earăşi ca vĕntul şi ca găndul.

Mergea intocmai ca o fantasmă tăind intunericul, despicănd vĕntul, incrucişănd urletele, căud deodată zări inaintea sa douĕ lumini-aţintite asupra lui ca ochii iadului şi o duhoare fierbinte îi lovì obrazul.

Calul sforăì din nări, dar nu dădù indărăpt; călăreţul scoase cu linişte un pistol de la brău şi detună intre cei doi cărbuni aprinşi.

Un gemet inăduşit, o frăměntătură prin petre şi năsip, un clănţănit de dinţi se auzì, şi apoi nu se mai auzì nimic.

Atunci el infipse pintenii in coastele fugarului care plecă ca săgeata sburănd peste dihănii, ear acestea de căte ori in turbăciunea lor se prea apropiau de călăreţ, intălneau gloanţele lui şi copitele fugarului.

Pănă 'n ziuă se prelungì grozava luptă cu turma lupilor flămănzi ce goneau prada cu

www.dacoromanica.ro

spume la gură, când in fine renunţând la biruinţă, se imprăştiară in nesfirşitul stepelor lăsând in urmăle un lung şir de cadavre.

Încă trei zile şi încă trei nopţi merse călăreţul pe şesuri intinse adăpându-şi calul la părăele ce isvoreau la mari distanţe de sub năsipuri, şi hrănindu-l cu erburi de sub petre; şi in calea lui se călăuzea de paserile sburătoare, de luceafărul zilei, de stelele de noapte, asculta păméntul, intreba vězduhul, şi niciodată nu rătăcea.

In sfirşit el ajunse la malul Donului pe şesul căruia se intindea o mare tabără de oşteni.

Abia trecuse pintre cele d'intăi corturi şi vestea despre sosirea lui se respăndì pretutindene. Toţi din toate părţile alergau inaintea lui dănd semne de cea mai mare bucurie.

— Bine-ai venit Timuş, fiul lui Bogdan! strigară cu toţii.—Tu ne lipseai, şi noi rătăceam ca turma fără călăuz.

— Călăuzul vostru este Dumnezeu, şì eu ascult porunca lui.

— Şi care este porunca lui?

— Auzit-aţi voi de o ţară depărtată, ţara

www.dacoromanica.ro

Moldovei, cu fănaţe inflorite, cu lanuri mari de pâne, cu ape dulci, cu codri umbroşi;— Acolo trebue să mergem, să nuntim sau să rĕsboim!

— Să mergem!

— Acolo este fiica Domnului, o frumuseţă precum n'a inveselit încă pămĕntul, n'a desmierdat încă ochi omeneşti. Acea fiică îmi trebue mie de soţie şi vouĕ de stăpână.

— Să mergem!

— Grijiţi armele, inhamaţi caii, luaţi merinde, căci calea e lungă, dar rĕsplata frumoasă! Să luăm Domniţa, sau ţara Moldovei!

— Vom lua Domniţa, strigarĕ cu toţii invĕrtind ca nişte trestii suliţele intre degete, şi dacă nu-ţi va ajunge vom lua şi ţara Moldovei.

Acest străin cu numele Timuş era şeful cazacilor. Inzestrat de un curaj neinvins, şi stăpân pe un popor aprig şi iubitor de rĕsboae, el purta spaima in ţĕrile vecine. Regele Poloniei de mai multe ori inchinase steagul dinaintea oardelor sale, plătindu-şi umilinţa cu taleri numeroşi, şi Moscalii strim-

www.dacoromanica.ro

toraţi in hotarĕle lor, lăsarĕ toate cămpiile Ucraniei, Crimeei, Bugeagului in voea lui Timuş.

Cazacii îl ascultau ca pe un Dumnezeu; şi in adevĕr că dintre toţi el era cel mai bun călăreţ, cel mai ghibaciu puşcaş, cel mai ascuţit la minte, şi mai oţelit la inimă. Faima îl botezâ cu numele de *viteaz*. La voacea lui Timuş care rĕsună ca tunetul in văile Donului, oastea lui se pregătì de rĕsboiu, şi insetată de aur şi de sănge, pornì spre Moldova ca un roiu grozav de lăcuste.

III.

Dacă rĕsăritul avea pe Timuş de stăpăn, şi apusul avea eroul sĕu, insă acesta se deosebea de cel d'intăi prin o figură gingaşă de Fĕt-Frumos. El era Polon şi se numea Coribut. Nobil, bogat, june şi inflăcărat, el culese multe isbănzi in cămpul rĕsboaelor şi mai multe in cămpul amorului. Şi unele şi altele umplurĕ lumea cu numele lui.

Lucruri mari se povesteau de dĕnsul Se zicea intre altele că el avea o pavĕză făr-

www.dacoromanica.ro

mecată primită moştenire de la străbuni, că un ânger îi sfinţise sabia, că un drac era ascuns in calul său şi că deaceea in bătălii plumbul şi oţelul nu se lipeau de trupul lui; se mai zicea că domniţele, crăiesele şi impărătesele când îl vedeau nu-şi puteau lua ochii de pe el, aşa era de frumos in hainele sale de oştean călare pe calul fărmecat.

Coribut auzise de Domniţa Ruxandra şi hotărì să o ceară de soţie. Insă el nu vroì să se arăte sub strălucirea numelui său, sigur fiind de-o prea uşoară izbândă; de aceea el luă un nume străin, se imbrăcă in haine simple de călător, şi sosì la curtea lui Vasilie Vodă amestecat în ceata unui Polon cu numele Calinowski care venea ca sol din partea regelui Poloniei.

El vroea să invingă inima feciorească a Domniţei numai prin puterea frumuseţei şi a amorului său.

Domniţa Ruxandra îl văzù, îl deosebì dintre toţi, dar rămase rece.

Toată fiinţa ei era struncinată din ziua in care văzuse pe străinul cu ramura verde.

Vorbele amoroase ale junelui Polon ră-

www.dacoromanica.ro

sunau gol in urechile ei, și ostenită de a-l intălnì mereu in cale-i, ea căuta chipuri de al incunjura. Intr'una din zile ea îi zise:

— Cunoști pe Coribut?

— Negreșit îl cunosc.

— Și eu îl cunosc, adaose ea, l'am vĕzut, l'am găcit!...

Coribut nu știù ce să rĕspunză: tot sângele îi biciuì fața.

— Dar l'aṃ găcit, căci un suflet ales ca a lui nu se poate ascunde sub haine de rănd.

Coribut era gata să se arunce la picioarele ei.

— O, ce figură are el! Par'că-l vĕd și acuma dinaintea mea amerințător ca ceriul in tunete.

Coribut nu rĕspunsĕ nimic, un fior rece îi cutremură tot trupul.

— Și cine putea să fie altul decăt Coribut străinul care mi-a dat ramura verde?

— Ramura verde?

— Da! Ramura verde pe care o păstrez și acuma, căcí nu știu ce mĕ face să nu

www.dacoromanica.ro

pot uita nici acuma spaima ce simții in acel moment.

La aceste cuvinte Coribut fu atins ca de fulger. El înțelese că de acum inainte s'a sfîrșit cu amorul seu, și că din toate fericirile ce visase, nu-i remase nici măcar dreptul de a spera. Dar mai crudă decât insuși pierderea speranței, era umilința de a vedè că rivalul seu purta în inchipuirea Domniței aureola numelui lui.

Tot sângele strămoșilor lui se revoltă in el.

— Ce feliu? unui necunoscut i-a fost deajuns o clipă de intrevedere pentru ca să rîpească inima Domniței, și eu Coribut, adevěratul Coribut, gândea el, să mě věd după atâta timp de ședere la Curtea Moldovei rěspins cu insuși numele meu!...

De astă dată lovirea atinse direct mândria sa polonă. A fost un moment in care Coribut era cât pe ce să se descopere ei, însă făcěnd asupră-și silințe, el se oprì.

— Și oare cu numele meu, își zise el, robit-a străinul pe Domnița, el care n'a spus din ce părinți și țară este?... Nu!... Ce face numele când îl poartă un nevrednic?

www.dacoromanica.ro

E ca haina frumoasă pe un trup urît. Dar eu cu un alt nume nu mai sunt nimic?... Nu mai sunt vrednic să sărut nici urmele picioarelor unei femei?... Numele m'a făcut pe mine mare sau eu pe dĕnsul?... A! ori cine ar fi acest nou Coríbut care s'a furișat in inima Domniței, jur pe umbra strămoșilor mei, că-mi va plăti cu viața cutezanța de a se face de o potrivă cu mine.

Din acea zi Coribut incetă de a mai vorbì Domniței cuvinte de amor, incredințat fiind că ea iubește pe un altul, ear Domnița mulțămită că a scăpat de prigonirile lui, frămĕnta in mintea ei gănduri secrete ce nu mai avusese pănă atuncea și care o duceau la melancolie.

A iubì era ceva necusnocut pentru dĕnsa; singura idee o spĕria, și negreșit că trebue să fie spĕrioasă pentru o inimă tĕnĕră, această simțire puternică care se anunță cu inceputurile furtunei.

Zioa fugind de Curtea Domnească unde era prea mult vuet, ea rătăcea singuratică in aleele intunecoase ale grădinei, și acolo asculta cu drag ciripitul păserilor ce se ju-

www.dacoromanica.ro

cau prin crengi, urmărea sborul fluturilor, privea cu aţintire la verdeaţa erbei şi când auzea vre un pas omenesc tresărea, ca şi când ar fi surprins-o săvĕrşind vre o faptă rea.

Ea purta in inima ei o taĭnă, o comoară ascunsă pe care n'ar fi destăinuit-o oamenilor cu preţul vieţii, dar care era pre grea pentru a nu o spune vĕntului şi florilor.

Noaptea până a nu adormì, ea cugeta la mii de lucruri fără şir, precum la stele, la resboaele părintelui ei, la furtunele de pe marea, la stafii şi in fine la străinul cu ramura verde.

Dar ce idee?... Un străin eşit din fundul pămĕntului cu o figură posomorită ca zilele inourate, putea să atingă inima de ânger a junei Domniţe?... Nu!... Negreşit nu!... Ea se inroşea numai gândind la una ca aceasta şi de frică inchidea ochii spre a nu-l mai vedea. Dar..... cu ochii inchişi îl vedea şi mai bine. Figura indărăpnică şi nedespărţită tovărăşiţă a căpĕtăiului ei de noapte, lua fel de fel de forme fantastice in inchipuirea ei, până când ostenită de a o alunga, Domniţa adormea surizĕndu-i.

www.dacoromanica.ro

Cine ar fi socotit că asemene infrățire de inimă s'ar fi putut intêmpla in așa scurt timp intre Ruxandra și Timuș, intre dulce și aspru, intre frumos și urit, intre ceriu și iad?

Astfel trăea Domniță de la vederea străinului, singuratică, gânditoare și cuprinsă de un dor neințeles care s'ar fi prefăcut in suferințe dacă n'ar fi fost ades răcorit de roua lacrimilor, căci lacrimile isvoresc din dor spre a-l alina,— când eată că intr'una din zile la Curtea Domnească sosì un cazac călare pe un cal negru inspumat, cu o scrisoare de peste Don. De grăbit ce era cazacul, el intră la Domn acoperit, cum era cu colbul de pe drum, și-i dădù scrisoarea, care zicea:

„*Prea luminate Voevod Domn țerii Mol-*
„*dovei de la plaiuri până la mare!*

„Eu Timuș fiul lui Bogdan Hmelnitki sin-
„gur stăpân pe șesurile Ucraniei și ale Do-
„nului, de acărui poruncă ascultă 50,000
„suflete de voinici incălecați pe cai sêlba-
„teci și inarmați cu biciuri plumbuite in

www.dacoromanica.ro

„mâna stângă și cu suliți lungi de 18 pi-
„cioare in mâna dreaptă, robit de frumu-
„seța fiicei tale Ruxandra, cer mâna ei la
„tine. — Oastea mea așteaptă pe malul stâng
„al Nistrului să treacă ca nuntași sau ca
„dușmani pe pământul Măriei-Tale.“

O mare jale căzù pe Curtea lui Vasilie Vodă la primirea acestei scrisori. Se știa cine e Timuș și oastea lui. Rĕsboiul cu el era rĕsboiu de pustiire.

Domnul chiemă pe fiica sa și-i zise:

— Pe țermurile Donului trăește un om jumĕtate sĕlbatic cu numele Timuș. Hrana lui e sângele, bucuria lui, prada. Poporul seu n'a învățat încă să brăzduească pământul, ci rătăcește prin pustiuri adăpostit sub corturi și trăește din munca altor neamuri. Voești tu să-l ei de soț?

— Care este voea ta, părinte?

— Voea mea nu este.

— Atunci mĕ supun ție.

Domnul își simți inima ușoară și dădù in țară veste de rĕsboiu, ear Domnița își simți inima grea și începù să plângă.

Chemarea la rĕsboiu trâmbițată prin mii

www.dacoromanica.ro

de guri se preumblă de la un capĕt al ţerii pănă la celalalt ca un vĕnt de ghiaţă, şi la glasul ei, cete numeroase de oameni părăsindu-şi vatra şi familia, plecarĕ de prin tĕrguri, de prin sate, de prin munţi, cu sineaţa pe umere şi cu merinde in traistă.

Ei cănta u din frunze de rĕsunau văile şi codrii, căci mergeau cu sete de vitejie şi cu dor de a casă.

Patruzeci de mii de oşteni Domnul întrunì sub steagurile sale, şi pornì spre Nistru pentru a pedepsì pe Timuş de cutezarea ce avuse de a cere măna fiicei sale.

Două neamuri aveau a se ciocnì şi din lovitura lor era să isvorască un rîu de sănge, şi pămĕntul să se acopere cu hoituri.

Şi Dumnezeu a voit ca aceasta să se intĕmple din causa frumuseţei Domniţei Ruxandra!

Coribut care se găsea ăncă la Curte in centrul tuturor pregătirilor de rĕsboiu, ştia tot ce se petrecea. El inţelese că Timuş este fericitul seu rival şi jură pe umbra strămoşilor lui să-l omoare.

www.dacoromanica.ro

IV.

Era o noapte de vară caldă, instelată şi cu lună plină. Domniţa se preumbla singură ca de obiceiu prin grădină şi gândea la soarta amară ce-o impresura. Niciodată suflet de fecioară n'a fost mai greu chinuit decât al ei. Ea iubea, sau credea că iubeşte pe Coribut; Timuş o cere de soţie şi un rĕsboiu cumplit se incinge. Să se insoţească cu Timuş, trebuea să frĕngă voea părintelui ei şi amorul ce nutrea in taină pentru pretinsul Coribut; să-l refuze, trebuea să aducă un nămol de nefericiri peste pămĕntul ţĕrii sale.... Ea se preumbla deci tristă aşteptând un sfat de la stele, de la lună, de la Dumnezeu. Când deodată un freamĕt de frunze se aude indărăptul ei; ea tresare, freamĕtul devine mai mare, crengile se clatină cu puture, frunzarul se despică, şi o figură omenească apare dinaintea ei. — Domniţa spĕriată voeşte să fugă, insă o putere neinvinsă o opreşte in loc. Ea se uită cu ochi mari la figura ce se desemna ca o fantomă

www.dacoromanica.ro

in lumina lunei, și... ce să vadă?... Figura străinului cu ramura verde!...

Atunci o amețeală îi cuprinse creerii; ea nu mai știù pe ce lume se găsește.
Figura stătea nemișcată ca o statue dinaintea ei. Aceiași ochi care vĕrsau scântei amerințătoare, aceeași gură care părea deprinsă a nu rostì decăt cuvinte de moarte, însă o indulcire, o rază de bunătate abia vĕzută rĕsărea acum de sub asprimea trăsĕturilor sale, intocmai ca un colț de senin albastru pe un ceriu inourat.

Domnița uimită nu-și putea intoarce ochii de pe strania nălucă, urmărind cu groază ori ce mișcare se producea pe figura ei, ear fantoma sub privirile Domniței, părea că se transformă, se indulcește din ce in ce, și in acelaș timp, prin un neințeles mister, Domnița simți și ea cum spaima se risipește din inima ei, făcĕnd loc unei alte simțiri mai line care o indemna să se apropie de dĕnsa..... Atunci ea făcù fără voe un pas spre fantomă, ca și cănd ar fi voit să se incredințeze de realitatea ei. Capul ei era ferbinte, însă un vĕnt rĕcoros

www.dacoromanica.ro

amestecat cu parfum de flori ĕi desmerdă fruntea, şi-i limpezì vederile, urechile ei părеau că aud o musică de pe altă lume cântată in note misterioase de frunzele ce se clătinau pe arbori, luna suridea de sus cu nevinovăţie.... Domniţa făcù un al doilea pas.... Cel al doilea e totdeauna mai uşor!... Ce era ea vinovată dacă şi noapte şi lună, şi vănt şi frunze unelteau spre ducerea ei in ispită?... Dacă insuşi Dumnezeu a răsădit in inima ei sĕmĕnţa unei patimi, care dintre toate e cea mai inşelătoare, fiindcă se imbrobode cu haina fericirii?...

Fantoma stătea neclintită. Domniţa atrasă ca de o putere magnetică se apropia mereu; pe buzele lor născurĕ ca douĕ surori ingemĕnate douĕ zimbete de iubire care se impreunarĕ in lumina lunei; ochii lor ardeau, cănd... in acelaş moment, o mănă de fer se infipse pe umĕrul Domniţei şi o pironì in loc; era mănа părintelui ei—Palid şi infricoşat el stătea inainte-i cu sabia goală, gata să o spele in săngele ei.

— Copilă nebună, strigă el, ce pedeapsă se cuvine ţie pentru această faptă vinovată?

www.dacoromanica.ro

Copila insă nu rĕspunse nimic; ea căzù jos leşinată.

Fantoma dispărù, şi era timpul să dispară; căci o larmă cumplită de glasuri, tropote de picioare şi sunete de arme se auzea din toate unghiurile grădinii.

— Prindeţi-l, prindeţi-l strigau cu toţii; mai multe detunături de puşcă făcurĕ să trcsară ecourile grădinii, insă când se făcù earăş linişte, se găsirĕ trei morţi şi doi răniţi intre care şi Coribut, ear străinul nicăirea.

— L'am scăpat, strigă cu ciudă Coribut legându-şi braţul săngerat, a doua oară insă, jur pe umbra strămoşilor mei să nu-l mai scap !

A doua zi Vasilie Vodă porunci să ducă pe fiica sa la cetatea Sucevei spre a sta acolo inchisă pe post şi răgăciuni, până când se va isprăvì rĕsboiul cu Timuş, căci până atunci el nu avea timp să se gândească la pedeapsa ce să-i dee.

Un călugăr şi un oştean furĕ trimişi spre a intovărăşì pe Domiță in călĕtoria ei.

Dureroasă fù despărţirea ei de maică-sa

www.dacoromanica.ro

care o iubea, de tată-seu care o nedreptăţea, de odaea ei, de grădina unde avusese atătea visuri de fericire, de slugile care-i sărutau mănile plăngĕnd. — Ea merse pe jos, din tĕrg in tĕrg, din sat in sat, pănă cănd ajunse la malul Siretiului la locul unde el se impreună cu rîul Suceava.

Obosită de drum, ea se puse jos spre a-şi odihni pe earbă verde inspinatele picioare, şi nu departe de dĕnsa bĕtrănul călugăr nu mai puţin ostenit se răzĕmă şi el de un trunchiu de copac, incepĕnd să-i povestească din cărţile sfinte. Ear oşteanul mai la o parte dormea dus ca omul fără grijă.

Soarele era la asfinţit — ceriul purpuriu se oglindea in apele limpezi ale Siretiului care curgea lin pe sub sălcii, cristeii căntau in earbă, vĕntul dormea pe crengi; toate aceste dulci şoapte ale naturii făcurĕ pe juna Domniţă să adoarmă, ea care de mult nu gustase dulceaţa somnului.

V.

Pe un drum singuratic şi nebătut ce merge de la Iaşi spre Nistru, alerga Timuş călare

www.dacoromanica.ro

cât îi luau picioarele calului. — Deodată calul se oprì in loc şi scutură din urechi; Timuş îi dădù pinteni să plece inainte, insă calul nu făcù bine câte-va sărituri, imboldit de pintenii călăreţului şi poticnì.

Atunci Timuş se puse pe gânduri, căci calul are câteodată vederi năzdrăvane.

— Negrule! îi zise el, fă pe cheful tĕu şi du-mĕ unde voeşti tu. Tu ştii mai bine ce stă in calea stăpânului tĕu.

Negrul sforăì din nări, scurmă pămĕntul cu picioarele de dinainte, apoi se intoarse drept in loc şi plecă in fuga mare indărăpt.

— Negrule unde mĕ duci? să vĕd lacrimile iubitei mele şi să nu le pot şterge?...

Negrul scutură din cap şi indoì fuga.

Treceau pe lângă Timuş, copacii, casele, dealurile intocmai ca nişte fantasme, şi fugarul nu obosea.

— Negrule! mĕ duci intre duşmanii mei, eu sunt unul şi ei sunt mulţi...

Negrul scutură a doua oară din cap şi intreì fuga, mergea ca şi când ar fi avut şepte suflete şi o mie de picioare.

Cât va fi mers şi de se va fi odihniţ

www.dacoromanica.ro

unde-va, nu se ştie, dar intr'un amurg de soare ajunse pe şesul Siretiului, nu departe de locul unde dormea Domniţa Ruxandra...

. . . . . .

Din senin ceriul se inourâ; din somn vĕntul se trezì şi incepù să sufle cu străşnicie, şi un vuet lung, ingrozitor, venea clocotind indăräptul călăreţului incăt se părea că munţii deslipindu-se de pe temeliile lor, incep să dănţuească in urma lui. — Atunci negrul se oprì.

— Negrule! mănia lui Dumnezeu, ne goneşte din urmă, fugi din aceste locuri să nu perim!

Negrul stătea pironit pe pămĕnt, neauzind glasul stăpănului seu, neauzind vijelia ce se apropria.

— Nu vezi tu in urma noastră cum vine un val de apă drept ca zidul, cu creastă de spume, cu vĕrtej de furtună, cu intuneric de mormĕnt—Fugi! negrule, fugi!...

Negrul stătea infipt....

Valul intuneric venì şi intr'o clipă acoperì pămĕntul cu un ocean de ap.

Luna se ivì pintre nori sarbĕdă şi desple-

www.dacoromanica.ro

tită ca o fărmĕcătoare ce ride cu hohot la privelişţea furiilor sale.

Negrul inota deasupra apei tăind cu voinicie turbatele valuri, ear Timuş se lăsa in voea lui.

Eată că un punct strălucitor se zăreşte in mijlocul valurilor, ca un soare sub apă ce se unea cu ceriul prin o dungă de lumină. S'ar fi zis că ochiul lui Dumnezeu priveşte in acel loc; ear in mijlocul luminii, in spuma apei, in pulberea argintie in care se jucau curcubeile, un trup de femee se vede invĕlit intr'o reţea de pĕr de aur. — Nu era un trup ce moare, ci un trup care se naşte, aşa de frumos şi luminos părea acest sin femeesc legănat pe sinul valurilor.

Valurile mulţămite de comoara ce duceau cu sine îşi potolirĕ furia, şi furtuna se oprì.

Timuş atras de icoana de sub apă, inainta mereu spre dĕnsa despicănd şuvoiul tulbure şi răpede, ear minunea cea transparentă mergea la vale lunecănd intre spume şi vĕzduh, şi apa părea că nu voeşte să-i facă rĕu.

www.dacoromanica.ro

Timuş o ajunge, o ridică la piept şi.... recunoaşte pe Domniţa Ruxandra. Ea părea că doarme de cel mai dulce somn, şi un suris ăngeresc increţea ăncă buzele ei.

Timuş cu iubita sa in braţe şi cu sufletul sdrobit apucă inspre cetatea Sucevei cu gănd de a depune trupul ei in sfănta monastire, insă nu bine călĕtorì căte-va oare, că deodată in mijlocul unei păduri, un om călare armat pănă'n dinţi îi oprì calea punĕndu-se de-acurmezişul drumului.

— Pe umbra strămoşilor mei! de astă dată nu-mi vei scăpa! strigă omul cel armat.

— Nu am vreme să stau la vorbă cu tine, rĕspunse Timuş voind să meargă mai departe.

Pune-ţi jos prada şi pregăteşte-te să mori! adaose străinul scoţĕnd sabia.

Ambii descălecarĕ. Timuş depuse trupul Domniţei la umbra unui copac şi incrucişă sabia cu Coribut, căci el era inimicul ce i se pusese in cale.—Coribut avea speranţă in norocul sĕu care niciodată nu-i dăduse

www.dacoromanica.ro

greș; Timuș n'avea speranță in nimic, căci îi era tot una să trăească, sau să moară.

Lupta intre dĕnșii nu fù lungă, căci ei nu se luptau cu gănd de cruțare.

Coribut făcù maĭ multe atacuri infuriate asupra rivalului sĕu care au mers in deșert, ear Timuș nu făcù decăt unul singur, insă in lovitura ce dădù, cruntă ca desperarea sa, capul lui Coribut rătezat de pe umere, căzù la pămĕnt bolborosind cuvinte neințelese.

Apoi urmăndu-și calea, el ajunse la monăstirea Sucevei, incredința trupul Domniței in mănile egumenului, și depunĕnd o lungă și ferbinte sărutare pe fruntea ei rĕce, plecă in dărăpt cu inima pustie și cu gănd de pustiire.

Ajuns in fruntea oștirii sale, el urmărì și intĕmpină armata lui Vasilie Vodă. Amĕndoue se ciocnirĕ ca doi munți ce se risipesc unul asupra altuia, insă din teribila vijelie care ținù din rĕsărit și pănă in apus de soare Timuș eșì invingĕtor. Armata lui Vasilie Lupul fù nimicită; satele și tĕrgurile ardeau ca fuioarĕle de cănepă pe urmele lui

www.dacoromanica.ro

Timuş ; ţara inspăimêntată credea că a sosit peirea lumii. Timuş ajunse la malul Prutului, nu departe de Iaşi.

Vasilie Vodă vĕzĕnd că nimic nu rezistă şuvoiului pustiitor a Cazacilor, scrise lui Timuş că-i dă mâna fiicei sale numai să înceteze cu rĕsboiul, însă acesta ştiind ce-a devenit Domniţa Ruxandra se oţerì şi mai rĕu, şi-şi puse in gând să nu lase in Iaşi nici o casă pe temelia ei. El dădù ordin Cazacilor să treacă Prutul. Cazacii aruncarĕ pod pe şeice şi trecurĕ dincoace.

A doua solie fù trimisă din partea lui Vasilie Vodă cu rugăminte să-i fie milă de ţară, şi să vie cu pace la Iaşi unde îl aşteaptă logodnica dinaintea altarului, ear Timuş rĕspunse :

— Voiu venì să-mi vĕz logodnica, căci logodnica mea este corona ta şi te sfătuesc să te sileşti a nu mi-o da.

VI.

Ori Vasilie Vodă era nebun, ori voea

www.dacoromanica.ro

să înşele pe Timuş, ori fiică-sa trăia..... Care din trei era adevărată?...

Bătrânii spun că cea din urmă.

Poate că sărutarea infocată ce Timuş depusese pe fruntea ei in momentul când se despărţì de dênsa, o rechiemă la viaţă, sau poate că Dumnezeu voì să facă o minune precum a mai făcut şi alte dăţi..... se poate!.. dar ceea ce se spune este că indată după plecarea lui Timuş din cetatea Sucevei ea deschise ochi in ciuda preoţilor care o tămăeau şi se rugau pentru sufletul ei.

Ea se trezì ca dintr'un vis, îşi reculese cu incetul ideile, îşi amintì puhoiul de apă care o surprinsese dormind, dar mai departe nu-şi amintì nimic.

Cei de pe lângă dênsa îi povestiră că ea datoreşte viaţa lui Coribut care o urmărea de departe cu iubire, insă că din nenorocire, indată după scoaterea ei din apă, viteazul Polon fù ucis pe la spate de un hoţ care se credea a fi Timuş.

O furtună se stărnì in pieptul bietei Domniţe la auzul acestor intêmplări, care se a-

www.dacoromanica.ro

deverire şi prin o scrisoare a părintelui ei vestitoare cum-că Timuş, ucigaşul lui Coribut e invingĕtor, că ţara e ajunsă la peire, şi că alt mijloc de scăpare nu este, decăt ca ea să se jertfească a fi soţia lui Timuş.

Plăngea nenorocita Domniţă, plăngea cu lacrămi amarĕ stoarse din adĕncul inimii; insă durerea de a plănge era nimic pe lăngă durerea de a-şi înăduşì plănsul, de a-şi silì inima, de a-şi acoperì capul cu flori şi betealĕ şi a se arunca jertfă nevinovată in braţele inimicului ţĕrii, in braţele ucigaşului iubitului ei. Moartea pentru dĕnsa ar fi fost o binefacere; insă ea nici moartea nu putea să o chieme. Trebuea numai decăt să asculte glasul părintelui ei, glasul ţĕrii ingenuchiate, căci nu degeaba era fiică de Domn. Acei ce domnesc peste popoare sunt căteodată lipsiţi de averea ce posedă insuşi cerşitorii, de dreptul de a murì cănd vor.

Aşa dar, mare pregătire de nuntă se făcea la Iaşi in Curtea Domnească, ear in tabăra lui Timuş mare pregătire de rĕsboiu.

Timuş ajunse cu armata lui la marginea Iaşului. Acolo el alese cincizeci de oşteni,

www.dacoromanica.ro

cei mai voinici dintre toți și incunjurat de ei, intră in oraș.

Deșerte se făceau ulițile dinaintea lui, căci pretutindene spaima se preumbla cu dĕnsul. — Ușile și ferestrele se inchideau, copii se lipeau de sinul mamelor și o jale ingrozitoare apăsa orașul.

Insfirșit el ajunse la Curtea Domnească.. — Acolo Vasilie Lupul impreună cu Doamna și toți curtenii îl așteptau in scară cu zimbet silit și cu bucurie prefăcută, ca pentru un ginere ce vine nechiemat, ear Timuș in creerii lui frămĕnta planuri de grozavă rĕsbunare.

— Să vedem pănă unde va merge viclenia Moldovanului, găndea el, desmierdăndu-și mănunchiul săbiei.

El urcă scările palatului pe care erau așternute covoare moi de Persia, intră in paraclisul domnesc unde îl primì Mitropolitul cu cununa de mire, se uită imprejur, vĕzu toate pregătirile de nuntă dar mireasa nicăirea !.... Atunci el aruncă o ochire secretă oștenilor ce-l intovărășeau, un freamĕt surd se făcù in jurul lui, săbiile eșirĕ

www.dacoromanica.ro

pe jumĕtate din teacă, căud eată că o uşă nevĕzută se deschide şi palidă ca moartea apărù Domniţa Ruxandra....

La această neaşteptată vedere ei remaserĕ inmărmuriţi necrezĕnd ochilor lor; şi cum să creadă căud el o ştia inecată in apele Siretiului de unde cu insăşi măna sa o dusese la monastirea Sucevei, şi căud ea îl ştia mort sub numele de Coribut, ucis tocmai de acela care acum se infăţişa ei sub figura iubită a străinului cu ramura verde?

Se zice că bucuria mare se asamĕnă cu durerea, căci ca· şi dĕnsa prin lacrămi se esprimă. — Astfel Timuş pentru intăia oară in viaţa sa vărsă lacrămi, amestecăndu-le cu ale Domniţei care şi ea pentru intăia oară după atătea suferinţi le primì de la izvorul fericirii.

In faţa acestei nespuse bucurii ce unea pe ambii logodnici, toate feţele se inseninarĕ, săbiile duşmane reintrarĕ in teacă. Vasilie Vodă care crezuse un moment, că intocmai ca un al doilea Avraam duce pe fiica sa la injunghiare, işi simţì inima rein-

www.dacoromanica.ro

viind; ear bĕtrânul Mitropolit săvĕrşì cununia mulţămind ceriului că a schimbat rĕul in bine.

Nuntă lungă şi nesfirşită se făcù pe urmă, căci ea venea cu binecuvĕntare de sus, cu iubire intre soţi şi cu pace peste ţară; nuntă in adevĕr domnească, cu bogăţie, cu veselie cu cântări şi cu danţuri, incât îi merse vestea până in Ţarigrad, de unde Sultanul auzind de frumuseţa Ruxandrei şi de voinicia lui Timuş le trimise bogate daruri.

www.dacoromanica.ro

FLUERUL LUI STEFAN

Junele Victor abia eşit din şcoli cu capul plin de visuri şi inimă plină de dor, se afla intr'o frumoasă zi din Mai intr'un loc ce se numeşte *Brădăţelul.* — Brădăţelul este o grădină eşită din sinul naturei in care nimic n'a lucrat mâna omenească, este un colţişor uitat, necunoscut in ţara noastră, pe care călĕtorul nu-l visitează, pe care poeţii nu l'au cântat încă, dar care nu incetează de a fi mai puţin desfătător decât toate acele locuri ce au inspirat până acuma lira barzilor noştri naţionali.

Brădăţelul are acea insuşire rară, că ori de câte ori îl vei visita, intipăririle ce-ţi lasă

www.dacoromanica.ro

sunt tot atăt de vii, ca şi cum l'ai visita pentru intăia oară.

El vorbeşte nu numai ochilor ci şi sufletului. Inchipuiţi-vĕ in mijlocul unei păduri intinse, un lac limpede in care se vĕd jucăndu-se păstrăvii; apoi cascade şi izvoare la fiecare pas, un muşchiu rĕcoros care se intinde ca un covor verde pe pămĕnt: piscuri cu figuri capricioase; intr'un cuvĕnt tot ce poate natura produce mai frumos, mai drăgălaş adunat intr'un singur loc, ca şi cum Dumnezeu ar fi voit să facă din Brădăţel un mic paradis pămĕntesc.

Căud vii acolo o dulce simţire te cuprinde la vederea acestei naturi ce pare a fi imbrăcată in hainele ei de sĕrbătoare şi multă, multă vreme după ce ai părăsit acest loc incăntat, îţi rĕmăne încă intipărită in inimă tăcerea misterioasă a Brădăţelului.

Victor era la umbra unui stejar bĕtrăn, pe vîrful unui delişor de unde domina toată intinderea Brădăţelului şi acolo rĕsturnat pe earbă găndea, dar nu ştia singur la ce găndea; simţea in sine nişte aspirări tainice care-l indepărtau de lumea reală ; dorea ceva,

www.dacoromanica.ro

dar acest ceva era in aer, nehotărit, era un vis plăcut, un dor ce simte omul la vĕrsta tinereţii cănd se vede in mijlocul unei naturi frumoase, dar se simte singur in ea!

Pe cănd se lăsa el astfel legănat de gănduri care-l conduceau pe nesimţite la melancolie, auzì deodată un cănteec, o doină!.

I se părù un moment că se află in grădina cea incăntată a Armidei unde din fiecare frunză ese căte o melodie.

Indată se indreptă spre locul de unde venea căntecul, şi după căte-va momente se vĕzù in faţa unei femei ce şedea pe un trunchiu de copac şi cănta din fluer acea doină tristă care-l mişcase aşa de mult.

Ea era in toată frumuseţa vĕrstei; avea pĕrul auriu, ochii mari albaştri; hainele sale simple şi uşoare destăinueau formele cele mai regulate; dar pe faţa ei se oglindea o nelinişte mare interioară, se părea că astfel căntănd, ea se jăluieşte pădurilor, că mărturiseşte naturii dorul sĕu din inimă, şi adĕncită cum era in esecutarea căntecului ei, se părea atăt de frumoasă acea femee necunoscută, incăt junele nostru rĕmase ui-

www.dacoromanica.ro

mit și crezù deodată c'a găsit acel *ceva* în aer, nehotărit care suridea de departe închipuirii sale.

Victor asculta neclintit de frică să nu întrerumpă șirul acelor note dulci ce eșeau din adĕncul sufletului ei. Insfîrșit ea incetă de a cănta; își șterse ochii de lacrămi, se uită imprejur și când zărì un străin inaintea ei, aruncă un țipet.

— Ce voești, Domnule? zise ea cu un glas spĕriet.

— Nimică rĕspunse Victor, doina ta m'a atras aice, am voit să știu cine cântă așa frumos. Nu-ți fie frică de mine. Sunt om bun și nu doresc alta decăt să știu cine ești.

— Sunt și eu o sĕrmană fată lepădată de părinți; trăesc cum dă Dumnezeu. N'am alt prieten decăt fluerul ista căruia spun căte-odată necazurile mele și el le spune la cele văi.

— Dar ești tĕnĕră; tu n'ai trăit incă in lume; ce necazurî pot să te apese așa de curĕnd?

— Ei, ce-ți pasă d-tale de necazul meu?

www.dacoromanica.ro

D-ta eşti poate bogat, fericit şi cei ca d-ta nu prea cred nevoilor noastre.

— Te înşeli, copila mea, toţi oamenii nu sunt aşa. Eată eu sunt unul gata a-ţi intinde mâna şi a-ţi da ori ce ajutor.

— D-ta! Dar ce folos poţi să-mi aduci? Socoţi poate că am nevoe de bani? Nu domnule, eu nu sunt săracă de bani; că n'am ce face cu ei; sunt săracă de noroc! M'am născut intr'un cias rău; ş'acel cias îl plâng acuma.

— Dar ştim şi noi, draga mea, că multe sunt care apasă pe un om, căci dacă de lipsa banilor sufere cine-va sunt altele de care moare. De aceea nu te sfii de mine. Spune-mi ce ai la inimă! Nu ştii tu că o durere s'alină dac'o spui unui prieten care te-ascultă ş'o impărţeşte cu tine?

Atunci ea aruncă asupra lui Victor un ochiu pătrunzător; părù un moment a nu se increde in el, dar naivă ca toate naturile cele drepte, îşi recăpătă indată increderea, se apropiă de el şi cu o căutătură nespusă, apucându-l de mână îi zise incetişor:

www.dacoromanica.ro

„Iubesc și sunt nenorocită!“

Apoi sfășiată, obosită intocmai ca floarea ce se indoae de furtună, ea plecă capul pănă ce-l culcă pe umĕrul lui Victor, și el simți atuncea căldura resuflării sale, simți bătaea răpede a inimii ei, și intr'atăta se imbătase sufletul sĕu vĕzĕnd in brațe-i acea ființă răpitoare, incăt uită Brădățelul cu toți munții și cascadele lui, uită chiar durerile junei fete, căci in pieptu-i se desvălea un raiu plin de ilusiuni și de amor, căci astă dată ținea de mănă acel vis aurit cătră care atăt de des se inălța sufletul sĕu.

Insă vai! visul fù scurt. Iute ca fulgerul Victor se isbi cap in cap cu realitatea și cănd se deșteptă, vĕzù intre el și juna fată, un intreg abis, toată nemărginirea unui amor adĕnc, dat altuia decăt lui.

Juna copilă retrăgĕndu-se incetinel din brațele necunoscutului ei amic, urmă cu o voce slabă:

„Dacă vrai să știi necazul meu, ascultă:

— Eu mĕ numesc Maria. Sunt fata unui locuitor fruntaș din satul Frăsinenii. El era bogat, avea girezi mari, oi multe și mĕ purta

www.dacoromanica.ro

tot-deauna cu haine curate. Aveam cordele in cosiţe şi la gât mărgele ; fetele din sat se uitau cam rĕu la mine, ear flăcăii mĕ jucau mai mult decât pe ele, fiind că eram imbrăcată ca o fată de tĕrg. Era in sat un flĕcău Ştefan, nalt şi supţirel ca bradul, avea pĕrul negru şi nişte ochi care ardeau la suflet. Dar era sĕrac. N'avea altă avere decât inima lui cea bună şi fluerul de la brĕu. Intr'o zi, îmi aduc aminte, am jucat hora mult cu el, şi'aşa s'a uitat el la mine, că toată noaptea n'am putut să dorm.

A doua zi m'am dus la biserică să mĕ rog la Dumnezeu ca să-mi dee nopţi mai bune, şi eată că pe pragul bisericei intălnii tot pe Ştefan care îmi zise: Mario roagă-te şi pentru mine!... Atunci am simţit picioarele că-mi tremurau sub mine, iute am intrat in biserică; m'am rugat, mult, mult şi m'am rugat şi pentru el ; căci m'a durut in suflet vĕzĕndu-l aşa mâhnit. — Dar ce folos că somnul tot nu mi-a venit.

— Sĕrmană copilă, o intrerupse Victor, tu simţeai pentru intăia oară in inimă acel

www.dacoromanica.ro

foc care se numește amor și nu-ți puteai încă da samă de el.

— Nu știu bine, ce simțeam, dar eram neliniștită și slăbeam văzând cu ochii. De ce zilele treceau, de ce dorul mă cuprindea mai tare, și un urit mă apăsa. Apoi într'o noapte auzii nu departe de casa noastră o doină din fluer; și era așa de mândră doina ceea, încât mi se părù că stelele o ascultă și văile o ingână, și par'că mă chiema, mă chiema mereu spre ea, în cât amețită, fărmecată, mă trezii deodată fără să vreu, lângă cel ce cânta doina... Era Stefan!... Eartă-mă Doamne dac'am greșit!...

— Tu ești Mario? mi-a grăit el. O! vino, vino că de mult te dorește inima mea!

Și m'a luat de mână, și m'a strins la piept și m'a sărutat cu drag pe frunte; ear eu tremuram de mult ce-mi era drag, ș'așa bine mă simțeam răzemată pe brațul lui, c'aș fi voit par'că să mor. — Ear el mi-a zis:

— Mario! știi tu una? dac'ai fi tu femeea mea, așa-i că mult bine am trăì impreună? Ți-aș cânta doina din fluer și ți-aș desmierda

www.dacoromanica.ro

pĕrul ist mândru, cât e ziua de mare!.... Ian gândeşte-te şi tu.

— M'oiu duce la tata, i-am rĕspuns eu, ş'oiu cere voia lui, şi... bun e Dumnezeu! Aşa am şezut impreună tot vorbind şi plănuind până când a rĕsărit luna pe ceriu. Vorbele lui erau dulci, şi cât am stat lângă dĕnsul mi s'a părut că lumea-i a mea.

După aceea trei zile de-a rândul am voit să destăinuesc tatei dragostea mea, dar de câte ori deschideam gura să-i vorbesc, imi amorţea glasul in gât. A treia zi când mi s'a părut a fi mai vesel, am inceput vorba cu el aşa:

— Tată, câţi ani am eu?

— Optsprezece ani ai implinit la Florii.

— Tată, se zice că la 18 ani fetele se mărită... Eaca fata lui moşu Stan s'a măritat.

— Aşteaptă, draga mea, ţi-a veni şi ţie rândul.

— Tată, dacă ţi-aş spune c'am visat astă noapte ursita mea!

— Mări ce zici? mi-a rĕspuns el, uitându-se cam pieziş la mine. Dar cine-i acel fĕt

www.dacoromanica.ro

logofĕt pe care l'ai visat? Spune-i numele să-l cunosc şi eu.

— E Stefan ciobanul din sat, am zis eu, abia rĕsuflându-mĕ, că de mult ce mi se bătea inima, mĕ'năduşeam.

Stefan! — strigă tata deschizĕnd nişte ochi mari — Cum! Stefan! Pe dĕnsul vrai să-l iei de bărbat? A indrăsnit el să-ţi intoarcă capul; un derbeder; un om fără căpătăiu, care n'are pănea de toate zilele?... O! asta n'a fi niciodată!... Şi s'a înfuriat tata aşa de tare că era cât pe ce să mĕ bată — In zadar m'am rugat, in zadar am plăns şi m'am pus in genunchi inaintea lui. Nimic nu l'a putut indupleca.

— Tu femeea lui Stefan! striga el necontenit. De asta te-am făcut pe lume, de asta te-am crescut, ca să te dau acuma pe măna unui venetic fără loc, nici foc! — Dar tu ţi-ai eşit din minte, copila mea! Mai degrabă ţi-aş frănge gătul, decăt să fii tu femeia lui Stefan. — El voeşte să se 'mbogăţească prin tine; el iubeşte girezile şi banii mei, ear nu pe tine, nesocotită ce eşti! Ce ai ajunge tu cu el? Să cei de pomană pe

www.dacoromanica.ro

la uşile creştinilor, că eu nu ţi-aş da decăt urgia şi blăstĕmul meu!

Groaza m'a apucat vĕzĕnd mănia tatei; nu ştieam ce să fac! Pe de-o parte Ştefan pe care-l iubeam; pe de altă parte tata care mĕ blăstĕma.

Ştefan aştepta rĕspunsul meu.

Fluerul era semnul de intălnire. Venì noaptea; auzii fluerul, Dumnezeule! ce să-i spun? Nenorocită, m'am furişat de tata, m'am dus la el, i-am spus tot, tot păn'insfirşit... şi el m'a ascultat fără să se rĕsufle; era galbĕn ca ceara şi mănile îi tremurau. Apoi iute s'a intors cătră mine şi mi-a zis:

— N'am dorit bogăţiile tată-to nici le doresc. Aibă parte de ele cu tine impreună! — Eu mĕ duc, rĕmăi sănătoasă!

O! atuncea n'am mai putut răbda Am simţit că se rupe ceva in pieptul meŭ; am uitat blăstĕmul tatei; am uitat tot!

— Ştefan nu mĕ lăsa! i-am zis ca o nebună. Mĕ duc şi eu cu tine in lumea toată.

www.dacoromanica.ro

Atunci lui Stefan faţa i s'a inveselit şi a inceput se plângă ca un copil.

— Mario! rĕspunse el, inecându-se in lacrĕmi,.... Ai inĭmă bună.... tu ştii iubì... să fugim impreună; să fugim... Dumnezeu ne-a ierta că alt-fel n'ar fi făcut el să ne iubim aşa de tare.... Tată-to n'are dreptate... El voeşte să te vĕnză ca o marfă pe bani... Nouĕ nn ne trebue avere.... Om muncì ş'om trăì! Eu mĕ duc la stĕpănul meu să mĕ răfuesc, şi să-i dau oile pe samă... Ear măne sară la miezul nopţii cănd o cănta cucoşul să-ţi iei merinde in traistă şi să fii la stejarul din deal... Ş'apoi ce-a da Dumnezeu!...

Aşa ne-am despărţit.

A doua zi tata avea faţa posomorită. Tot intr'una eşea afară din casă şi vorbea incetişor cu oamenii care treceau; apoi din cănd in cănd auzeam sgomot prin sat. Vedeam vătăjei, dorobanţi pe dinaintea ferestrei. Nu ştieam ce este. Intr'un rănd l'am intrebat, şi el mi-a rĕspuns că au venit dorobanţi să implinească bìrul din sat. Aş fi voit să mĕ duc eu singură să vĕd ce se petrece, dar

www.dacoromanica.ro

tata mĕ păndea mereu. Ziua mi s'a părut un an. De către sară obosită, am adormit puţin şi am avut un vis grozav, un vis pe care nu l'oiu uita in veci:

Am visat că eram mireasă, imbrăcată in haine albe. Imprejurul meu erau oameni mulţi şi preoţi cu veşminte. Apoi par'că m'am uitat in oglindă ca să mi aşez beteala pe cap şi... O Dumnezeule! ce-am vĕzut! mĕ cutremur şi acuma cănd găndesc. Am vĕzut pe Stefan mort, mort curgĕndu-i sănge din piept, ear eu eram la faţă bĕtrănă, sbărcită şi fără dinţi in gură. — Ce vis! Aşa m'am spĕriat că am sărit drept in picoare şi atunci am auzit cucoşul cănтănd... Era miezul nopţii.... Tata dormea. — Mi-am luat degrabă merinde in traistă, mi-am făcut de trei ori cruce şi am eşit. Afară bătea văntul rĕce şi era intuneric. De nimic nu-mi era teamă, numai visul mĕ'nfiora in spate. Iute ca găndul, am mers la stejarul din deal. Dar Stefan nu era.

M'am pus jos şi am aşteptat.

— Aşteptat-ai vre-odată, domnule? Ştii

www.dacoromanica.ro

ce-i dorul, când cauţi şi nu găseşti; când aştepţi şi nu vine?

— Nu! Dar cel puţin imi inchipuesc, răspunse junele Victor care asculta din toate simţirile sale istoria Mariei.

— Ba nu! Trebue să fi fost ca mine acolo, răzămată de copac cu ochii in intuneric; să fi ascultat ca mine o noapte intreagă şuerul vêntului; să fi tresărit ca mine la tot sgomotul de frunze; să-ţi fi numĕrat ca mine bătăile inimii in fie-care minută, pentru ca să ştii ce va să zica chinul aşteptării. O! Nu e chin mai mare in lume! De-ar fi fost noaptea mai lungă, eu trebuea să mor! A trecut noaptea, s'au ivit zorile şi Stefan n'a mai venit. Apoi eată c'auzii un pas. Sângele in mine incepuse a fierbe... Pasul se apropia din ce in ce... Nu vedeam încă nimic, dar inima-mi spunea că nu-i Stefan; şi ea spune tot-d'auna drept. Era Ioan Pădurarul care mergea la pădure.

— Ce cauţi Mario aice pe vremea asta? mi-a grăit el uitându-se cu mirare la mine.

— Nu cum-va vĕzut-ai, bade Ioane, unde-

www.dacoromanica.ro

va pe Stefan ciobanul, cu oile lui? îl întrebăi eu.

— He! He! Să fii sănătoasă! rĕspunse el. Stefan a lăsat cu ziua bună şi oile şi satul şi s'a făcut ostaş. De eri sară l'a luat la oaste cu mai mulţi flĕcăi din sat şi l'a pornit spre tĕrg. Şi fiind că el se punea de pricină, apoi l'a legat cot la cot şi l'a trimis cam cu nepus in masă. Tată-to era acolo; cum de nu ţi-a spus nimica? Ăncă el a dat frănghia de l'a legat!

Vestea asta m'a lovit in inimă ca un trăsnet. Am căzut jos fără simţire şi căt oiu fi stat aşa nu ştiu, dar cănd m'am trezit era soarele sus. Lăngă mine era Ioan Pădurarul care mi-a zis: Mario! M'ai vîrit in grozile morţii! Nu mai ştieam ce să fac ca să te trezesc. Ei dar, bine că te vĕd ear sănătoasă! Du-te acasă şi te linişteşte. Uită pe Stefan. Aşa a fost să fie!

Şi grăindu-mi, ast-fel s'a dus.

Atunci am inceput a blăstĕma pe tata, a blăstĕma oamenii, a blăstĕma lumea intreagă; căci cu toţii par'că se pusese să-mi răpească pe Stefan.

www.dacoromanica.ro

Apoi cel intăi gănd care mi-a venit a fost să mĕ omor. Ce-mi era bună viaţa fără de el? Dar ear am găndit; mai bine să alerg după dĕnsul, să'l mai vĕd odată, să-l mai chiem pe nume şi cine ştie, poate să-l scap. Nădejdea nu lasă pe om. M'am acăţat de acea nădejde şi am plecat.

Douĕ zile şi o noapte am mers peste cămpii deadreptul fără să mă odihnesc. Trecut-am dealuri şi văi, păduri şi ape, şi ca o fărmecată, mĕ tot duceam inainte, fără să mĕ uit indărăpt. Nu mai găndeam nici la căsuţa noastră din sat; nici la oiţa cea plăvae; nici la teiul cel răsădit de mine Nu vedeam inaintea ochilor de căt pe Stefan ferecat de măni şi de picioare şi eu alergam să-l scap.

A doua zi am ajuns in tĕrg. Eu nu fusesem ăncă nici-odată la tĕrg. Am intrat pe o uliţă fără să ştiu in cotro merg. Am vĕzut case mari, lumini multe, şi oameni care mergeau in toate părţile. Toată lumea era veselă şi fericită intr'un loc aşa de frumos. Numai eu eram cu durerea in suflet!

Apoi am apucat in dreapta, şi pe urmă in stĕnga şi din ce in ce auzeam vuet mai

www.dacoromanica.ro

mare, intălneam oameni mai mulți, trăsuri care alergau răpede, muzici care cântau fel de fel. Par'că eram pe-o altă lume! — Ce le păsa lor de Ștefan!

De la o vreme toți mi s'au părut că sunt oameni răi și fără inimă; că nimĕrui nu-i era milă de mine. Mĕ coteam cu dĕnșii și nici măcar se uitau la mine. Am intrebat pe unul despre Ștefan, și mi-a rîs in față. Am voit să spun altuia necazul meu și m'a luat drept o calică zicĕndu-mi să merg la muncă. Un al treilea m'a apucat de bărbie, și mi-a zis: Ce mai umbli după Ștefan? Vino la mine acasă, că ți-oi cumpĕra o rochiță mai bună decăt asta care-o porți. O! De-aș fi găsit pe Ștefan să fug cu el departe, departe de acest loc blăstĕmat, unde oamenii nu știu dĕcăt să alerge ca niște smintiți și să rîdă de nenorocirile altora.

Incepuse a fi tărziu; luminările se stingeau pe la ferești; clopotnițele bisericelor nu se mai vedeau de intuneric și eu umblam singură ca o umbră din uliță in uliță, neștiind unde mĕ găsesc, ce să mănănc și unde să dorm. Căte-o-dată, lucru ciudat!

www.dacoromanica.ro

visam trează fiind. Mi se părea c'am găsit pe Stefan, că eram in brațele lui și fugeam, par'că, cu el așa de repede, că pămêntul îmi luneca sub picioare, și casele se învêrteau imprejurul meu. Și atuncea cădeam amețită, și când mĕ deșteptam, mĕ vedeam ear singură lângă un zid și... fără de Stefan. Apoi pierdeam nădejdea de a-l mai găsi, și-mi venea să mĕ intorc acasă la tata și să mĕ omor inaintea lui, ca să vadă el cât rĕu mi-a făcut.

Dar unde mai puteam nimeri inapoi? Toate ulițele și toate casele sămĕnau una cu alta și de ce mergeam, de ce mĕ incurcam mai tare. Gândurile imi treceau prin cap ca furtuna și nu mĕ puteam oprì nici la unul. Numai gândul lui Stefan mĕ ținea mereu! Câte-odată stam pe loc și ascultam. Oare unde a fi stefan? Oare nu cum-va e in casa asta și eu trec pe lângă dĕnsul și nu-l găsesc! Și atunci imi lipeam urechea de fereastră și ascultam. Insă vai! Nu auzeam nici glasul lui, nici fluerul lui!

Dar ce să-ți mai spun, domnule? Pot eu să-mi aduc aminte, toate câte am suferit!

www.dacoromanica.ro

Ţin minte numai că intr'un rând, sdrobită de osteneală, m'am pus jos să mĕ odihnesc şi-am adormit. Ce somn am mai avut! Am visat ear visul cel grozav de atunci noaptea, când am plecat de acasă şi când m'am trezit era ziuă. Dormisem pe scările unei biserici. Imi era frig. M'am sculat răpede, m'am frecat la ochi şi am plecat. Apoi eată că mĕ vĕzui inaintea unei case mari, cu ferĕşti multe şi cam stricate. In ogradă erau soldaţi imprăştieţi in toate părţile; unii grijeau caii; alţii îşi curăţeau hainele; unii dormeau la soare; alţii cântau din nişte trimbiţe. Aice şĕd soldaţii: aice trebue să fie Stefan, gândii in mine, şi o rază de bucurie mi-a trecut pe dinaintea ochilor.

— Domnule, am zis unui soldat, unde e cel mai mare al vostru? Am trebuinţă numai decât să i spun căte-va vorbe.

— Intră in şala asta, rĕspunse soldatul, fă pe uşa din stĕnga şi vei găsi acolo pe căpitanul.

Iute am intrat in odae, şi acolo am găsit doi oameni: unul era gros, cu ochii posomoriţi, roş la faţă; avea haine cusute in

www.dacoromanica.ro

aur şi şedea jos. — El trebue să fi fost căpitanul. — Celălalt era bătrân, imbrăcat ca toţi ceilalţi soldaţi şi sta in picioare.

— D-ta eşti căpitanul? am zis celui roş la faţă.

Eu sunt, ce pofteşti?

— Domnule, mĕ rog de iertare, dar n'aveţi cum-va intre soldaţi un flăcău Stefan pe care l'a luat la oaste de vr'o patru zile. Am auzit că l'a adus aice. El a fost cioban la oi in satul Frăşinenii.

— Dar, e aice, rĕspunse căpitanul, tăindu-mi vorba, insă l'am pus la rĕccare, fiind că-i nesupus. A voit să fugă de douĕ ori; de aceea i-am dat căte-va beţe şi l'am aşezat in başcă să prindă minte.

— Dumnezeule din ceriu! strigăi eu, puindu-mĕ in genunchi inaintea lui. Fie-ţi milă de dĕnsul! Dacă ai un Dumnezeu la care te inchini, nu te indura de o fată nenorocită! Dă-mi pe Stefan; îl iubesc, pentru el mi-am lăsat casa şi părinţii. De patru zile alerg căutându l. Acuma l'am găsit. O! Nu mi-l lua!

— N'am ce-ţi face, adause căpitanul, Ste-

www.dacoromanica.ro

fan e soldat și trebue să rămâe in oaste. Tu du-te și te mângâe c'un altul.

— Dar d-le căpitan, gândește că ne omori pe-amêndoi. Ștefan mĕ iubește așa de tare că și-a face samă, ș'atuncea ce folos vei avè de la el? Aibi cuget! Dumnezeu ți-a rĕsplătì binele ce ne-i face!

Insă toate au fost in zadar! și dac'am vĕzut că nimic nu-l imblânzește, nici lacrămile, nici rugămintea mea, și că de-acum s'a sfirșit pentru mine ori ce bucurie in lume, am voit deodată să mĕ duc, să fug dinaintea acestui om fără suflet, dar picioarele mi-au slăbit. Am rĕmas pe pragul ușei inlemnită. Nu mai puteam nici plânge nici vorbì și se vede c'așa de schimbată eram eu la față, că bĕtrânului soldat i s'a făcut milă de mine ș'a zis căpitanului:

— Ertați măcar atăta, domnule căpitan, să duc pe copila asta la Ștefan să-și iee zioa bună de la el. Poate s'a mai rĕcorì, sĕrmana! Vedeți cum se usucă de dor. De mâne n'au să se mai intâlnească.

— Ei bine, du-o, insă să stai acolo, și

www.dacoromanica.ro

peste un cias să nu mai aud vorbind de dĕnsa.

Tot este o dreptate in ceriu! am gândit eu atunci, ș'aș fi voit să mulțămesc cu viața mea bĕtrânului soldat care pusese cuvĕnt bun pentru mine.

— Haide copilă, să te duc la dragul tĕu, mi-a zis bĕtrânul soldat, luându-mĕ de mână. He! He! Am bĕut și eu amarul ista, când aveam musteața neagră! Acuma's bĕtrân, mi-au trecut acele griji din cap. Așa ți-or trece și ție, când vei fi mai bĕtrânioară. Dar atunci să-ți aduci aminte de Vlad soldatul. El crede la cei tineri.

Și m'a dus prin niște șăli mari, unde am întâlnit soldați care se uitau la mine. Apoi am intrat intr'o odae de unde a luat o cheie pe urmă intr'o cameră de unde a luat o lumînare, și am scoborît niște scări care mergeau în jos până ce am dat de-o ușă.

— Aice odihnește hulubașul tĕu, zise Vlad, stăi s'aprindem lumînarea, că altfel nu 'l vei vedè. El jălește la intuneric.

Inima mi se bătea tare. Mi se părea că Vlad nu mai sfirșește de-a aprinde lumi-

www.dacoromanica.ro

narea. Ce-a fi făcĕnd oare Stefan? M'aşteaptă el oare acuma? Şi o bucurie nespusă m'apuca cănd găndeam să-l vĕd. Îmi venea să rîd; îmi venea să plăng; tremuram ca frunza şi nu'ndrăzneam nici să mĕ rĕsuflu. Insfirşit uşa se deschise şi..... deodată ne-am aruncat in braţele unul altuia. Ş'aşa mult foc, ş'aşa multă bucurie cuprinsese sufletele noastre, că n'am putut să ne zicem un cuvĕnt. Numai lacrămile curgeau părae. Nu credeam să fie adevĕrată atăta fericire, noi care nu gustasem decăt amar. Mĕ uitam la el, îl vedeam; eram piept la piept cu el şi tot incă nu puteam să-mi vin in fire. Mĕ temeam să nu fie un vis. O! N'am graiu să spun căt de nesfirşită a fost bucuria mea. Uitasem atuncea toate: uitasem zilele fără odihnă; nopţile fără somn; uitasem chiar că numai un cias aveam a fi impreună. Ce-mi păsa! In acel cias puneam viaţa mea toată şi moartea pe urmă aş fi primit-o cu drag. Îl stringeam in braţe; îl sĕrutam cu nebunie, ş'aş fi voit să-i trec sufletul meu intr'un sărutat!...

In casă era tăcere; numai inimile noastre

www.dacoromanica.ro

vorbeau. Ear bĕtrănul Vlad se uita la noi, şi-mi aduc aminte că două lacrămi mari au curs de sub genele lui.

— Desmierdaţi-vĕ copii, ne-a zis el, căt mai aveţi vreme, c'acuş trebue să vĕ despărţiţi. Aşa-i porunca!

Glasul lui ne-a trezit din ameţală. Stefan iute s'a tras din braţele mele, şi s'a uitat ţintă la mine. El avea faţa brăzdată de suferinţă şi ochii in foc. Ş'aşa mi-a grăit:

— Mario! Noi n'o să ne vedem mulţi ani. Cine ştie ce o vrea bunul Dumnezeu să se mai intĕmple cu noi. Să jurăm unul altuia credinţă; să jurăm că ne-om aştepta pănă ce moartea ne-a curma zilele şi că dragostea noastră, altora n'om da-o. Atunci ne-am pus amĕndoi in genunchi, am ridicat mănile in sus şi am jurat, am jurat straşnic, cu suflet şi cu inimă, şi jurămintele noastre s'au urcat la ceriu, şi Dumnezeu trebue să le fi ascultat, că erau adevĕrate.... Acum suntem logodiţi! Ziserĕm intr'un cuvĕnt; ş'aşa luăndu-ne de mănă, am inceput să ne spunem tot ce aveam la suflet, şi ne-am adus aminte din trecut şi am vorbit despre vitor,

www.dacoromanica.ro

şi am vorbit mult, mult de dragostea noastră, dar am simţit şi mai mult. Simţeam atăta fericire că nu'ncăpea in inimile noastre. Pluteam, par'că, in altă lume.

— Destul, dragii mei, băgâ de samă Vlad, a trecut ciasul ce v'a dat căpitanul. Mario, tu ai auzit porunca lui; căpitanul nu şugueşte.

O căt de degrabă a trecut vremea! Atunci m'am aruncat ear in braţele lui, şi l'am strins la sinu-mi, şi i-am scăldat faţa in lacrămile mele şi i-am zis: Stefan rĕmăi sănătos! Ear Stefan a scos din sin fluerul cu care odinioară cănta doina pe earbă verde şi mi l'a dat, zicăndu-mi cu glas măhnit:

— Ţine fluerul ista. Invaţă-te a cănta din trĕnsul ca să-ţi aduci aminte de mine, şi de căte ori a rĕsuna voios sub degetele tale, a fi semn că eu sunt bine şi te doresc. Dar cănd fluerul n'a mai suna... să ştii Mario, că lui Stefan i s'a intĕmplat un nĕcaz mare şi să te rogi la Dumnezeu...

Apoi ne-am despărţit... De-atunci eu zi bună n'am mai avut. Dorul mĕ arde ca focul, şi viaţa in mine se stinge pe zi ce

www.dacoromanica.ro

merge. O! când am jurat lui Stefan că l'oiu aştepta, n'am crezut c'oiu suferì aşa de tare! Vor trece anii lui de slujbă; Stefan s'a intoarce, dar pe mine m'a găsì moartă, moartă de dor!!....

. . . . . .

Voacea Mariei aici se stinse. Victor sta in uimire. El nu putea indestul să privească frumoasa ei figură pe care se reproduceau toate mişcările sufletului ei. Nu putea indestul să asculte graiul ei simplu şi pitoresc, dar trist ca şi doina ce o cănta din fluer. Nenorocirile au şi ele bunul lor. Ele impodobesc sufletul precum lacrăma impodobeşte ochiul. Astfel Maria era mai atrăgătoare, mai frumoasă, sub vĕlul melancoliei. Veselă, ea ar fi săměnat unui flutur strălucitor şi sburdalnic; tristă, ea săměna unui ânger scoborît din ceriuri spre induioşarea păměntului.

— A trecut mult timp de când te-ai despărţit de Stefan? intrebă Victor, care ardea de dorinţa de-a cunoaşte sfirşitul istoriei ei.

— Patru luni a trecut de când nu l'am mai vĕzut, nici am auzit de dĕnsul. Am invăţat

www.dacoromanica.ro

de-atunci să cănt doina din fluerul lui şi cănтănd par'că mĕ mai rĕcoresc. Îmi inchipuesc că Stefan e sănătos, că găndeşte la mine; îmi aduc aminte de acele zile căud jucam hora impreună, căud mĕ'ntălneam cu el sara pe lună şi trezeam văile in cănтecele lui. Frumoase zile erau atunci!... Apoi Maria voì să reinceapă doina ei obicĭnuită. De trei ori suflă in fluer, dar fluerul nu rĕsună.

Atunci o vijelie sbucnì in pieptul junei fete, ochii ei devenirĕ sĕlbateci, un tremur îi cuprinse tot trupul.

— Sunt pierdută vai! Strigă ea cu o voace de nebună... Fluerul nu mai cănтă!... O visul, visul meu nenorocit!... Stefan a murit... Eată îl vĕd curgĕndu-i sănge din piept... Dumnezeule ce ţi-am greşit? Şi biata Mariă cuprinsă de-o nemărginită desperare se sbuciuma necontenit. In zadar Victor căuta s'o liniştească; durerea ei mergea tot crescĕnd, ca torentul ce ineacă.

— Dar linişteşte-te, pentru Dumnezeu! zise el. Nu vezi, că fluerul e stricat? Uită-te bine! Cum vrai să cănte? Stefan n'a

www.dacoromanica.ro

murit. Mĕ duc să ți-l aduc de-oiu ști bine că voiu intra eu singur in oaste in locul lui. Numai, fii cu minte. Așteaptă-mĕ aice. Peste douĕ sĕptĕmăni voiu fi cu dĕnsul lângă tine. Îți făgăduesc; îți jur!

Dar n'apucase Victor a-și mântuì cuvĕntul și juna Maria se făcuse nevĕzută. Ea dispărù ca un geniu prin frunzișul codrilor.

Cinci zile după aceasta, Victor se afla înaintea casarmei din Capitală. La ușa casarmei ședea răzĕmat in sabie un soldat bĕtrân cu musteața sură.

— N'ai știință, Domnule, zise Victor, de un soldat cu numele Stefan, intrat de patru luni in oaste? El fusese cioban la oi in satul Frăsinenii.

— Ba am, cum nu? D-ta poate vii din partea logodnicei lui, Maria, cu vr'o veste ceva?

—Tocmai! Dar ce! Cunoști pe Maria?

—Se'nțelege c'o cunosc. Doar eu sunt Vlad-soldatul care am mijlocit la căpitanul, de

www.dacoromanica.ro

i-a dat voe să-şi iee ziua bună de la Stefan, atunci când îl luase la oaste.

— Şi unde-i Stefan?

— Stefan stă bine unde este. Poţi să te intorci să spui Mariei să-şi caute alt logodnic.

— Cum! Nu inţeleg Domnule, ce vrei să spui?

— Vreu să spun că Stefan e mort şi'ngropat... Dumnezeu să-l erte!

— Mort! strigă Victor. Dar e cu neputinţă! D-ta vrei poate să glumeşti?

— Vlad soldatul, nu glumeşte niciodată.

— Dar bine, când şi unde a murit?

— Pe cămpii Basarabiei in bătae cu Leşii. Par'că-l vĕd ş'acuma luptându-se ca un zmeu. Invăţase şmotru mai bine decăt mine. Era ager la cap şi voinic la braţ. Pe trei leşi i-a inţepat cu sabia pănă in plăsele. Dar un părdalnic de plumb a şuerat şi l'a lovit in piept! A murit sĕrmanul in braţele mele, şi când şi-a dat duhul a zis numai un cuvĕnt: Mario!!... Păcat de el! Îmi era drag ca copilul meu!

Victor s'a intors indărăpt. — In zadar a căutat pe Maria de-alungul şi de-alatul Bră-

www.dacoromanica.ro

dățelului; în zadar a cercetat de ea prin toate satele de prin prejur. De numele Mariei nu s'a mai auzit. Insă de câte ori mergea la Brădățel, i se părea c'aude din trunchiul copacului unde-o vĕzuse pentru prima oară, eșind un lung și dureros suspin, care unindu-se cu șoaptele frunzelor și murmurul cascadelor, desmierda dulce ecoul Brădățelului...

www.dacoromanica.ro

PIATRA LUI OSMAN

I.

Munţii Moldovei semĕnă in mic cu munţii Sviţerei. Aceleaşi izvoare limpezi, aceleaşi creste frumoase incoronate de brazi şi de stînci, aceleaşi văi pline de taine. Destui de mari, pentru ca călĕtorul să vază ades la picioarele sale gemĕnd furtuna, ei totuş nu se urcă pănă la acele inălţimi, unde vegetaţiunea piere sub sloiurile ernii. Ei nu umilesc, nu infiorează prin măreţia sĕlbatecă a Alpilor, dar desmeardă simţirile omului, dăndu-i icoana unei naturi blănde, in sinul căreia par'că locueşte totdeauna primăvara.

www.dacoromanica.ro

In mijlocul lor, pe malurile a trei riuri, Bistriţa, Neagra şi Dorna e aşezat satul Dorna. Nici o cale de comunicaţiune nu era mai inainte prin munţii noştri. De ar fi voit cine-va să visiteze Dorna, trebuea să se acaţe pe stînci, să treacă prin rîpi, să-şi facă de multe ori drum cu toporul prin pădure; ear pentru a revenì din Dorna, singurul mijloc mai lesnicios dar nu fără pericol, era de a se scoborì cu pluta pe Bistriţa, pănă la tĕrgul Piatra.

Departe dar de lume, incunjuraţi precum erau de păduri seculare, prin care abia putea rĕsbate pasul omenesc, locuitorii Dornei duceau o viaţă lină şi fericită. Natura le dădea cu prisosinţă mijloacele de vieţuire şi feriţi astfel de atingerea zilnică cu lumea de prin tĕrguri, ei păstrarĕ neatinse şi limba şi portul şi virtuţile strămoşeşti. Cu toate aceste şi acolo nenorocirea a trebuit să-şi implănte ghiarĕle sale.

O colonie de Otomani goi şi flămănzi ce nu mai găseau adăpost in ţara lor, ceată compusă din vagabonzi, dezertori din armată, banditi scăpaţi de prin închisorile Tur-

www.dacoromanica.ro

ciel, s'a aruncat intr'una din zile ca un nor de lăcuste peste munţii Dornei. Sub cuvênt că făceau comerţ de cherestele, ei incepurĕ a stoarce munca locuitorilor in modul cel mai ruinător, apăsându-i in tot feliul, comiţênd chiar crime, pângărind familiile şi locaşurile sfinte, astfel incăt mâna lor lacomă şi cruntă izbutì in scurtă vreme a rĕspândì pretutindene mizerie, sânge şi desperare.

In zadar locuitorii Dornei alergarĕ de mai multe ori la sprijinul autorităţilor din ţară; autorităţile erau prea slabe pentru a izgonì din poticele Carpaţilor aceşti hoţi, care sub masca de comerciánţi pustiiau munţii şi răpeau din gura locuitorilor şi a copiilor lor, pânea de toate zilele.

Unul dintre ei se deosebea mai cu samă prin inriurirea ce avea asupra celorlalţi.

El se numea Osman. Născut pe stradele Constantinopolului, fără a-şi cunoaşte pe tatăl şi muma sa, crescut in mijlocul scursurilor şi-a gunoaelor oraşului, Osman de tĕnĕr se aruncă cu capul inainte in vĕrtejul patimilor. Toate simţimintele de bine furĕ

www.dacoromanica.ro

curênd inăduşite in inima sa. Impins de mizerie, incurajat de izbândă, ajutat de natura sa puternică şi inteligentă, Osman lăsă frîul liber instinctelor rĕului, hultuite odată cu naşterea in sângele lui, şi când pentru prima oară se intrebă pe sine, la ce port îl va conduce calea pe care a apucat, el nu mai găsì in sufletul sĕu nici o voace care să-i strige: „*Opreşte-te!*“ El avea spiritul ager, caracterul iute şi intreprinzĕtor şi curajul unui om ce nu tremură inaintea crimei, dar care dă indărăpt inaintea pericolului.

Fizicul sĕu se potrivea in totul cu plecările sale interioare: Un cap de o mărime disproporţionată, aşezat intre douĕ umere late, nişte sprincene lungi şi negre pe sub carè luceau in fundul capului doi ochi mici, scânteioşi; o bărbie ascuţită, acoperită de un pĕr aspru şi tufos; un corp de o musculatură puternică dar disgracios, eată infăţişarea lui Osman, infăţişare hîdă care făcea dintr'ĕnsul o fiinţă ce insuflă frică şi desgust totodată. In scurt timp el se inavuţì, căci nu lăsă nici un mijloc neintrebuinţat,

www.dacoromanica.ro

pentru a ajunge la acest scop. Iscusit in alcătuirea planurilor sale, indrăzneţ in mijloacele de punere in lucrare, el ştiea pe o parte să dea hoţiilor sale aparenţa legalităţii, şi pe altă parte să le susţie cu iartaganul in mănă cănd trebuinţa cerea. El intrunea in acelaş timp calitatea de comerciant şi de judecător totodată. Singur judeca trebile sale cu locuitorii, singur le aducea intru implinire. Dar ce implinire!.... Aici era partea tragică a intreprinderilor sale. Nimic nu rĕmănea cruţat de mănа sa nelegiuită!

Lacrămile şi rugămintea nenorociţilor locuitorî, erau o monedă necunoscută lui Osman, cu care nu se putea dobăndì nici mila nici ertarea sa. Oameni, femei, copii, furĕ aruncaţi afară din casele lor şi averea lor inghiţită. Apoi după ce izbutì a-şi aduná o avere destul de insemnată printr'un lung şir de tălhării, el se dădù desfrănărilor, căci lăcomia de bani nu era singura patimă ce punea in mişcare activitatea sa. Fiu al unui popor incălzit de soarele asiatic, Osman avea pe lăngă un fond de trăndăvie orientală, toată fierberea unei sensualităţi nesă-

www.dacoromanica.ro

ţioase. El iubea lucsul, bĕutura şi mai cu osebire femeile, şi cu toate aceste in pieptul sĕu nu s'a desvălit niciodată simţimĕntul vre-unui amor adevĕrat. El căuta in amor nu un ideal, ci un mijloc de desfătare a simţurilor sale, şi acolo unde nu putea izbuti prin viclenie sau bani, intrebuinţa totdeauna puterea brutală. O! Să nu fi avut nenorocirea vre-o fiică din Dorna să atragă privirile sale; căci Osman ţinea intr'o mănă punga, in cealaltă iartaganul şi la ordinele sale avea toată oarda coreligionarilor sĕi, mijloace infricoşate dinaintea cărora nevinovata copilă trebuea să plece capul, sau să-şi rĕscumpere cu viaţa, preţul onoarei sale.

II.

Dinaintea casei lui Nistor erau adunaţi toţi locuitorii Dornei. Soarele apusese din dosul muntelui şi de cealaltă parte se ivea luna insoţită de luceafĕrul de noapte. Un brad urieş invălit in răşină ardea din rădăcină pănă 'n creştet, nu departe de casa lui Nistor, şi coloana de foc, urcăndu-se in

www.dacoromanica.ro

inaltul ceriului intr'un lung vărtej de scântee, se oglindea in undele limpezi ale Bistriţei şi lumina in depărtare stîncile sămĕnate pe plaiuri. Acest spectacol, cel mai frumos care se poate vedè noaptea intre munţi, se dă de locuitorii Dornei, numai la ocasiuni mari de şĕrbări sau de veselie. Era in adevĕr o zi de veselie pentru intreaga Dornă, logodna Irinei, fiica lui Nistor cu Mihai Plăeşul. Locuitorii şedeau jos pe earbă, despărţiţi in diferite grupe după vĕrstă şi secs. Trei lăutari ţigani, formănd un orchestru compus din o scripcă, o cobză şi un naiu, cănтau cănтece de dragoste care scoteau pe furiş din pieptul nevinovatelor fete, suspinuri de dor. Ici şedeau bĕtrănii satului cu figurile lor serioase şi meditative, incinşi cu curele late şi ţiind in mănă căte un lung toiag semn al statorniciei; dincolo flăcăii veseli şi neastămpĕraţi, cu pletele lăsate pe umere, copii sburdalnici ai muntelui, harnici la muncă, uşori la joc, aşteptănd inceperea horei cu nerăbdare ca să mai poată schimba căte o stringere de mănă cu draga lor. Apoi fetele, blonde ca spicele de

www.dacoromanica.ro

grău, gătite in hainele lor de sĕrbătoare, cu flori pe cap şi cu altiţe pe sin, ţiind fiecare ochii plecaţi spre pămĕnt ca şi cum n'ar zări ochirile indrăzneţe ce le veneau ca nişte săgeţi de foc din ceata flăcăilor. Şi toată lumea, bĕtrăni şi flăcăi, femei şi fete lăudau intr'un glas frumuseţa Irinei şi voinicia lui Mihai. Numai cănd şi cănd vre-o babă, deprinsă a cărtì de toate cele, căuta să găsească căte un mic neajuns la vre-unul din logodnici.

— Halal de Mihai! Zicea un flăcău Toader, cătră vecinul sĕu Ion, ştiu că măndră mireasă mai ia. Par'că-i o Domniţă. Ian vezi tu căt e de albă, ce pĕr lung şi frumos mai are, ce dulce căutătură! Cănd se uită cu ochii la tine, par'că te frige in inimă.

— Aşa este, insă nu ştiu de ce de o bucată de vreme incoace e tot măhnită. Are ce are. Îţi aduci tu aminte căt era ea de veselă mai inainte; cum glumea de frumos? Îţi venea să tot glumeşti cu dĕnsa... Acum par'că-i tot plouă şi-i ninge.

— Tare eşti prost, Ioane!.... Nu inţelegi tu, c'aceste sunt marafeturi de mireasă?

www.dacoromanica.ro

Aşa trebue să fie o fată care se mărită. Unde ai mai vĕzut tu mirese rizĕnd şi sărind intr'un picior? Ele invaţă, inadins a fi smerite. N'am prins eu doar pe Catrina inroşindu-şi ochii cu capĕtul ştergarului, pentru ca să creadă lumea că plănge? Aşa-i obiceiul păměntului; fata invaţă de la mamă şi mama de la bunică.

— Poate, măi, că ai dreptate; insă mie îmi pare că Irina nu se preface. Am vĕzut-o de multe ori aşa de supărată, că nici băga de samă la cele ce-i spuneam. Eu îi vorbeam una şi ea îmi rĕspundea alta. Ochii ei umblau in toate părţile, par'că avea o grijă in spate.

— Nu-ţi spun eu că cu mintea ta n'ai să pricepi niciodată nimic? Ţi-ar fi plăcut poate să se uite numai decăt la tine, să-ţi zimbească in faţă, ea care n'are ochi să vază decăt pe Mihai? Fireşte că are o grijă in spate, şi mare ăncă: grija măritatului. Toate fetele o poartă de la vĕrsta de optsprezece ani inainte; da ian să le vezi a doua zi după cununie cum le rîd ochii in cap ca nişte ghiocei. He! He!

www.dacoromanica.ro

Nu mi-e intăia oară când vĕd mirese smerite cu nasu'n pămĕnt; decăt smerenia asta ţine numai până...

— Tăceţi din gură!—strigă un bĕtrăn de alăturea, şi faceţi loc să treacă logodnicii!

In acel minut treceau prin mijlocul grupelor Mihai şi Irina, ţiindu-se de mănă. Logodna era săvĕrşită. Toată lumea se scula înaintea lor, să le ureze traiu bun şi fericit. Mihai păşea mândru şi drept ca un brad; in ochii sĕi strălucea bucuria, ear Irina mergea legănându-se ca şi cum n'ar fi avut destulă putere de a se ţinè pe picioare. Faţa ei era galbĕnă şi la fiecare pas, ea se uita indărăpt cu o nespusă nelinişte răzĕmându-se din ce in ce mai tare pe braţul lui Mihai. In ochii ei ar fi putut cetì cineva douĕ simţiri deosebite, luptându-se cu putere: amorul şi o grozavă frică. Cea mai mare parte din lumea care era adunată acolo, nu luâ sama la gălbeneala de pe faţa Irinei şi acei puţini care au vĕzut această schimbare, crezurĕ negreşit că vine de la *ruşinea* ce simt fetele in momentul logodnei.

Un bun observator insă, ar fi zărit tot

www.dacoromanica.ro

atunci o figură arămie cu doi ochi mici in cap, alunecându-se ca o şopârlă prin mulţime şi inaintând spre Irina cu paşi nevĕzuţi ca şi spiritul cel rĕu. Numai Ion observă această imprejurare.

— Luat-ai tu sama la ceva? zise el lui Toader trăgĕndu-l de măneca cămeşei.

— La ce?

— N'ai vĕzut tu pe Osman Turcul, viind ca o năprasnă intre noi?

— Ei ş'apoi?

— Indată cum l'am zărit, am şi vĕzut pe Irina, ingălbenindu-se ca ceara pe obraz. Este ceva la mijloc!

— Nu cum-va crezi tu că Irina îl iubeşte? Ţi-a trece poate şi asta prin cap?

— Nu! Da cred că Turcul o urmăreşte mereu. Ea îl ştie cât e de aprig şi de-aceea se teme de dĕnsul. N'o vezi cum tremură? Par'că are un şĕrpe dinapoia ei.

— Multe mai vezi tu, Ioane! Mĕ tem că de multe ce vezi să n'ajungi a orbì. Cum socoteşti tu că Turcului i-ar trece una ca asta prin minte cănd are a face cu Mihai? Doar, nu s'a săturat de zile. El ştie că Mi-

www.dacoromanica.ro

hai Plăeşul unde pune mâna dă la pământ, unde chiteşte greş nu face; ş'apoi unde l'ar putè vr'odată suferì Irina?

In acel moment Osman nu era decât la doi paşi de Irina; ea simţì suflarea sa otrăvită şi un fior atât de rĕce îi trecù prin trup, incât aruncă un ţipet şi căzù in braţele lui Mihai.

— Ce este, strigă acesta spĕriet, Irino tu nu mĕ mai iubeşti?

Irina nu rĕspunse nimic, insă deschise ochii sĕi albastri, şi-i ţintì atât de lung şi de duios in ochii lui Mihai, incât acestuia nu-i mai trebuì nici un rĕspuns. El cetì adânc in inima ei şi fruntea sa se insenină.

— Atunci de ce tremuri? De ce eşti aşa de galbĕnă? — adaose el cu o voce mai asigurată.—

Dar n'apucase Irină a rostì un singur cuvânt, şi Osman care se afla acuma in faţă cu logodnicii, zise cu glas mare pentru a fi auzit de toţi:

— Să-ţi fie de bine, Mihai; intr'un cias bun! Când ne pofteşti la nuntă?

— Poimâne, jupâne Osmane şi dacă nu-ţi

www.dacoromanica.ro

va fi cu supărare, vină şi d-ta la masa noastră.

— Foarte mulţămim! — rĕspunse el cu un zimbet ironic; şi aruncând o căutătură crucişă Irinei, dispărŭ prin mulţime.

— Ce dracul are Osman? gândì in sine Mihai — clocește ear vr'o hoţie in cap. Când oare a scăpa Dorna de lighioaele aste de Turci care ne-aŭ măncat averile şi ne-au sĕcat munţii? — Insă reaua intipărire ce-i făcuse vederea neaşteptată a lui Osman se şterse indată, sub privirile amoroase ale logodnicei sale şi in faţa veseliei generale.

Hora începù. Toată lumea se aruncă cu nebunie la joc şi un lung lanţ de flăcăi şi fete ce săměnau a fi atătea flori in o mare ghirlandă insufleţită de focul tinereţei, se infiinţă sub bolta ceriului, luminată de stele.

Nimic mai frumos de vĕzut decăt acest joc incingĕndu-se pe cămpia verde, joc de voinici, in care lanţul ce se'ntoarce, se rĕstringe şi se'ntinde intr'un vărtej fără repaos, saměnă a fi purtat de vĕnt; nimic mai pătrunzĕtor de auzit decăt aria străveche a horei, ale cărei note, când line şi

www.dacoromanica.ro

trăgănate, când sgomotoase şi bărbăteşti, par a ne destăinuì frumosul timp trecut! S'ar zice că Românii când s'au prins de mănă pentru prima oară ca să joace hora, simţind aceeaşi trebuinţă a fi uniţi in zilele bune ca şi in zilele rĕle, au voit să lege frăţia dintre dĕnşii printr'un cântec şi un joc.

După horă, venì masa cea mare, in capul căreia se aşeză preotul, un om bĕtrân cu barba argintie şi fruntea increţită de multele erni ce trecuse peste dĕnsa. In dreapta sa se puse logodnicii şi in stinga, socrii cei mari.

Apoi veneau toţi ceilalţi oaspeţī ce luase parte la sĕrbarea cămpenească. Vinul era bun, sănătăţile urmau cu iuţeală una după alta, şi veselia năvălì in toate inimile. Babele incepurĕ a povestì din vremile cele vechi, pe când erau şi ele tinere şi frumoase; fetele ascultau cu luare aminte; ear flăcăii ascultau puţin, vorbeau mult, şi cu ochiul furau şi mai mult. Nistor era de un chef nespus; el intinerea pentru a doua oară, căci de mulţi ani nu a avut o zi atăt

www.dacoromanica.ro

de fericită ca ziua de logodnă a fiicei sale. Irina începù asemene a-şi recăpăta colorile. Ea se simţea mai liniştită de când se dusese Osman şi se deda cu totul veseliei ce domnea la acest ospăţ.

La urmă, când vinul începù a se deşerta de prin pahare, când o geană de lumină se arătă pe marginea ceriului spre resărit, ear bradul care până atunce luminase munţii ca o lampă magică cu mii de focuri, se prefăcù in cenuşă, aruncând numai ici cole căte o scântee, se sculă in picioare preotul cu un pahar în mână şi după ce-şi netezì barba cu toată demnitatea unui bătrân mândru de albeaţa ei, ţinù cuvêntarea următoare: „Oameni buni“, zise el, „pe Irina „şi pe Mihai eu i-am botezat când erau in „faşă; astăzi eu îi cunun. Când mĕ uit la „dĕnşii îmi aduc aminte de zilele cele bune, „pe când n'aveam alte griji in Dorna, decât „să ne creştem copiii şi să ne sporim ave„rile. Acele vremi au trecut. Insă dacă „Domnul ne-a trimite mulţi copii in Dorna „ca Irina şi Mihai, să ştiţi că de griji şi „nevoi vom scăpa curând. — Inchin dar

www.dacoromanica.ro

„ăncă odată in sănătatea lor şi a voastră „a tuturora. Să dea bunul Dumnezeu ca „soarele care rĕsare astăzi să ne aducă „senin şi veselie in inimă, şi să strivească „de pe dealurile noastre burueana cea rea!“

Aceste puţine cuvinte bine simţite, furĕ primite cu un lung şi sgomotos ura care resună departe in munţi.

III.

A doua zi de logodnă, Osman se preumbla cu paşi răpezi in odaea sa, părĕnd a fi foarte preocupat. Casa lui era aşezată la picioarele muntelui Pietrosul, nu departe de punctul unde rîul Neagra se aruncă in Bistriţa. Zidită pe o stîncă de unde stăpănea toată valea Dornei, ea săména unui cuib de uli. Acolo se ţineau sfaturile intre Turci, şi se urzeau toate planurile de jăfuire pe care apoi fiecare in parte le aducea la indeplinire după ordinele ce avea de la Osman. Astfel preumblăndu-se Osman frăméntа in capul sĕu mii de proiecte de ademenire in

www.dacoromanica.ro

contra Irinei. Timpul era scurt, ea se logodise eri şi mâne avea să se cunune. Prin urmare o hotărire grabnică trebuea luată.

— Ce dracul — zicea el in glas mare — să-şi bată joc de mine o fată de ţăran! Asta e prea mult... Şi pentru ce nu m'ar voì ea pe mine?... Nu sunt eu cel mai mare aice?... Nu mi se'nchină mie toţi de la mic până la mare?.... N'am eu destulă avere să cumpĕr Dorna intreagă? Şi cu toate acestea să nu pot face nimic!... Să tremur ca un copil dinaintea ei, şi ea să ridă de mişelia mea!... Dar la ce mĕ mai numesc Osman? La ce-mi mai slujeşte iartaganul de la brĕu?...

Şi in această luptă intre amorul sĕu propriu şi neputinţa de-a izbutì, faţa sa urită se sbărcea de turbare.

— Mâne se cunună, strigâ el, lovind cu piciorul in pămĕnt, mâne va fi in braţele lui Mihai... Şi eu ce fac! Să rĕmân bătut, umilit de-o femee! Asta nu se poate!... S'aştept mai târziu? Osman să vie după Mihai? Ce glumă!... Nici asta nu se poate!... Să o răpesc acum indată, s'o fur! Dar a-

www.dacoromanica.ro

tunci trebue să părăsesc Dorna!... Şi unde să mĕ duc?...

Aici Osman se oprì gănditor cät-va timp; dar deodată, ca şi cänd ar fi fost mişcat de o coardă nevĕzută, el tresărì; ochii sĕi luarĕ espresiunea unei hotăriri nestrămutate şi reincepĕndu-şi preumblarea cu paşi răpezi şi neregulaţi... „fie!“ zise el, „m'oiu duce ori şi unde; avere am! Ce-mi pasă! — Ah Irino! rĕstoarne-se pămĕntul, tu vei fi a mea!... N'a fi zis că lui Osman îi va sta o femee in potrivă!“

Apoi eşind afară el şuerâ puternic şi un Turc se presintâ inaintea lui.

— Ali, zise Osman cu voace grămădită, să-mi pregăteşti indată o plută bună şi să-mi ajuţi a stringe tot din casă. Mäne in zori de ziuă plec.

— Vrei să te muţi din Dorna?

— Dar.

— Şi unde vrei să te duci?

— Nu ştiu.

— Ce insemnează asta, Osmane? Te vĕd cam turburat.

www.dacoromanica.ro

— Insemnează că ieu pe Irina cu mine şi mĕ duc din Dorna.

— Iei pe Irina cu tine?... Adaose Ali plin de mirare, dar ai uitat poate că ea se cunună mâne cu Mihai?

— Ba nu.

— Atunci nu te mai înţeleg. — Spune-mi, Osmane, ce ai de gând să faci?

— Vreu s'o fur în astă noapte. Eată tot! N'a voit să meargă cu mine de bună-voe, va merge de nevoe.

— Ah! Ah!... Pricep acuma. Să vede că mititica te-a fărmĕcat cu ochiul. Vrei s'o ştergi cum s'ar zice de la nasul lui Mihai. Dar cu ce meşteşug ai de gând să faci astă izbândă?

— Ţi-oiu spune mai pe urmă, Ali, pregăteşte-mi întâi pluta şi vino iute înapoi!

Ali, deprins a asculta de ordinele lui Osman, plecă îndată şi peste o oară se întoarse indărăpt cu un aer mulţămit.

— Pluta-i gata, zise el frecându-şi mânile, o plută ferecată de minune; par'că-i făcută inadins pentru Irina. O să vĕ duceţi ca vĕntul.

www.dacoromanica.ro

— Ali, să incepem a stringe buclucurile.

— Să incepem.

Şi amĕndoi se puse a culege tot de prin casă şi a vîrì intr'o ladă mare ce sta deschisă in mijlocul camerei.

— Nu uita nimic, Ali!

— N'aibi grijă!

— Ia de colo chimirul cu banii!

— Numai decăt! Asta-i lucru de căpetenie, mai ales cănd e vorba de-a imblănzì căprioarele de munte.

— Pistoalele sunt oare grijite?

— Cum e oglinda?

— Ia şi covorul de pe părete.

— Negreşit! Doar trebue să vĕ fie moale pe plută.

— Dar de măncare este?

— Eată colo in dulap un picior de miel şi douĕ garafe de vin. — Vi-i prea deajuns. O să petreceţi ca doi insurăţei in luna de miere. Dar ian spune-mi cum ai să...

Ia lada in spate şi haide!

Ali ascultă fără a mai aştepta vre-un rĕspuns şi amĕndoi plecarĕ insărcinaţi de tot

www.dacoromanica.ro

avutul lui Osman, spre locul unde era legată pluta de mal.

Pe drum, Osman părea gănditor, ear Ali mergea vesel şi fără grijă, şuerănd intre dinţi un cântec de munte ca şi când n'ar fi fost vorba de săvĕrşirea unei crime.

— Ascultă Ali, zise Osman după cât-va timp, in toate zilele spre amurgul Irina are obiceiu să se urce pe munte ca să-şi aducă capra acasă de la păşune. Nimene altul nu se poate duce după dĕnsa, căci capra nu ştie decât de glasul ei. Noi ne vom aţinè in crăpătura stîncii ce vine lângă potică, şi indată ce vom zări-o trecĕnd, ne vom arunca amĕndoi pe dĕnsa; unul o va ridica in braţe, celalalt îi va astupa gura să nu strige, ş'apoi...

— Hm! Dar dacă n'a fi singură, intimpină Ali, scuturănd din cap.

— Pentru ce doar suntem doi şi pentru ce avem pistoale la brĕu? rĕspunse Osman cu ton amerinţător.

— Vra să zică la nevoe trebue să...

— Să 'nţelegeţ N'o să ne lăsăm doar prinşi ca şoarecul in capcană!

www.dacoromanica.ro

Ali incetă de-a şuera. Ceea ce-l puse pe gânduri, era nu remuşcarea cugetului, nu uricioasa crimă ce trebuea să săvĕrşască, era pericolul ce-şi atrăgea şi el, luând parte la această intreprindere de noapte.

Pe drum mergĕnd, ei intâlnirĕ pe Ion flăcăul care venea de la malul Bistriţei cu toporul pe umere.

— Buna vreme, jupâne Osmane, unde te duci?

— La Piatră, să vĕnd nişte plute.

— Se vede că ai de gând să zăbăveşti mult acolo, de vreme ce-ţi iei atâtea buclucuri?

— Aşa ceva.

Şi Ion trecù inainte. Ear Osman părù foarte ingrijit de această neaşteptată intâlnire.

— „Cine mi l'a scoş inainte! — îşi zise „el in sine. — Totdeauna trebue să-l intâl„nesc in cale. De cum-va îl va impinge pă„catul să meargă cu Irina după capră, a lui „e dracul!“

Toate pregătirile furĕ făcute pentru răpirea Irinei. Osman aştepta numai să inse-

www.dacoromanica.ro

reze. Insfirşit soarele asfinţì invălit in nouri deşi şi o noapte neagră incepù să imbrobode păměntul. Luna nu era pe ceriu; numai ici colea se zărea pintre crăpăturile nourilor căte o stea. S'ar fi zis că natura insăşi voeşte să-l ajute in criminala sa intreprindere.

— Să mergem, zise Osman, apucănd pe Ali de mănă.

Să mergem, dar n'ar fi bine să...

— Ce mai este? îl intrerupse acesta increţind din sprincene.

— N'ar fi bine... să mai aşteptăm puţin par'că-i prea de vreme.

— Nu-i prea de vreme. Nu vezi căt e de intuneric? — Ce!... Vrei s'ajungem acolo căud Irina va fi inapoi acasă?

— Ba nu;... dar vezi... mi s'a părut că... socotesc că n'ar strica să mai luăm pe cineva cu noi.

— Mişelule! Te temi de o femee? Haide căud îţi zic, că doar nu mergi la spănzurătoare! Apucă pe muchea dealului şi nu tremura. Te-ai făcut fricos ca o muere, de căud ai schimbat hoţia de codru pe negustoria de cherestele.

www.dacoromanica.ro

— Nu mi-e frică, Osmane, decât vêntul îmi şueră in ureche şi mi-e cam rĕce. Dar ştii tu una, adaose el, clănţănind din dinţi, dacă Ion ar fi inţeles ceva, ş'a fi spus lui Mihai?...

— Inainte şi nu lungì vorba! Eată puntea; fă mai răpede; acuş suntem in crăpătura stîncii. — Ce calci ca pe cuie?

Astfel prin intunericul nopţii, Osman şi Ali, ca două umbre inaintau răpede dar cu luare aminte, spre locul unde trebuea să fure pe Irina. Ali mergea inainte şi astă dată trebue să mărturisim că mergea mai puţin impins de dorul rĕului, decât de frica lui Osman.

In acelaş timp s'auzea sus pe munte un cântec dulce şi armonios ce trezea in depărtare văile adormite:

Dragă căprioară,
Mândră sorioară:
Vino te grăbeşte
Că noaptea soseşte
Şi vêntul e rĕce,
Şi stafia trece

www.dacoromanica.ro

Ades prin părĕu
La ciasul cel rĕu.
Vin' la mine-acasă
Că'n flori şi'n mătasă
Eu te-oiu legăna.
Şi lin ţi-oiu cănta
Cântece de dor
Să te-adorm uşor.

Era Irina care striga cântând căprioara din munte. Căprioara auzì voacea ei, şi sărind de pe stîncă, se scoborì la picioarele stăpânei sale.

Irina îi netezì pĕrul, o sărută pe frunte şi urmă cântând:

Dragă sorioară
Fii veselă, sbiară
Că măni mĕ mărit
C'un mândru iubit;
Măni norocu-mi ride,
Ceriul se deschide
Şi'n el două raze
Vĕd cum luminează
Cald zilele mele—
Ştii tu ce sunt ele?

www.dacoromanica.ro

Sunt raze din raiu!...
Ochii lui Mihaiu...

Căprița deprinsă cu asemenea desmierdări începù a sburda imprejurul ei, plină de bucurie, dar spărietă ca de un șĕrpe ce ar fi zărit in earbă, ea se culcă pe căte-și pătru picioarele, și ridicând ochii spre Irina, se uită tremurând la dĕnsa.

Dragă ce oftezi ?
De ce lăcrămezi ?
Ai vr'o supărare,
Nu ți-a priit oare
Apa din izvor ?
Sau ai vre un dor
Ce te arde greu
Ca și dorul meu ?...
Pădurea vueşte
Vino te grăbeşte
Că eu ți-oiu cănta
Și te-oiu descănta
De visul cel rĕu
Și de dorul tĕu.

Astfel cântând, Irina se scoborea pe potica strimtă, măind căprioara de funie. Când

www.dacoromanica.ro

deodată două fantome negre ca fiorii morţii, eşind din crăpătura unei stînci, se aruncară asupra ei. Ea voì să se apere, dar mănile îi erau legate; voì să strige dar voacea îi era înăduşită; cuprinsă de groază ea leşină.—Intunericul se făcù şi mai mare, vĕntul şuera fioros prin desimea codrului.

IV.

Abia se ivise a doua zi soarele pe ceriu, şi toată Dorna era in picioare. Vestea despre pierderea Irinei tocmai in ajunul căsătoriei sale, ca ori ce veste rea, se rĕspândì iute din om in om, şi toţi alergau uimiţi din toate părţile spre casa lui Nistor, pentru a se incredinţa despre această nenorocită intĕmplare. Mii de presupuneri se făcurĕ intr'o minută. Unii ziceau că Irina va fi căzut intr'o prăpastie, alţii că se va fi inecat in rîul Neagra, alţii că vor fi măncat-o fiarĕle sĕlbatece, insă nici unuia nu-i venea in gănd despre răpirea ei.

— Ce poate să fie? zicea Mihai frăngĕndu-şi mănile; să nu vie toată noaptea a-

www.dacoromanica.ro

casă..... negreşit i s'a intëmplat ceva..... Să mergem oameni buni, să rëscolim munţii, să scociorîm pădurile, să o găsim numai decât!...

— Da să mergem, rëspunserë cu toţii intr'un glas.

— Staţi! staţi! strigă atunci de departe un om ce venea spre dënşii, alergënd in fuga mare, şi făcëndu-le semn din mănă să-l aştepte.

Era Ion Flăcăul.

— Ascultaţi! Zise el, abia rësuflăndu-se, a sară am intălnit pe Osman cu toate buclucurile in spate, scoborindu-se spre Bistriţa... Mi-a zis că merge la Piatră... Azi am trecut pe la casa lui şi am găsit-o pustie... De cum-va va fi el care... atunci este încă vreme. El n'a putut să plece decât tot astăzi in ziuă. De-om apuca de-adreptul, îl vom ajunge aproape de *Toancele*, pe când a fi soarele de-o suliţă.

Osman in adevër, după ce răpise pe Irina, stătù toată noaptea ascuns in munte, şi abia in zori de ziuă, cu douë oare mai ina-

www.dacoromanica.ro

inte, plecase spre Piatră, căci numai ziua poate umbla pluta pe Bistriţa.

De-ar fi căzut trăsnetul pe capul lui Mihai, el n'ar fi rĕmas mai ameţit. Fără a aştepta mai multe amĕnunţimi, el smuncì toporul din măna lui Ion şi se făcù nevĕzut. — Intr'o clipă se desfăşură dinaintea ochilor sĕi, tot adevĕrul acestei intĕmplări, pe care nu şi-l putuse esplica până atunce, şi desperat ca tot omul ce se vede deodată aruncat din culmea fericirii in culmea nefericirii, el hotărì sau să moară sau să-şi rĕsbune.

Pluta mănată de unde printre strimtorile Carpaţilor face cotituri multe şi merge incet, ear acel ce iubeşte merge de-adreptul şi merge iute. In mai puţin de două oare el urcă dealuri, coborì văi, trecù peste rîpi şi peste ponoare, şi ajunse in fine in vîrful celui de pe urmă pisc a cărui poale se scoborau in Bistriţa. De-acolo el zărì la picioarele sale o plută mergĕnd in josul apei.

„*Insfirşit*“... zise Mihai rĕsuflăndu-se adănc din piept. Ochiul sĕu recunoscù pe Irina. Ea şedea culcată cu capul răzĕmat de-o grindă; la cărma din frunte era Ali,

www.dacoromanica.ro

la cărma din urmă Osman, şi amëndoi tăind valurile cu putere, inaintau spre *Toancele.*

Toancele e cataractul cel mai periculos pe toată intinderea Bistriţei. Strinsă intre doi munţi nalţi şi stîncoşi, printre care abia străbate lumina zilei, ea fierbe din fund şi pănă 'n faţă ca şi cănd ar curge pe-o albie de foc. Valurile gem cu o turbare nespusă şi mii de stînci ies ascuţite din sinul Bistriţei inspumate. Vai de plutaşul care n'ar şti să cărmuească pluta pe acolo! Cănd nevoea îl sileşte să treacă prin Toancele, el se pregăteşte ca de rĕsboiu; cearcă mai intăi cărma; cercetează toate legăturile grinzilor pentru ca să se incredinţeze dacă nu e vre-o sminteală; îşi sufleacă mănicile şi-şi face semnul crucii. Toate aceste pregătiri făcute in tăcere şi cu gravitatea aceea ce inspiră totdeauna momentul pericolului, produc o spaimă nespusă, mai cu samă asupra călĕtorului care pentru prima oară îşi espune viaţa in acest loc. Cum a intrat pluta in Toancele, torentul a şi luat-o intr'un vălmăşag de spume, şi purtată ca o scoică pe

www.dacoromanica.ro

crestele valurilor, ea s'acufundă, se ridică, se sfăşie şi se frămĕntă intr'o luptă nesfirşită, şi e deajuns o singură greşală de lopată, pentru ca dintr'ĕnsa să nu mai rĕmăe decăt ţănduri. In fiecare an Bistriţa inghite numeroase plute care s'alunecă cu nesocotinţă in această strimtoare, şi fiecare stincă poartă numele vre-unui nenorocit ce şi-a pierdut viaţa lăngă dĕnsa. Cimitir infiorător in care stincile stau marture ca şi crucile despre locul unde aceşti nenorociţi şi-au aflat morminţul!...

Osman n'avea ce face; trebuea numai decăt să treacă pe-acolo.

— Ali! strigă el de la cărma din urmă, indreaptă pluta spre malul sting. El dădù acest ordin nu pentru a se ferì de şuvoiul de care incepuse a se apropia, ci pentrucă zărì pe Mihai coborindu-se pe coasta dealului din dreapta, şi voì să pue intre ei amĕndoi toată lărgimea riului, in scop de a-l impedeca să sară pe plută. Insă la cea intăi lovitură de lopată ce făcù Ali pentru a esecuta mişcarea ordonată de Osman, pluta intra in curent şi cu iuţeala fulgerului, se

www.dacoromanica.ro

isbì de-o stîncă ce sta nevĕzută sub apă. Grinzile părăirĕ in legăturile lor, şi capĕtul dinainte se cufundă in apă impreună cu Ali care pierzĕndu-şi cumpĕtul, se duse in fund luat de-un val puternic. Pluta impinsă de şuvoiu după ce se invĕrtì căt-va timp imprejur, se oprì apoi in loc de-acurmezişul apei, astfel incăt capătul din urmă atingea malul drept.

Osman acum nu mai putea nici inainta nici da inapoi. Vrĕnd, nevrĕnd, el trebuea să dea piept cu Mihai. — „Cu atăt mai bine „gändì el in sine, cel puţin m'oiu măntuì „de dĕnsul odată pentru totdeauna," şi inarmăndu-şi pistoalele, se pregătì pentru lupta ce avea să hotărască intre ei amĕndoi.

Irina, palidă ca un cadavru se trezì din amorţeala in care fusese pănă atunce şi ridicăndu-se in sus, intinse amĕndouĕ braţele in spre locul de unde venea Mihai. Ochii ei stinşi, incunjuraţi de douĕ cercuri vinete, nu puteau deosebì nimic, şi cu toate astea ea îl simţea, îl găcea de departe, căci sunt momente in care acel ce iubeşte vede mai bine cu sufletul decăt cu ochii.

www.dacoromanica.ro

In acea vreme, Mihai ţiind intr'o mănă toporul, in cealaltă cuţitul, se coborea de pe munte ca o vijelie. Cu capul gol şi cu pletele in vĕnt, el alerga nebun peste stînci şi peste părae, şi'n fuga lui turbată, risipea cu piciorul pietrele ce se rĕstogoleau in vale cu sgomotul unei lavine.

— „Doamne sfinte! striga el, dă-mi atăta „putere, să-mi rĕsbun aşa cum doresc eu!“ — Şi prin toţi porii, el respira rĕsbunarea, ş'ar fi voit să găsească un mijloc atăt de răpede ş'atăt de crud, ca intr'o singură clipeală să-i stoarcă tot sângele din vine, şi să-l facă in acelaş timp să sufere chinurile morţii, un veac intreg. — Căţi-va paşi încă şi Mihai era pe plută... Atunci un trăsnet prelungit şi mult repetat de echoul munţilor se auzì. Osman îl luase la ochiu cu pistolul, îl chitise bine, insă pluta şovăind sub picioarele sale, îi clătină măna, tocmai in momentul căud el descărcă arma, şi plumbul trecù deasupra capului lui Mihai.

— „Ai scăpat de unul; nu-i scăpa de celalalt,“ urlă Osman furios, ridicând al doilea pistol asupra lui Mihai, insă şi astă dată

www.dacoromanica.ro

plumbul trecù pe-alăturea şi se lăţì pe-o piatră.

In acel moment Mihai făcù cea de pe urmă săritură, şi cu turbarea aceea ce poate avea numai un om nenorocit ca dĕnsul, se aruncă pieptiş asupra lui Osman, şi inşfăcăndu-l in braţele sale puternice, îl rĕsturnă la pămĕnt, inainte de-a avè măcar timpul să se rĕsufle.

— Stăi căne fără de lege! — strigă Mihai, crăşnind din dinţi şi stringĕndu-l de grumaz ca intr'un cleşte — a venit vremea să-ţi dai samă de nelegiuirea ce-ai făcut! Ie-ţi ziua bună de la lume, că de-acuma eşti mort! Am să-ţi sfărim capul ca unui pui de şerpe şi ţĕrna ta spurcată, am s'o arunc la vĕnturi!

— Indurare!... strigă Osman palid şi inspăimĕntat de groaza morţii.

— Indurare?... Tu cei de la mine indurare?... Fiinţă păngărită!... Atunci căud se va indura cuţitul ce am să-ţi vîr in piept, să nu te spintece; atunci căud s'a indura apa in care am să te-arunc să nu te inece, atunci m'oiu indura şi eu. — Mergi in fun-

www.dacoromanica.ro

dul iadului să hrănești nopărcile din cărnurile tale!...

Și plântându-i cuțitul drept în inimă, îi înăduși cea de pe urmă răsuflare, în sângele care ca un izvor sbucnì din rană și stropì o stîncă ce sta alăturea, martură de moartea nelegiuitului Otoman și de dreptatea lui Dumnezeu. Apoi ridicând în sus cadavrul, îl aruncă în Bistrița unde fù înghițit de întunericul valurilor.

Toată această înfricoșată dramă, Irina o privì cu un ochiu rătăcit, fără a-și putè da sămă de cele ce se petrecuse în fața ei.

Abia a doua zi, ea începù a-și revenì în sine, și recunoscù că se află în casa părintească. La capul ei ședea Nistor cu părul alb ca omătul, albit într'o singură noapte, și la picioarele ei Mihai ingenunchiat, urmărea și cu ochiul și cu sufletul toată răsuflarea ce eșea din pieptu-i.

— Irino, îi zise acesta încălzindu-i mânile în mânile lui, nu ne vezi?... Suntem noi, Nistor și Mihai; ești în brațele noastre; eată casa tatălui tău; eată căprița.

Atunci ea deschise niște ochi mari, se

www.dacoromanica.ro

uită imprejur şi un şiroiu de lacrămi îi inecă faţa.

— Mihai! zise ea cu o voace intreruptă revenind ca dintr'un vis, a! te cunosc....., Eată şi tata!... Veniţi amëndoi, veniţi mai aproape!.... Ce s'a intëmplat!.... Oare adevërat să fie.... Mi-e frică, nu më lăsaţi!

— Irino, nu te mai teme; eşti cu mine logodnicul tëu. De-acuma vei fi fericită; Dumnezeu te-a scăpat!

— Fericită!... Ce zici?... O! asta nu se mai poatè!... Intoarce-ţi de la mine faţa, Mihai!... Steaoa mea a căzut!

— Irino, dar tu nu eşti vinovată! aduţi aminte că eşti logodnica mea, că mi-ai jurat să-mi fii soţie. Eu te iubesc şi fără tine nu pot trăì!

— Ascultă Mihai! urmă ea ridicăndu-se in picioare şi uităndu-se ţintă la el, şi eu te iubesc din tot sufletul meu!... ştie Dumnezeu căte lacrămi am vărsat pentru tine; căte zile şi nopţi am petrecut fără somn; cătă bucurie şi cătă amărăciune au inecat rănd pe rănd inima mea, in zilele in care te vedeam sau nu te vedeam! Dar astăzi

www.dacoromanica.ro

nu mai sunt vrednică să fiu soţia ta. Sufletul meu e veşted ca floarea bătută de brumă; urgia iadului m'a atins!...

— Şi ce vrei să faci, Irino?..... Pentru Dumnezeu spune!...

— Am ajuns până la pragul fericirii, şi acolo uşa mi s'a inchis... ş'am rămas in lume fără bucurie, fără lumină ş'am văzut in vis pe maică-mea că s'a sculat din mormînt şi mi-a pus pe cap un hobot negru, zicîndu-mi aşa: „Du-te, Irino, du-te la monăstire şi jăleşte norocul tău pierdut!"... Mihai, eu trebue s'ascult porunca mamei mele... Tu uită-mă!... Nu mai cere de la mine rămăşiţele unei dragoste adăpată de otrava nelegiuirii... Lasă-mă să port haina cernită a pusniciei, că cernit e sufletul meu!... Şi de-acolo eu m'oiu ruga pentru tine, şi Dumnezeu ţi-a indulcì inima; că inima ta e bună şi Dumnezeu şi mai bun.

Astfel grăind, Irina părea schimbată la faţă; obrajii săi se aprinseră de-o roşaţă vie, şi o rază cerească strălucea par'că in ochii ei.

Mihai şi Nistor ascultau voacea ei inspi-

www.dacoromanica.ro

rată ce se răspândea ca parfumul in aer, şi nu credeau insuşi auzului lor. Inmărmuriţi, fără simţire, ei nu mai puteau rosti un singur cuvênt, căci răsuflarea li se oprise in piept.

— Mihai şi tu tată! — adaose ea cu accentul celei mai profunde dureri — uitaţi-vĕ in ochii mei şi vedeţi aceste lacrămi!... Ele sunt lacrămile inimii mele... Ele vĕ vor spune că ducêndu-mĕ la monăstire, las cu voi inima şi sufletul meu!... Ah! veniţi până a nu ne despărţi să vĕ dau încă o sărutare!... ş'apoi... Rĕmăneţi sănătoşi!

Mănile ei obosite căzurĕ de-alungul trupului şi capul i se plecă pe piept. „Nistor o cuprinse in braţe şi o sărută lung pe frunte, scăldându-i faţa intr'un părĕu de lacrămi; dar când venì rândul lui Mihai, o! atunce ei nu puturĕ nici măcar să plângă; amorul şi durerea se răsculară cu atăta tărie in inimile lor, incăt in acest ultim sărutat era să se ducă şi ultimul suspin a vieţii lor.

---

www.dacoromanica.ro

Căţi-va ani in urmă, se rĕspândì vorba intre Dorneni, că la o monastire din fundul munţilor, murì o călugăriţă frumoasă încă, dar apăsată de mari nenorociri, şi că in toate nopţile se coborea o lumină de sus pe morminţul ei. Ear de atunci incoace plutaşul de pe Bistriţă, de căte ori trece prin Toancele, arată străinului ce călĕtoreşte cu dĕnsul o stincă fioroasă, acoperită de muşchiu, zicĕndu-i: Aceasta-i *Piatra lui Osman.*

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

COMOARA DE PE RARĂU

Intovărăşit de-un călăuz din Dorna, tĕnĕrul Costin se urca pe muntele *Rarău*, care este unul din cele mai inalte piscuri ale Carpaţilor. Deasupra Rarăului stau clădite douĕ stînci gigantice numite *Pietrele Doamnei*, inegrite de timp, sfăşiate de furtuni, şi care vĕzute pintre neguri, cu turnurile lor fantastice, samĕnă a fi un palat zidit in lumina aerului.

Atras de frumuseţa acelor stînci, Costin se urca incet şi greu in urma călăuzului pe o potică strimtă unde abia găsea destul loc spre a-şi aşeza piciorul, avĕnd in dreapta

www.dacoromanica.ro

muntele ce se înălța ca un zid deasupra capului său, și la stinga o prăpastie fioroasă, in fundul căreia se zărea șerpuind Bistrița mică ca o cordea. Cu cât inainta, cu atât coasta devenea mai răpede și mai obositoare. Cărarea se strimta din ce in ce mai mult, și pe une locuri dispărea cu totul.

Era in luna lui August.

Aerul răcoros și parfumat ce se ridica din sinul codrilor îi străbătea adênc in piept, și ochii săi alêrgau rătăcind din loc in loc privind când figurile bizare ale stîncilor, când cursul impletit al Bistriței, când șesurile intinse și aurite ce se zăreau dincolo de munți la marginea orizonului.

Trei oare și jumătate Costin urcase mereu la deal și căldura soarelui incepuse a-i acoperì fruntea de sudoare.

— Domnule! îi zise călăuzul desfăcêndu-și traista cu merinde, te vêd cam ostenit; gustă ceva din vinul ista să mai prinzi la putere, și să ne grăbim pasul, ca nu cum-va să fim siliți să dormim la Pietrele Doamnei, cu liliecii și stafiile.

www.dacoromanica.ro

— Ce, sunt stafii pe-acolo?

— He ba ce! Acolo nu-i loc curat, ci-că in toată noaptea se preumblă pe vîrful Rarului umbra Domniţei care a botezat stîncile cu numele ei.

— Ai vĕzut-o vre-odată?

— Să mĕ ferească sfăntul!

— Şi ce domniţă era aceea?

— Da mai ştiu eu, Domnule! Se povesteşte din părinţi că gonită de Turci ea s'a urcat pe Rarău şi a ingropat sub stînci toate odoarele ţĕrii. Deaceea se vede une-ori acolo in miez de noapte o pară de foc galbĕnă eşind din pămĕnt. Cănd ai plecat de la cămp, n'ai venit aice pe valea părăului *Suha?*

— Ba da.

— Apoi n'ai trecut prin un sătuleţ care se chiamă *Tabăra?* *)

— Am trecut.

— Ei bine, acolo se spune că s'a oprit tabăra turcească care gonea pe Domniţa, şi deaceea satul a rĕmas cu numele de Ta-

*) Tabăra şi Ieslele sunt două sate in drumul ce merge de la Mălini spre Dorna.

www.dacoromanica.ro

bără. Apoi mai in sus tot pe Suha n'ai intălnit un alt sat care se numeşte *Iesle?*

— Am intălnit.

— Acolo ci-că erau ieslele călărimii Domniţei care fugea de oastea păgănilor — Dar să mergem domnule că e tărziu şi n'am gust să fac la noapte cunoştinţă cu stima Comorii.

— Ştii una, zise Costin surizĕnd dac'am rĕmănè astă noapte acolo sus la Pietrele Doamnei să vedem şi noi paŕa cea galbĕnă şi umbra Domniţei?

— Ba zĕu, rĕspunse călăuzul jumĕtate serios, jumĕtate in glumă, ţi-ar trece prin minte să faci una ca asta? . . . . . .

. . . . . .

După alte douĕ oare de suiş, ei ajunserĕ pe vîrful Rarăului, unde Domniţa îşi ingropase comorile. In acest timp un fum alb şi umed incepù a se ridica din fundul văilor, şi incurănd imbrobodi toţi munţii cu un văl argintiu, din care rĕsărea ca nişte verzi insule numaí culmile lor. Costin, care de pe inălţimea muntelui vĕdea la picioarele sale intinzĕndu-se acest ocean de aburi, deasupra căruia

www.dacoromanica.ro

razele soarelui scânteiau cu mii de colori, nu-şi putù stăpânì mirarea.

— A! Cât e de frumos! strigă el.

— E frumos nu-i vorbă, zise călăuzul, dar nu prea indemănos. — Ce dracul! adause el după o pausă, uitându-se cam cu ingrijire la ceriu, de câte ori mĕ urc la afurisitele aste de pietre trebue să mi se intĕmple câte ceva.

— Ce ţi s'a mai intĕmplat?

— Intr'un rând mi-a luat dracul pălăria din cap şi a aruncat-o in ripă; in alt rând mi-am sclintit un picior, ş'acuma o să ne prindă furtuna.

— Unde vezi furtuna?

— Ian uită-te colo hăt departe spre dealul Măgurii.

— Ei bine?

— Nu vezi nourul cel negru cum vine ca un balaur peste noi? Vai de oasele noastre dacă n'om da dos unde-va; o să ne ducem după pălărie!

Ei se găseau acuma lângă stîncile uriaşe, numite Pietrele Doamnei. S'ar zice că Rarăul cât e de mare geme purtând pe spi-

www.dacoromanica.ro

nare povoara lor. Măncate de şiroae, brăzdate de fulgere, ele se desfac pe une locuri in adĕncimi intunecoase, in sinul cărora s'aude din cănd in cănd strecurăndu-se picăturile de apă ce izvorĕsc din umezala nourilor.

Costin privea cu sfială la stîncile ce-l apăsau prin măreţia lor, şi eată că i se oprirĕ ochii pe-un soiu de vizunie, care se deschidea fioroasă la picioarele stîncilor şi mergea adĕnc in pămĕnt.

— Ce este aceasta? intrebă Costin pe călăuz.

— Astă groapă n'are fund; se zice că merge pănă in măruntaele pămĕntului. Ea nu de mult s'a ivit, şi intr'ĕnsa locueşte stafia muntelui. Dar pentru Dumnezeu domnule, să nu pierdem vremea! Furtuna ne grămădeşte din urmă, şi dacă nu vrei să te dai hrană corbilor, haide iute in vale; cunosc un loc unde ne putem adăpostì.

In adevĕr munţii luase o infăţişare posomorită. Vălul cel intins de neguri se desfăcù in nenumĕrate pălcuri, care mănate de vĕnt rătăceau şi se incrucişau in vĕzduh,

www.dacoromanica.ro

intocmai ca nişte legiuni ce se pregătesc de luptă. Turmele imprăştiate pe plaiuri simţind apropierea furtunei, alergau să caute adăpost, şi tălăncile lor sunau fioros prin freamătul codrului. Tunetul incepù să clocotească in văi.

— O să mĕ jur să nu mai calc pe aici, murmură călăuzul, ia sama unde pui piciorul.... Ţine-te de mine şi nu te prea uita in jos... Bine-mi spunea tata că nu-i loc curat aice.

Costin simţind pericolul, îşi grăbea paşii cât putea spre a ajunge mai curănd la locul de scăpare. Fulgerele îi sclipeau pe dinaintea ochilor, şi nourii spărgĕndu-se intr'un şuvoiu de ploae, umflarĕ intr'o clipă toate păraele, care in cursul lor turbat luau cu sine pămĕnt şi pietre şi le rostogoleau in vale.

De la un loc Costin nu mai putù face nici un pas inainte. Cărarea era ruptă in douĕ. O ripă infricoşată sta deschisă dinaintea sa, prin care era cu neputinţă să treacă spre a ajunge la celalalt capĕt de cărare. Atunci el se crezù pierdut. — Avĕnd in faţă

www.dacoromanica.ro

şi in stinga ripa, in dreapta zidul, obosit de osteneală, udat până la oase, el se incleştă cu amêndouĕ mănile de-o rădăcină de brad, şi se culcă la pămênt.

— Fii mai verde, domnişorule, nu-i vreme să tremurăm de frică. Ducă-se pe pustii ne-a tăeat drumul; dar bun e Dumnezeu! De-om trece de-aici suntem scăpaţi.

Şi fără a pierde un minut, călăuzul scoase din traistă o funie lungă, lega pe Costin de-acurmezişul trupului şi luând celalalt capĕt in mână îşi făcù semnul crucii şi apucă deadreptul pe păretele muntelui. Intreprinderea sa era din cele mai indrăsneţe. Deasupra sufla furtuna aşa de puternic in cât ducea păserile de-a roata in aer, şi amenința când de când să-l rĕstoarne in prăpastie, de desupt pămêntul năsipos şi ud îi luneca sub picioare, şi cu toate aceste el se urca mereu ajutându-se când cu piciorul, când cu braţul de fie-care ruptură unde putea să se sprijine, de fiecare bolovan, de fiecare creangă, până ce in fine ajunse pe coama stîncii. Apoi rĕsuflându-se adĕnc, el incepù a trage cu funia la sine pe tovarăşul sĕu din vale!

www.dacoromanica.ro

— Ia sama şi nu te teme! strigă el.

Costin văzându-se atunce ridicat in sus in mijlocul unei furtuni care urla a moarte in urechile lui, şi sprijinit numai in funie de-asupra unei adăncimi de căte-va mii de picioare, pe marginea căreia se legăna intocmai că limba unui ornic, simţì tot sângele amorţindu-i in vine şì un văl negru i se puse pe ochi.

El pierdù conştiinţa de sine şi nu se trezì din ameţală de căt mult timp după ce călăuzul îl ridicase şi aşezase deasupra stîncii.

— Pe căt îmi aduc aminte, zise călăuzul, este aice o peşteră unde ne putem ocrotì; apoi uitându-se in dreapta şi in stinga: Ha! strigă el cu bucurie, eat-o!...

Atunci ei se coborirĕ cu incetul in peşteră unde abia era loc pentru amĕndoi.

— De-acum şezi jos şi vino-ţi in fire, căci prin mare şi grea cumpĕnă am trecut.

— Suntem oare scăpaţi? intrebă Costin uimit de primejdiile prin care trecùse.

— Scăpaţi buni teferi! Mulţumeşte lui Dumnezeu. Alţii au păţit-o mai rĕu de căt noi.

— N'ar fi fost oare mai bine să fi rĕ-

www.dacoromanica.ro

mas sus la Pietrele Doamnei in vr'o crăpătură unde-va, decăt să ne coborim aice?

— Doamne sfinte! Pesemne d-ta tot nu crezi că acolo sălăşlueşte, ducă-se pe pustii? — La Pietrele Doamnei se incrucişază vănturile din toate părţile, şi ai fi sburat ca o frunză in văzduh, sau ai fi rămas turtit sub vre-un bolovan căt casa, sau te-ai fi prăbuşit in fundul păměntului, după cum s'a intămplat lui Simion flăcăul, Dumnezeu să-l erte, căci la vremi grele ca de-al de-aceste titva Rarăului se clatină ca vîrful unui copac.

— Ce fel s'a prăbuşit Simion?

— Apoi nu mě mai intreba, că-mi plănge şi acum inima in mine, şi doar căt l'am sfătuit să nu se potrivească unui cap de muere! Numai dě!... Cănd se leagă păcatul de om trebue să-l tragă. Aşa-i părdalnica asta de dragoste!

— Vra să zică era şi o femee la mijloc.

— Ba bine că nu! Să ştii de la mine că ori unde s'a intămpla vr'o nenorocire, trebue să fie amestecată o codiţă de femee acolo. — Această vorbă făcù pe Costin să

www.dacoromanica.ro

suridă. El îşi uitase spaimele de când se afla ascuns sub stîncă, când deodată o detunătură infricoşată se auzi deasupra capului său.

— Ce este? strigă Costin sărind drept in picioare.

— Nimică!... o fărmătură de stîncă se duce de-a roata in vale. Ucigă-l crucea le aruncă cu praştia de sus, dar ce risipeşte ziua, el pune noaptea la loc. De-aceea Pietrele Doamnei stau totdeauna intregi. Fii însă liniştit; aicea n'avem grijă, afară numai dacă s'ar risipì muntele intreg, lucru de care ne-a ferì Dumnezeu. Vorbeam adineoarea de Simion. Ce bunătate de flăcău mai era! Nici c'a mai fost un al doilea pe meleagurile noastre.

El era fecior de mijlocaş şi cam sărac, dar voinic ca un puiu de zmeu şi mândru de fărmeca toate fetele din sat. El însă îşi căuta de sărăcia lui şi nu se uita nici la una dintr'nsele; şi mă-ri că trăea bine şi liniştit!... Eată că intr'una din zile, sosì la biserica din sat un popă de la un tĕrg din vale, care avea o fată naltă şi subţirică ca

www.dacoromanica.ro

o trestie şi cu nişte ochi adormitori de şărpoaică. O chiema Catrina. Fudulă ca toate tărgoveţele, ea nu visa decăt fuste şi rochii, cordele şi capele, lucruri ce nu erau de obrazul ei, şi nici că se punea alăturea cu vr'o fată de-a noastre.

Să te ferească Dumnezeu de fetele de popă! Ceva, ceva de-or fi sprincenate, nu le mai ajungi cu prăjina la nas. De soiu ţărănesc şi cu gărgăuni de cucoană in cap, ele sunt cum e mai rău, nici ţărance nici cucoane.

Simion de cum o zări, îi căzu curmeziş pe inimă, şi mult amar incepù să ofteze. Ear fătarnica de fată nici îl primea, nici îl respingea, ci îl ţinea mereu in ingăimeală, şi ca să-l năucească mai tare, une-ori îi zimbea cu noimă, privindu-l pe sub geană, alte ori se făcea că nici îl vede, incăt bietul flăcău cădea tot mai tare in boala dragostei şi se usca cum se usucă frunza de vèntul toamnei. Ziua el nu mai muncea, noaptea nu mai dormea, şi lucru mare! El care se lupta in pădure brăţiş cu ursul, dinaintea ei nu indrăznea să zică un cuvènt; decăt,

www.dacoromanica.ro

unde o intălnea, se uita lung in ochii ei vicleni, şi ea şĕrpoaica ridea in inimă.

Dacă vre-un bĕtrăn din sat îi zicea prieteneşte: „Măi băete ia-ţi de samă, nu te lăsa călcat de-un picior de muiere,“ el îl privea duşmăneşte şi-i rĕspundea răstit crezĕnd că-l sfătueşte de rĕu. Ear celelalte fete suspinau şi ziceau: „Pĕcat de el!“

Din căşlegi şi pănă in Paşti el se muncì mereu cu patima fără să-şi mărturisească pe faţă dorul ce-l ardea, cănd atunci Catrina i se arĕtă mai mult decăt totdeauna dulce ca fagurul de miere. Ea se dete in scrănciob cu dĕnsul, la joc se puse lăngă dĕnsul tot stringĕndu-l de mănă şi spuindu-i vorbe prefăcute ce-l umpleau cănd de frică cănd de nădejde, astfel incăt Simion, neinţelegĕndu-i mrejele şi socotind c'a venit vremea să-şi verse focul inimii, o cerù de soţie intr'un noroc. Inima intr'ĕnsul se bătea ca vai de el.

— Hei Simioane! îi rĕspunse Catrina, ai tu destui bani să-mi pui pe cap ştergar de mătasă şi in găt salbă de aur?

— Ba nu!

www.dacoromanica.ro

— Apoi, dragă, caută-ţi femee de sama ta. Nu m'a învăţat tata carte să mĕ învălesc in catrinţă şi să dorm pe aşternut de mărăcini.

— Halal! strigă Costin, îmi place astă mândrie la o fată de popă.

— Diavolie femeească, domnule! Pe urmă s'a ştiut ce-a fost pricina. Adică ea era logodită de mai nainte c'un arendaş bogat din vale şi nici gândea să iee pe Simion de bărbat.

— A! înţeleg. Ea voea să aibă pe unul pentru arenda moşiei, şi pe celalalt pentru trecere de vreme, cum s'ar zice.

— O fi şi asta, că mari şirete mai sunt femeile. Unde pui d-ta mândria Catrinei când vedea ea că Simion numai la dĕnsa se uita. Ea voea să fie cea dintâi in sat, şi pentru asta puţin îi păsa ei că, el nemernicul, îşi va sparge capul. Un om ca dĕnsul nu insemna nimic, când era vorba să umilească pe celelalte fete. Simion insă nu se pricepea la aşa lucruri. El ţinea a lui una şi bună. O iubea şi voea să o aibă de soţie. Auzind rĕspunsul ei, el rĕmase ameţit ca şi cum

www.dacoromanica.ro

l'ar fi lovit cine-va cu o săcure in cap. De unde era el să adune atăţia bani?... Să muncească, îi trebuia viaţa intreagă; să hoţească, nu'l lăsa cugetul, că era fecior de tată cinstit. Un intuneric i se făcù dinaintea ochilor.

Se vorbea din bătrăni că la Pietrele Doamnei sunt comori ingropate de Domniţa care se războise cu Turcii, şi el ştiind aceasta, îşi puse in gănd să le sape. Vezi domnule, unde te duce pustia asta de dragoste! Fereşte-te căt vei putè de dănsa, căci ea muşcă in inima omului cu dinţi de căne turbat. He, multe am văzut eu in viaţa mea pănă cănd am cărunţit!

Aşa intr'o bună dimineaţă Simion care nu mai ştia ce face, îşi luă hărleţul in spate şi se urcă pe Rarău. Păcatul îl păştea din urmă. Nu ştia sărmanul c'o să-i rămăe casa văduvă şi neamurile cernite, că boii lui au să uite a trage'n plug, că ogorul are să i se părăginească, şi că pe urma lui va plănge tot satul, afară de Catrina. Îmi aduc aminte că in acea zi cănele lui urlă mult a pustiu.

www.dacoromanica.ro

Aice călăuzul se oprì, şi o lacrămă i se furişă pe sub geană.

— Să nu rizi domnule, că eu om bĕtrăn nu-mi pot stăpănì plănsul; dar vezi d-ta, căud se prăpădeşte pentru nişte minciuni femeeşti o floare de flăcău ca dĕnsul, mĕ doare zĕu in suflet. El a săpat tocmai in locul unde ai vĕzut groapa cea fără fund, şi pre căt se inţelege, i s'a prăbuşit deodată păměntul sub picioare şi l'a inghiţit. Trèi zile după aceea, un cioban a găsit cojocul lui şi-a dat peste afurisita de groapă, care nu mai fusese până atunci. Ce s'a mai fi petrecut sus? — Dumnezeu ştie; decăt părinţii noştri povestesc că ori cine s'a suit la Piertele Doamnei cu gănd să sape comorile, inapoi nu s'a mai intors. Trei limbi de foc, se zice, că se ivesc din păměnt indată ce incepi a săpa, şapoi s'arată stima comorii. Atunci urlete şi vaete s'aud in vĕzduh, şi de-i ziuă, soarele se intunecă; şi de-i noapte, stelele s'ascund şi furtunile pornesc din căte-şi patru colţuri ale ceriului, şapoi in praf şi in pulbere se prefac oa-

www.dacoromanica.ro

sele nenorocitului ce-a cutezat să atingă odoarele domneşti.

Astfel domnule s'a prăpădit Simion.

— Dar Catrina ce s'a făcut? intrebă Costin.

— Catrina a murit fată mare, căci arendaşul a părăsit-o auzind de moartea lui Simion, ear alt nebun nu s'a mai găsit care să alerge după comori pentru dĕnsa.

Furtuna incetase. Nu se mai auzea decăt foarte slab voacea tunetului care gemea in loc depărtat. Soarele reapărù vesel dintre nori, şi aburi calzi se ridicau din pămĕnt pe urma torentelor; ambii călĕtori părăsirĕ peştera, şi după douĕ oare de coboriş ajunserĕ in vale, unde se odihnirĕ de ostenelile zilei. Costin insă avù în acea noapte un somn neliniştit, căci revĕzù prin vis toate prăpăstiile prin care trecuse ziua şi toate stafiile despre care îi povestise călăuzul. Ceea ce-i rĕmase mai puţin in minte, furĕ sfaturile ce-i dăduse bĕtrănul sĕu tovarăş de a se ferì de amor. Astfel de sfaturi au totdeauna soarta de a rĕmănè neascultate.

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

PRIVIGHITOAREA SOCOLEI.

I.

Eleonora era o fată frumoasă cu ochi negri fărmĕcători care se furişau pe nesimţite in inimă. Faţa ei era totdeauna veselă şi sufletul ei fără grijă. Nimene nu ştie istoria ei de la inceput. Unii zic că ea a fost măritată cu un negustor bĕtrăn şi gelos, intr'un fund de provincie oare-care, unde ne mai putĕnd trăi cu nesuferitul ei păzitor, îl lăsă intr'o bună dimineaţă singur cu gelosia sa, şi rĕsărì deodată in mijlocul Ia-

www.dacoromanica.ro

şului — ca ghiocelul in cămpie. — Alţii susţin că de mică copilă ea fù aruncată intr'o monăstire unde crescù evlavioasă intr'o atmosferă de rugăciuni şi de tămăe, dar că in momentul căud era să primească darul călugăriei, un spirit rĕu îi şoptì douĕ vorbe la ureche, şi ea dispărù din monăstire ca prin minune, lăsănd să creadă pe cuvioasele sale surori, că Dumnezeu a ridicat-o in ceriuri cu trup cu tot. — Astfel de vorbe se rĕspăndea pe sama ei. — E rĕu căud nu se ştie originea cuiva, mai cu samă a fetelor frumoase. In lume sunt multe limbi rĕle dispuse a cărtì şi puţine urechi dispuse a nu crede. Tot ce ştim noi este că Eleonora era cea mai drăgălaşă fiinţă ce-a putut să vadă Iaşul in zidurile sale. Ziua ea lucra la o modistă pe strada mare şi noaptea se retrăgea la dĕnsa acasă, o căsuţă mică şi albă pe strada Socolei, unde îşi petrecea viaţa ca pasĕrile; se culca căntănd, se scula căntănd, şi voacea ei argintie rĕsunănd prin giamurile ferestrelor, trezea adeseori vecinătatea din somn, aşa incăt babele rĕută-

www.dacoromanica.ro

cioase o numeau tricoliciul de noapte, ear băeţii *Privighitoarea Socolei.*

Eleonora era o fiinţă ciudată şi plină de contraziceri. In ochiul ei deşì ar fi putut cetì cineva o inimă nestricată şi un fond de multă bunătate, totuşi aceste scumpe comori se ascundeau sub un văl de neertată uşurătate. Astfel ea nu depărta de la sine nici pe unul din tinerii ce-şi făceau o glorie de a o compromite; unuia arunca o ochire, altuia un zimbet, celuilalt o strinsătură de mănă, şi risipitoare ca copilul cel darnic, ea impărţea la toţi căte ceva din graţiile sale, numai inima ei nu lua parte la acest joc nebunatic al tinereţelor sale.

Eleonora, această păsĕruică, căntănd şi cochetănd ajunse in scurt timp a fi copila de modă a Iaşului. Ea părăsì lucrul de la modistă şi se mută in centrul tĕrgului. Modesta ei cameră, unde odinioară cea mai preţioasă mobilă era o mică oglingioară dinaintea căreia îşi peptĕna pĕrul sĕu lung şi negru, se prefăcù acum intr'o locuinţă elegantă plină de obiecte de artă, ce erau atătea daruri primite de la atătea inimi sus-

www.dacoromanica.ro

pinătoare. Şi cu toate aceste Eleonora nu părea a fi mai fericită decăt mai inainte.

Ar fi luat-o cineva drept o femee sătulă de toate deşertăciunile vieţii, sau drept un copil neştiutor de osebirea ce este intre lipsă şi avere. Ea singură nu-şi putea da samă de ce se petrecea in sine. Cu căt inainta mai mult pe această cale de plăceri, cu atăt inima ei se inchidea mai tare. Adeseori căud, ameţită de vuetul vieţii, ea se uita in jurul ei la turma de curtezani ce stăteau gata să depue la picioarele ei şi punga şi amorul lor, ea se simţea singură şi par'că îi părea rău atunci după veşela ei sărăcie, pe căud nu avea alt linguşitor decăt oglingioara cea mică care o ingăna dimineaţa aşa de drăgălaş.

Eleonora lua une-ori parte la prănzuri şi supele, şi amesteca căntecul ei cu sunetul paharelor. Fumul şampaniei o rîdica la entusiasm. Atunci ea scotea din piept note necunoscute ce imbatau auzul, şi ochii ei se aprindeau ca nişte diamanţi. Căud Eleonora era tristă, ea semăna cu o floare ce

www.dacoromanica.ro

se pleacă sub povara picăturilor de rouă, insă astfel de momente erau rari şi treceau răpede cum trec nourii sburători pe un ceriu vecinic senin. Intre inima şi simţurile ei nu era nici o legătură; ea cheltuea pe cele din urmă, fără să ştie că posedă pe cea d'intăi, şi numai cântecul îi destăinuia une-ori că este ceva in pieptul ei mai presus de simţuri care n'a vorbit încă, şi atunci Eleonora devenea tristă.

Eleonora era generoasă. Când vre-unul dintre amicii săi care compuneau obicinuit cercul ei de petrecere, era in lipsă, sau bolnav, nu era mână mai darnică decât a ei, nici păzitoare mai neobosită lângă căpătăiul lui. — Ce-i păsa ei de lume! Ea ridea de lumea care ridea de dênsa. Natura o făcuse să cânte şi să ridă, şi ea îşi indeplinea menirea ei.

Când Eleonora se preumbla pe jos in costum scurt, care lăsa să se vadă nişte picioruşe mici şi sprintene ce abia atingeau pământul, nu era trecător care să nu-şi intoarcă capul după ea; ear când era in trăsură gătită cum ştia ea să se gătească, nu

www.dacoromanica.ro

era regină care ar fi putut să i se pue alături. Cochetă şi naivă, uşoară şi nepăsătoare, şi totdeauna veselă: eată Eleonora. Era un flutur atras de ori-ce miros, un capriciu legănat de toţi zefirii.

Doi ani trecură şi Eleonora nu pierdù roşaţa din faţă, nici veselia din ochi. S'ar fi zis că in fiecare dimineaţă ea reintinereşte. Pieptul ei nu cunoştea suspinul. Ea plutea in viaţă cum pluteşte scoica fragedă pe mare ale cărei valuri o mănă ori şi unde dar nu o cufundă. Ea intrase pe poarta cea mare a lumii, pe unde atăţia intră şi atăţia se pierd; pe dënsa insă o intimpinase la prag plăcerea şi-o luase drept fiică, frumuseţa şi-o luase drept soră, norocul şi-o luase drept stăpănă. Negreşit că un moralist cărtitor cu fruntea posomorită, ar fi avut ce bănuì contra nebuniilor Eleonorei; cu toate aceste ea nu avea conştiinţă că face vre un rëu. Ea trăia şi credea că astfel se trăeşte. Ea nu ştia că virtutea incepe acolo unde se sfirşesc plăcerile, şi că morala e un cămp pustiu unde nu creşte earbă verde. Ea se vëzù incunjurată de toate plă-

www.dacoromanica.ro

cerile ce imbată vĕrsta de douĕ-ḑeci de ani, şi le sorbea pe toate plătindu-le cu tinereţa şi ochii sĕi frumoşi. Eleonora făcea rĕul ce face parfumul rosei, care se pierde fiindcă toţi se imbată de el.

II.

Eleonora era incunjurată de tinerimea aleasă a Iaşului. Era in cerinţele timpului de a fi primit in salonul ei, şi o datorie de a-i face curte. Dar dintre toţi cel mai indărătnic curtezan şi mai fără noroc era Iancu, un tĕnĕr nalt şi uscăcios cu pĕrul lins, cu ochelari pe nas, foarte duios in vorbe şi foarte ingrijit in imbrăcăminte. Dacă fiecare dintre amicii Eleonorei izbutea să capete căte ceva din favorurile ei, el insă nu izbutea la nimic, şi invidia îl frămĕnta adănc in inimă. El urea pe toţi amicii Eleonorei, ear pe dĕnsa o urea şi mai mult, căci era om rĕu şi se simţea atins in măndria lui, de neizbăndă. Nimic insă din cele ce se petreceau in sufletul lui nu se oglindea pe faţă-i. El avea una din acele figuri de ceară cărora

www.dacoromanica.ro

imprejurările ştiu totdeauna să le dee înfăţişarea ce trebue. Lângă Eleonora era amorez până la culme, lângă tovarăşii sĕi amic până la moarte.

— Eleonoro! ţise el intr'una din ţile, găsind-o singură şi luându-i mâna să o sărute, — pentru ce această mână se intinde aşa de uşor la alţii, şi aşa de greu la mine?

— Ţi se pare, rĕspunse ea.

— O! Eu nu mĕ inşel; eu vĕd prea bine că sunt cel din urmă ales al inimii tale, şi când a-i şti cât mĕ face să sufĕr această nedreptate. — Eleonoro! De ce nu mĕ iubeşti?.. eu te-aş face aşa de fericită cum...

— Ha! ha! ha! îl intrerupse Eleonora cu un lung hohot de ris. Ear ai venit la mine posomorit ca vremea cea rea. Nu ştii tu că inima mea este inchisă la iubire?.... Eu din amor culeg numai plăcerea acolo unde cred că o găsesc, ear suferinţa, dorul, chinul şi celelalte le las pentru nişte nebuni ca tine. Socoteşti tu că paserea intră de bună voe in cuşcă?

— Dar ce să fac să pot atrage şi eu măcar una din privirile tale?

www.dacoromanica.ro

— Să-mi vorbeşti mai puţin de amor şi să nu fii aşa gelos.

Ea insă nu ştia cât venin ingrămădeau vorbele ei nepăsătoare in inima celui ce-i vorbea de amor.

In acel moment s'auzì sunând clopoţelul şi servitoarea Mariţa, anunţă pe junele Iorgu intovărăşit de un alt june necunoscut.

— Bună ziua, Eleonoro! strigă Iorgu care intrând in odae depuse o sărutare cu sgomot pe fruntea ei, — dă-mi voe să-ţi prezint pe vĕrul meu Petru, un provincial ruşinos ca o fată mare. El a eşit din cărţi ca să intre in lume; te rog să-l numeri intre amicii tĕi. Poate vei izbutì să faci ceva dintr'ĕnsul. — Această presentare originală puse pe junele Petru in mare incurcătură. Insă Eleonora veselă că se vedea acum scăpată de tristul ei adorator, care nu-i vorbea decât de banii şi de inima lui, ponegrind pe toţi ceilalţi, intinse măna noului venit cu aceeaşi familiaritate ca şi când l'ar fi cunoscut de-o sută de ani, şi-i zise cu cel mai dulce zimbet:

— Îmi pare bine de cunoştinţa dumitale domnul meu, şi pentru ca să o intărim mai

www.dacoromanica.ro

bine, îmi vei da braţul să mergem la preumblare; mĕ inăduş in casă. — Iorgule aşa-i că o să mĕ intovărăşeşti?... Dar tu Iancule, ce te faci?

— Eu, zise el..... Eu foarte mulţămesc; am o intălnire tocmai acum pentru o afacere oare-care, şi după ce făcù douĕ-trei inchinăciuni foarte adănci, eşì din casă urmat de ceilalţi.

— Eleonora şi Petru mergeau inainte, ear Iorgu nepăsător cum era, mergea şuerănd mai in urmă, se oprea la fie-care fereastră prin care zărea vre-o fată frumuşică, şi astfel nu putea să audă convorbirea tovarăşilor sĕi.

Braţul Eleonorei care se vedea rotund şi trandafiriu prin horbota transparentă a hainei sale, se răzĕma cald pe braţul lui Petru, ear acesta cu săngele iute cum e omul la vĕrsta de 22 ani, nu ştia ce să găndească de această fiinţă care avea atăta libertate in vorbă şi atăta lumină in ochi. — Ei vorbirĕ multe de toate. — Incepurĕ cu lucruri nepăsătoare cum se incepe totdeauna, trecurĕ apoi la frumuseţele de ţară, in mijlo-

www.dacoromanica.ro

cul cărora Petru își petrecuse anii copilăriei, și ajunseră cu incetul la amor. Cine nu știe cât de nesecat este, și unde te duce acest izvor nesfirșit de convorbire. — Amorul, zice lumea, e o costișă inflorită pe care luneci răpede, căci la fiecare pas intălnești câte o minune. — Eleonora deprinsă a asculta graiul prefăcut și fanfaron al tinerilor Iașeni, fù surprinsă să găsească in acest june nou venit un izvor de idei nouĕ și de simțiri curate. Ear Petru fărmĕcat de ochii Eleonorei, vorbea vorbe inspirate ce rĕsunau ca o muzică in urechea ei.

— Este ea oare un ânger sau un diavol? gândea Petru.

— Este el oare visul ce am visat? gândea Eleonora; și de frică să nu-și trădee taina gândurilor lor, ei nu indrăzneau să se uite unul la altul. Când insă impinși de-o putere neinvinsă, ei se priveau un moment ochi in ochi... atunci inimile lor se stringeau de-o dulce și nespusă uimire.

Ei se preumblarĕ pănă in noapte și s'ar fi preumblat mult âncă, dacă voacea iro-

www.dacoromanica.ro

nică a lui Iorgu nu i-ar fi chiemat la realitate.

— He! tinerilor, strigă el, am obosit alergând după voi. E vreme să ne ducem pe-acasă. Nu te credeam Petrule aşa bun de gură.

Eleonora tăcù; când venì momentul despărţirii, mănile lor se strinserĕ fără voe şi ochii lor se privirĕ adănc. Noaptea şi unul şi altul avurĕ somnul neliniştit. Petru se sculă la miezul nopţii, deschise fereastra de la odae, unde i se părù că se inăduşă şi privì mult la stelele ce sclipeau pe ceriu — stele aşa frumoase, el nu mai privise. Ear Eleonora avù visuri curioase; i se părù că se află intr'o grădină incăntată plină de pomi roditori şi de păseri căntătoare, insă fie-care pom ce se legăna, fie-care pasere ce sbura, lua rănd pe rănd felurite forme fantastice, până când pe nesimţite se prefăcea in nişte ochi mari şi lucitorì ce sămĕnau a fi ochii lui Petru. Apoi toate păreau că-i rid şi i se inchină; ear ea plutea intr'o lumină azurie fără să atingă păměntul, şi auzea glasuri dulci ce nu mai auzise.

www.dacoromanica.ro

A doua zi când lumina zilei o deşteptă, ea se sculă tristă, şi-i părù rĕu după visul de noapte. — Ce se petrecea oare cu Eleonora?... .

Pentru prima oară ea se uită cu infiorare in jurul ei. Statue de bronz, şaluri de Persia, porcelane de China, toate aceste căştiguri ale momentelor ei de uitare, îi făcurĕ groază. I se părù că ele se uită cu dispreţ in trecutul ei, şi de furie ea sfărmă un vas scump ce sta pe masă martur de greşelele sale. — Ce-mi sunteţi voi bune, strigă ea, dacă nu mĕ puteţi face fericită!... Ea simţea in inima ei că se deşteaptă o lume nouĕ plină de parfum şi de visuri ce o imbătau, dinaintea cărora trecutul se pierdea negru, ca o noapte fără somn.

A doua zi când Petru venì la dĕnsa o găsì palidă, ear el nu mai avea focul de eri, glasul sĕu tremura, privirea sa era sfiicioasă.

III.

Frumoasă a fost odinioară grădina Socolei, dar mai frumoase sunt astăzi ruinele fru-

www.dacoromanica.ro

museței sale. Părăsită cum este ea ne înfățișază indoitul mister al decăderii omenești și al naturei eterne.

Chioscurile sale căzute, sfinxii săi știrbați de vênturi ne deșteaptă splendoarea unei domnii trecute, pe când aleele sale intunecoase și părăginite ne vorbesc de pustiul codrului. Era o sară frumoasă. — Luna plină zimbea de sus printre nouri creți și argintii și respăndea pe earbă brazde de lumină.

Dar ce sgomot se aude colo sub cel teiu frumos?.... E o masă intinsă, impodobită cu argint și cu cristaluri, in jurul căreia se vede șezênd toată junimea aleasă a Iașului și in capul ei Eleonora. Eleonora astă dată nu avea pe dênsa nici catifea, nici mătăsuri, ci o simplă rochie de cit care lăsa să se vadă frumoasele forme a brațelor și a umerelor ei, ear pe brațe și la gât nici o podoabă, nici un diamant. Ea redevenise cum era pe când o numea lumea Privighitoarea Socolei; căci amorul nu iubește podoabele lumești.

Lumea cărtitoare insă, tălmăcea in rêu această schimbare a Eleonerei.

— A inceput să-i placă florile de cămp

www.dacoromanica.ro

zicea un june la urechea vecinului său, voind să facă spirit.

— Farmecul noutăţii, răspundea celalalt. Astăzi Petru, măne altul.

— Dar rândul meu când va fi oare? gândea cu ciudă Iancu care vorbea puţin, dar observa mult.

— Un cântec ne trebue, Eleonoro, ca să inveselim această masă, zise Iorgu, cântecul inimii tale, şi acest pahar îl voiu deşărta intreg in sănătatea ta.

— Bravo!... strigară toţi, cântecul inimii tale vrem să-l auzim!

Eleonora nu aşteptă să fie mult rugată. Aerul răcoros, luna plină, farmecul nopţii, toate aceste inălţase simţirile ei şi voacea ei incepù să sune printre frunze. Dar cine poate spune ce cântec a cântat Eleonora? Era un cântec neauzit spus cu cuvinte de foc şi cântat cu voace de ânger. Ea se urcă până la acele note arzătoare ce numai amorul şi durerea le cunoaşte, şi răpită cum era in valurile melodiei, ea îşi aţintì ochii in ochii lui Petru care vězù in această privire tot sufletul ei... Eleonora iubea... Luna

www.dacoromanica.ro

privì de sus acest amor născut sub aripa ei de lumină, şi părù că-l binecuvintează. E un vĕnt care va trece, ziceau unii necrezĕtori, dar ei se inşelau, căci vĕntul era furtună.

Din acea zi ea inchise uşa nebuniilor lumii, lăsând pe prag un trecut plin de vuet şi de plăceri, care dispărù răpede, căci el nu luă cu sine nici o parte din inima ei. Ea se aruncă in această patimă cu toată speranţa şi in increderea unui suflet fecioresc, şi neştiutoare cum era de fericirile ce cuprinde in sine intăiul amor, ea le sorbea pe toate, şi se mira cum mai incăpeau in inima ei.

Un an intreg ei duseră impreună o viaţă de uitare şi zilele lor treceau răpede cum trec zilele fericiţilor. Intr'o zi insă Petru venì la Eleonora cam trist.

— Ce ai, iubite? zise ea cu glas induioşat.

— Eu, rĕspunse el după o pausă, eu... n'am nimic. Am atăta numai că mĕ tem să nu te pot face destul de fericită.

— Ha! zise ea imprejurăndu-i grumazul

www.dacoromanica.ro

cu braţele sale, pot eu să fiu mai fericită decăt aşa?

— Visul e frumos, deşteptarea e amară!

— Ce vrei să zici Petru? Vorbele tale mĕ ingheaţă, niciodată nu te-am vĕzut aşa.

— Voiu să zic că amorul e un copil dulce dar schimbăcios; măne poate tu nu vei mai găsì in mine acel om pe care astăzi îl iubeşti. Lumea cu plăcerile ei te rechiamă neincetat; pute-voiu eu să-i ţin totdeauna locul in inima ta?

— Alungă aceste gănduri iubite, şi'nsenineză-ţi privirea. Nu vezi tu in ochii mei că eu nu te pot uita. Pentru ce această necredinţă in fericirea noastră?

Petru vedea in adevĕr strălucind in ochii ei amorul cel mai adĕnc, dar aceasta nu-l insenină, căci sufletul sĕu nu era senin.

— Soarta! soarta! esclamă el, multe poate să distrugă. Nu vezi tu afară aer, spaţiu, libertate, lumea care se mişcă cu inmiitele ei comori de plăceri şi fericiri; toate aceste pe care tu le-ai părăsit pentru mine, conspiră acuma contra noastră; căci multe legături te leagă încă de lume, Eleonoro!

www.dacoromanica.ro

Voiu rupe acele legături, rĕspunse Eleonora, am pentru mine amorul şi el care îmi dă fericirea, îmi va da şi puterea. Lumea, zici tu, conspiră contra noastră. Ce-mi pasă mie de dĕnsa? Am eu oare să-i cer ceva? Căt am fost in lume ea mi-a dat totul, şi am fost sĕracă; astăzi cănd m'am retras de dĕnsa, sunt bogată, căci te am pe tinė, şi am totul. O! Dar tu ai dreptate să te indoeşti de mine. Trecutul meu este un martur greu in contra mea. Am greşit mult in adevĕr, dar in ziua in care te-am iubit pe tine, am primit un nou botez care m'a spălat de toate. Petru! crede-mĕ; mai curĕnd va inceta să-mi bată inima in piept, decăt să incetez eu de a te iubì.

Aceste cuvinte rostite cu accentul durerii, induioşarĕ pe Petru; el o cuprinse in braţe şi pacea fù incheiată prin un sărutat.

Cu toate aceste vorbele lui Petru deşi puteau fi zise fără scop in nişte momente de tristeţă care ades nasc fără cause in mijlocul celei mai mari fericiri, totuş făcurĕ intipărire asupra Eleonorei. O nelinişte îi remase in suflet. Deatunci i se părea necontenit că Petru e trist şi

www.dacoromanica.ro

gănditor. Era aceasta părere, sau realitate? Nu ştim. Ea insă se puse a-l cerceta pe furiş; fiecare mişcare, fiecare vorbă a lui Petru căuta să o esplice; insă de ce observa mai mult de ce mai mult se rătăcea in cugetări. Nu cum-va îmi ascunde el ceva?... gândea ea in sine; şi ideea că legăturile lumii pot să-l despartă odată de dĕnsa îi stringea inima grozav.

— Ah! ba! zicea ea, invingĕndu-şi temerea, Petru nu mĕ va lăsa! el e bun, ş'apoi găsi-va el alta care să-l iubească ca mine?

Dar vai! In zadar Eleonora căuta să alunge gândurile ce o impresurau. Indoeala intrase ca şĕrpele in inima ei, şi-i alungase somnul de la ochi şi surisul de pe buze. Ea incepea acum să cunoască partea cea amară a iubirii, durerea!

Intr'unul din acele momente de tristeţă, servitoarea Mariţa îi anunţă pe Iancu. — Să intre zise ea. — Iancu nu fusese la dĕnsa de multă vreme, şi deşi acest om îi era foarte displăcut, totuş ea simţea acum trebuinţă să comunice cu cine-va: singurătatea o apăsa.

— Mĕ scuzaţi, domnişoară că vĕ neliniş-

www.dacoromanica.ro

tesc cu presența mea, zise Iancu cu un aer plin de dulceață. Dorința de-a vĕ revedea după un timp așa de indelungat, a fost mai puternică in mine decăt teama de a vĕ supĕra. Totodată am a vĕ arăta ceva din partea lui Petru care se roagă să-l ertați că, fiind prea ocupat, n'a putut să vie să vĕ vază.

Aceste zise, el băgă măna in buzunar, scoase o hărtie indoită in mai multe pături, o desfăcù incetișor și apoi o dădù Eleonorei cu o mulțămire ce nu o putea ascunde.

Eleonora se ingălbenì ca ceara; Eată ce conținea acea scrisoare:

„*Scumpa mea*“

„Dumnezeu voește să ne despartă. — „Peste căte-va zile eu mĕ insor. — Adă-ți „aminte de fericirile noastre din trecut și „te rog nu mĕ blăstĕma!“

Petru.

Iancu observă toate mișcările figurei ei, insă ce slabă oglindă e figura, căud e vorba să reproducă o durere așa de mare!... Nu-

www.dacoromanica.ro

mai cel ce sufere ştie cât de nesfîrşită e suferinţa sa, dar nu o poate spune nici arăta.

— Lasă-mĕ singură Domnule, zise ea, am trebuinţă de linişte.

— Eartă-mĕ Eleonoro că ţi-am pricinuit fără să vreu această durere. Mâni va trece supărarea ta cum trec toate in lume... şi... la revedere!

IV.

Eleonora rĕmase impietrită. Multă vreme ea nu putù să-şi revină in simţiri, stând intr'o stare desăvĕrşită de amorţire ca şi când ar fi părăsit-o chiar puterea de-a suferì. Ea cetì şi recetì de-o sută de orì scrisoarea care-i desfăşurase adevĕrul, până când vederea i se intunecă şi noima cuvintelor i se pierdù in minte. Deodată ea tresărì; se duse cu paşi rĕpezi la biurou şi incepù a scrie. De mult insă ce era grăbită mâna-i tremura. Intr'o jumĕtate de oară ea scrise vr'o zece mici epistole. Apoi sună şi servitoarea Mariţa se presintă inaintea ei.

www.dacoromanica.ro

— Trimite indată pe-un om cu aceste scrisori să le ducă la adresa lor, şi tu vino indărăpt căci am trebuinţă de tine.

Intr'o clipă Mariţa indeplini ordinele stăpânei sale.

— Acuma, vino să-mi pepteni părul cum ştii tu mai bine. Vreu să fiu frumoasă, înţelegi tu, frumoasă.

— O! n'am trebuinţă să-mi dau multă osteneală pentru aceasta.

— Să-mi pregăteşti apoi rochia cea albă cu flori de aur, şi pe cap să-mi pui un văl de gaz prins in o ghirlandă de lăcrămioare.

Mariţa deschise nişte ochi mari plini de mirare.

— Ce mă priveşti aşa, nu înţelegi?

— Drept să vă spun nu înţeleg.

— Ei bine! află că astăzi mă mărit!

— Domnişoara se mărită!!... strigă Mariţa ai cărei obraji se aprinseră de bucurie. Domnişoară se mărită..... O! ce bine-mi pare!... Degrabă, degrabă la oglindă, am să vă fac frumoasă cum n'a mai fost mi-

www.dacoromanica.ro

reasă in Iaşi. Bine-mi spunea mie gândul... Dar... am să vĕ fac şi eu o rugăminte.

— Spune.

— Dacă vĕ veţi mărita, vĕ rog să nu mĕ părăsiţi. Eu nu vreu să mĕ despart de buna mea stăpână. Vreu să vĕ vĕd in casa voastră deplin fericită şi eu să vĕ slujesc căt voiu trăi.

— N'aibi nici o grijă, Mariţă. Eu am gândit la tine. Tu vei avè partea cea mai mare a fericirii. Eată aceste diamante, zise ea arătându-i o casetă plină de odoare, ţi le dau ţie. Ele îţi vor asigura traiul pentru totdeauna, şi dacă vei voì să te măriţi, ele îţi vor fi zestrea. Noi insă vom trebui să ne despărţim, căci aşa cere soarta. Eu trec deacuma in altă viaţă, unde tu nu mĕ poţi urma.

Mariţa se uita la caseta cu odoare şi i se luau ochii; ea nu putea să creadă că atăta bogăţie este a ei. Ameţită, ea se aruncă la picioarele Eleonorei, inşirând cuvinte neinţelese de mulţămire.

— Destul, Mariţo, ii zise Eleonora; eu trebue să mĕ imbrac mai curĕnd; vremea

www.dacoromanica.ro

trece şi oaspeţii mĕ aşteaptă la nuntă. Grăbeşte.

Mariţa începù să-i împletească pĕrul cel de abanos. Ce schimbare in biata Eleonora! Ea se uita in oglindă şi nu se mai cunoştea. Faţa ei era imbĕtrănită. Scump a mai plătit greşalele tinereţelor sale, căci le-a plătit cu preţul fericirii. Amorul care i-a pus in inimă comorile virtuţii, i-a pus totodată pe cap cununa de martir.

— Domnişoară! şi unde faceţi nunta o intrebă Mariţa cu sfială.

— Sub teiul cel mare din grădina Socolei. Vreu ca nunta mea să fie aşa de frumoasă, incăt vestea să-i meargă in toată lumea.

— Aveţi dreptate, domnişoară; şi eu inţeleg că D-voastră. Nunta trebue să fie nuntă. Dar mirele vostru, aşa-i că e domnul Petru? Cine altul ar putea să iee o mireasă aşa de bună şi frumoasă?

— Mirele meu e Petru zici tu?... Şi tot sângle i se grămădì in inimă. Dar e Petru, lui vreu să-i inchin sufletul meu pentru vecie. Mĕ insoţesc cu dĕnsul pe viaţă

www.dacoromanica.ro

şi dincolo de viaţă, pentru ca totdeauna să pot fi lângă el, şi nici o putere omenească să nu mĕ mai poată depărta. Vreu să-l apăr de rĕle; să-i alin necazurile de zi, să-i indulcesc visurile de noapte, şi el să nu ştie de unde-i vine binele, şi să ştie numai cât l'am iubit. Vreu ca sufletul meu revărsat in sufletul lui să plutească in fericire ca doi luceferi in zori, şi lumea pe care o blăstĕm să se uite cu invidie la noi.

— Şi eu să nu fiu să vĕ vĕd!.... zise Mariţa a cărei ochi nu se intorceau de la casetă.

Eleonora era acum gata... Ea avea toate podoabele de mireasă. Haine albe, lăcrămioare pe cap şi lacrămi in ochi!.... Dar unde se ducea Eleonora? Ce gănduri avea ea?

Ea pornì cu grăbire spre uşă, insă ajunsă pe prag, ea se oprì şi chiemă pe Mariţa.

— Vino să te sărut Mariţo, zise ea depuind o sărutare pe frunte-i. Când vei fi fericită să-ţi aduci aminte de stăpănă-ta care şi-a adus aminte de tine.

Apoi ea eşì, se aruncă in trăsura ce sta afară şi plecă la Socola. Acolo o aştepta o

www.dacoromanica.ro

masă mare, bogată, intinsă sub acelaş teiu unde cu un an mai inainte ea îşi cântase cântecul inimii sale. Aceiaşi tineri care fusese atunci, erau şi acum invitaţi, afară de Petru care lipsea.

La sosirea ei un ura sgomotos făcù să clocotească văile de prin prejur.

— Privighitoarea Socolei! Tu nu erai menită să tănjeşti la umbră, strigară cu toţii. Bine-ai venit earăş intre noi!!...

— Am venit intre voi, că-mi era dor să vĕ vĕd. Intr'un an multe s'au petrecut. V'am chiemat pe voi care mĕ ştiţi cum eram să mĕ vedeţi cum sunt. Un cântec m'a dus dintre voi acum un an, un cântec mĕ readuce, dar acesta e cel mai frumos şi cel din urmă.

— Eleonoro! Ce vorbe vorbeşti tu? ziserĕ unii.

— Eleonoro! Ce haine porţi tu? ziserĕ alţii.

— Sunt mireasă, nu mĕ vedeţi? O să-mi jucaţi astăzi la nuntă, sub acest teiu care a umbrit intăiul meu amor,... Dar acum iubesc pe-un altul. Acesta e mirele meu.

www.dacoromanica.ro

O! când aţi şti cât e de frumos!... Ochii lui sunt adĕnci ca albastrul ceriului şi sărutul lui dulce ca sărutul lui Dumnezeu.

Şi un grozav suris increţì buzele ei. Ea vĕrsâ apoi şampanie in paharul fiecăruia, dar in paharul ei aruncâ un praf pe furiş.

— Voi care aţi incunjurat tinereţele mele, nu vĕ puteam lăsa fără să-mi iau ziua bună de la voi.

— Ce fel ziua bună, strigarĕ cu toţii.

— Dar, ziua bună, căci acest pahar îl beu in sănătatea mirelui meu.

Eleonora era palidă ca ceara. Ea ciocnì paharul cu amicii ei, apoi îl sorbì fără să se rĕsufle.

— Insfirşit! zise ea, nu e greu de a trece pragul vieţii, când nefericirea te duce de mănă. Acum lăsaţi-mĕ să-mi cănt ăncă o dată cântecul inimii mele.

Toţi tăcurĕ, şi ea incepù să cănte; dar astă dată cântecul ei era infricoşat, strident, era cântecul desperării. Fiecare notă era un blăstĕm ce arunca lumii pe care o părăsea. Cântând, ea intrevĕzù prin minte toate fasele tinereţei sale plină de rătăciri şi de

www.dacoromanica.ro

căinţe, de amor şi de durere, şi toate aceste se risipeau acum ca un vis al dimineţei. Vis amar; deşteptare mai amară!

Când Eleonora sfîrşì de cântat, ea căzù obosită pe scaun. Ochii ei străluceau ca sticla.

— L'am iubit, zise ea cu o voace întreruptă şi am fost fericită... Ce-mi trebue mai mult?... Nu mi-a fost scris să fiu stăpână pe soarta lui. El nu-i ca mine orfan in lume; el are tată şi mamă şi o logodnică care-l chiamă; ear eu n'aveam dreptul să-l răpesc din braţele lor şi să mĕ pun umbră soarelui ce-i străluceşte in viitor... Ah! simt că mĕ arde aice, zise ea puind mâna pe piept, şi capul mi se invârteşte.

— Eleonoro! ce este?... ziserĕ amicii ei incunjurând-o. Tu suferi; mânile tale sunt rĕci, buzele tale vinete?

— Nu-i nimic, rĕspunse ea. Sunt foarte bine. Ia vedeţi colo, arătă ea spre rĕsărit, cât e de frumos! Acolo mi se deschide lumea unde totdeauna e primăvară. Acolo am să fiu mireasa lui.

Ochii Eleonorei se acoperirĕ de-o ceaţă; voacea începù să i se stingă.

www.dacoromanica.ro

— Rĕmăneţi sănătoşi, voi care m'aţi învăţat să rid!... zise ea uitându-se la amicii ei. Acuma ştiu să şi plăng. Rĕmăi sănătoasă, tu viaţă in care am gustat mult dulce şi mult amar!... şi voi ape limpezi a Socolei, copaci, verdeaţă, rĕmăneţi sănătoşi! Deacum inainte veţi desfăta ochi mai fericiţi decăt ai mei... Ear tu Petrule, tu care incurănd vei stringe măna miresei tale... te ert.

La aceste de pe urmă cuvinte Eleonora murì.

Lacrămi curgeau din toţi ochii la vederea acestei nenorocite fiinţe care a trecut prin lume răpede cum trec stelele ce cad din ceriu; numai singur Iancu sta rĕce, cu faţa de marmură, şi cu suflet de gheaţă.

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

VĔNĂTOAREA.

I.

Cucoşul bătĕnd din aripi pe gardul ţarinei, nu de mult vestise miezul nopţii, cănd cornul vĕnătoresc se auzì rĕsunănd la curtea de pe moşia Sorcova. O mare vĕnătoare de cerbi, lupi şi porci sĕlbatici se dădea de stăpănul moşiei, la care se adunase toţi amatorii de prin oraşele şi satele invecinate.

Ziua se arăta frumoasă. Spre apus se vedeau ăncă stelele sclipind intr'o lumină palidă, ear spre rĕsărit o geană trandafirie se inălţa pe ceriu ca o speranţă de fericire, stropind cu rouă păměntul insetat.

www.dacoromanica.ro

La sunetul cornului cete de oameni porniră spre curte, inşiraţi pe uliţele satului, unii armaţi cu beţe pentru hăituială, alţii cu puşti pentru vĕnat, avĕnd fiecare merinde in traistă şi speranţa de a impuşca cea mai mare *dihanie* din codru.

La curte domnea o mare mişcare, intocmai ca o pregătire de rĕsboiu; s'ar fi zis că un avĕnt de vitejie cuprindea toate inimile la apropierea luptei cu pădurea, şi fiecare aruncănd pe umere arma bine grijită, sora omului in nevoe, simţea in sine mai cu tărie dreptul sĕu de stăpăn asupra naturei.

Şeful vĕnătoarei impărţì la toţi puşcaşii ţĕrani praf şi plumbi in deajuns, desbătù apoi planul vĕnătoarei cu gravitatea unui general de armată ce curănd are să infrunte inimicul, insemnă linia de atac a hăitaşilor, linia de pändă a puşcaşilor, şi după ce totul fù bine pregătit, intreaga ceată plecă spre pădure, unii călări, alţii pe jos, aspirănd cu poftă aburii dimineţei şi cănтănd doine de jale sau cănтece de veselie, după cum se sim-

www.dacoromanica.ro

ţeau inspiraţi de rĕsăritul soarelui sau sgomotul rĕsboinic al vĕnătoarei.

In scurt timp pădurea fù incinsă intre douĕ lanţuri de oameni, cănd deodată la sunetul cornului care era semnul de incepere a vĕnătoarei, mii de ţipete sĕlbatice, sunete de ciomege, şuerături ascuţite trezirĕ ecourile de prin adĕncul rîpilor, făcĕnd să tremure de frică chiar frunzele pe arbori: s'ar fi zis că bĕtrănii frasini şi stejari se rĕstoarnă sub vrăjmăşia unui potop ce năvăleşte asupra pădurii. La auzul acestui clocot infiorător, linia puşcaşilor stătea tăcută, aşteptănd fiecare la locul sĕu, ascuns pintre frunzari, sosirea vre-unei fiarĕ sĕlbatice spre a o improşca cu foc.

Dar in această aşteptare ce samĕnă a fi fără sfirşit, fiecare moment este insemnat prin bătaea inimii. Nu este vĕnător căt de vechiu, căt de ispitit care să-şi poată stăpăni neastămpĕrul. „Poate va venì pe ici, poate va venì pe dincolo“, îşi zice el pregătindu-şi arma, şi ochiul sĕu se măreşte aşa că ar voì par'că să străbată prin măduva copacilor. Cel mai mic sunet prin frunzele uscate

www.dacoromanica.ro

răspunde de-adreptul in inima sa; el îşi opreşte suflarea, ascultă, intreabă şi nici o notă nu scapă nepercepută din graiul tainic, armonios al pădurii.

Apoi eată că răsună o detunătură de puşcă in aripa stingă a vănătorilor, urmată de mai multe altele in aripa dreaptă şi in centru, pănă cănd focurile se inmulţesc pe toată linia, vestind fiecare căte un duel singuratic, duel de moarte intre om şi fiară.

Cu incetul insă hăitaşii se apropie de puşcaşi, urletele se potolesc, focurile incetează, şi cu toţii se adună grămadă in poiana ceă mai apropiată pentru a număra prada dobăndită.

— Ziua ne-a mers in plin, zise stăpănul moşiei cătră mulţimea ce-l incunjura, doi cerbi, patru lupi, şi un porc, afară de mărunţuşuri ce nu se numără.

Şi fiecare incepù să istorisească imprejurările impuşcăturii sale, presurate negreşit cu oarecarè nevinovate infrumuseţări, obiceiu nedeslipit de talentul ori-cărui bun vănător.

— Dat'ai in ceva? intrebă proprietarul

www.dacoromanica.ro

pe junele Alexandru care venea cu puşca in spate şi cu pălăria cam pe ceafă.

— Am rĕsturnat un lup, rĕspunse acesta cu sănge rĕce.

— Ce spui, iubite?.... ai impuşcat un lup!... strigă Costachi de-alăturea; ce năpaste a fost să dee peste sĕrmana dihanie!...

Costachi era un om scurt şi gros, cu glasul cam răguşit, tomnatic de vĕrstă, cu faţa deşi puţin veştedă, dar invioşată de nişte ochi verzi şi luători in ris, un mucalit insfirşit care mergea la vĕnat mai mult de petrecere, plăcĕndu-i măncarea bună, bĕutură multă şi glumele mai presus de toate, ear incontra femeilor avea cum s'ar zice, un *dinte* decănd îi rĕmăsese numai unul dinainte, şi se vĕzù silit să pună ochelari pe nas.

Făcĕnd căţi-va paşi inainte, el se apropiè de un lup foarte mare care sta cu dinţii rănjiţi, lungit la pămĕnt, in mijlocul unui grup de băeţi ce-şi băteau joc de el ca de-un duşman fără putere, făcĕndu-i prohodul cu felurite mustrări: care pentru un miel furat mai an din stănă; care pentru un mănzat zugrumat in ocol in căşlegile trecute.... şi

www.dacoromanica.ro

impunĕnd tăcere băeţilor, el zise clătinănd jalnic din cap:

„Acesta-i nefericitul intru pomenire care a dat chioriş peste plumbii lui Alexandru?

— Precum ziseşi, rĕspunse Alexandru, voind să infrunte privirile ironice ale tovarăşului sĕu.

— Inapoi la pădure!... strigă Costachi lovind furios cu stratul puştii lupul după cap.

Dar O! intĕmplare!... O! minune!... lupul deşteptat ca prin farmec de puternica lovitură ce primise după cap, se ridică deodată pe picioare şi cu iuţeala fulgerului dispărù in pădure, trecĕnd prin toată mulţimea vĕnătorilor, uimiţi de neaşteptata sa inviere.

Un ris general şi sgomotos se stărnì după această scenă comică, şi buimăcì intr'atăta pe junele Alexandru, încăt era căt pe ce să se apuce la harţă cu glumeţul Costachi care se rostogolea pe earbă de ris.

— Pace vouĕ tuturor!... zise Nicolai un vĕnător lăudăros, cu musteaţa bine rĕsucită şi care se legăna dărz pe picioarele sale imbotforate... Lupul e gros de obraz, eu

www.dacoromanica.ro

unul nu-i dau crezare in cătă vreme este ăncă in pielea lui. Am vĕzut multe in viaţa mea vĕnătorească, că doar nu de eri sau de-alaltăeri ţin puşca in mănă. Aşa odinioară cănd vĕnam in munte, mi-a eşit o matahală de urs inainte...

— Să ne aţinem la istoria ursului!... îl intrerupse Costachi sclipind din ochi, şi să lăsăm minciunile să curgă.

— Taci din gură vrăbierule!... minciuni spui tu care impuşti numai ciocărlani de pe drumuri... Ziceam că deodată o matahală de urs mi-a eşit inainte fără veste...

— N'a fi fost cum-va vre-o veveriţă?

— Ba era un cogemite *Martin* blănit de iarnă care rupea copacii din rădăcină. Aveam puşca incărcată cu ploae...

— Şi ai aruncat-o jos să nu se facă primejdie.

— Ba am pus-o la ochi şi am aşteptat să-mi vie ursul in ţel; şi cănd mi-a venit aşa ca la 100 de paşi, căci eu am obiceiu să nu dau mai de-aproape...

— Se inţelege un urs mare căt un stog,

www.dacoromanica.ro

cine nu l'ar nimerì mai de-aproape? ş'apoi de departe e şi mai uşor de-a fugì.

— Fuge cine fuge, ear nu un vĕnător ca mine, rĕspunse Nicolai supĕrat de intreruperile lui Costachi... Aveam zic puşca incărcată cu ploae şi cănd mi-a venit in ţel ca la 100 de paşi...

— Mi se pare că era numai 99.

— Măi ce dărdală mai eşti!... Nici că laşi pe un om să vorbească. — Atunci zic am descărcat ţava dreaptă şi l'am chiorit de ochiul drept, şi pe urmă am descărcat ţava stingă şi l'am chiorit de ochiul sting...

— Va să zică: focul şi ochiul!

— Ba bine că nu, rĕspunse Nicolai care părea că creşte in botfortele sale căt un urieş. Ursul a inceput a se rĕstogolì la pămĕnt mornăind de rĕsuna pădurea, ear eu n'am ce face, mĕ apropii de el — pe-atunci eram mai neispitit de intĕmplările vĕnatului — cănd deodată ursul care nu-şi mai vedea nici vîrful nasului, auzind negreşit vuetul paşilor mei, se răpezì in direcţia mea cu capul plecat, şi nu ştiu cum se nimerì, că rĕsturnăndu-mĕ peste el, mĕ pomenii —

www.dacoromanica.ro

inchipuiți-vĕ lucru poznaș! — călare pe grebănul lui.

— Ha! ha! ha!... incepurĕ cu toți să ridă cu un chef nespus. Păcat că nu era și Alexandru călare pe lupul lui de adinioarea! Ce drăgaică ați fi jucat impreună!

— Să lăsăm poveștile și să ne punem la masă, băgă de samă stăpănul moșiei; vremea trece și pănă 'n sară mai avem încă două bătăi.

— Ce poveste?... rĕspunse Nicolai atins de cuvintele proprietarului. — E atăt de adevĕrat, că și acum cănd îmi aduc aminte mi se sburlește pĕrul in vîrful capului.

— Auziți domnilor!... I se sburlește pĕrul in vîrful capului, strigă neinduratul Costachi cu glas mare, și aruncăndu-se fără veste asupra lui Nicolai, îi smulse căciula de pe cap arĕtănd spectatorilor o titvă goală a cărei piele strălucea de-o gingașă coloare trandafirie.

Veselia ajunse la culme.

— Bravo!... bravo!... L'ai prins cu oca mică, strigarĕ cu toții. Dacă istoria ursului va fi tot atăt de adevĕrată, precum e ade-

www.dacoromanica.ro

vĕrat că are pĕr pe cap, atunci merită să-i dăm carte la mănă de cel mai mare minciunos şi prin urmare vĕnător.

Cu toţii apoi spănzurănd puştile pe crengile copacilor, se aşezarĕ pe earbă la prănz luănd fiecare ce apuca, unul o coastă de epure, altul o aripă de curcan, şi cu căt măncau mai mult, cu atăta beau mai mult, ear anectodele şi glumele se incrucişau ca fulgerele printre paharele pline cu *Cotnar şi Odobeşti.*

Pănă 'n sară se mai făcurĕ douĕ bătăi în fundurile cele mai adĕnci ale pădurii, care avurĕ de resultat ăncă căţi-va lupi, vulpi şi porci sĕlbatici, şi după ce soarele asfinţì in dosul dealului intr'un noean de roşeaţă, aurind numai vîrfurile copacilor, ear de cealaltă parte se arătă luna in craiu nou cu un ţercalan galbĕn imprejur, intreaga ceată a vĕnătorilor se adună in poeana numită *a Cerbului* unde se făcuse toate pregătirile pentru petrecerea nopţii, şi prin mijlocul căreia şĕrpuea printre maluri inverzite şi umbrite de frasini pletoşi, un mic

www.dacoromanica.ro

riuleţ limpede ca lacrăma, la unda căruia se adăpau cerbii şi căprioarele.

II.

Un foc urieş ardea in Poeana Cerbului aruncănd in vĕzduh prin intunericul nopţii un roiu de scăntei ce păreau că se amestecă cu stelele. Roată imprejur şedeau puşcaşii la vorbă istorisind de intĕmplările zilei trecute, şi plănuind pentru ziua viitoare. Un ceaun mare şi negru la fund aşezat pe pirostee clocotea la foc, aruncănd stropi ferbinţi, care sfărăeau pe cărbunii aprinşi, şi lăngă ceaun un ţĕran cărunt, ţinĕnd luleaoa intre dinţi, invĕrtea cu melesteul făina in ceaun.

— Răpede un pumn de sare Ioane, zise ţĕranul cărunt, indreptăndu-şi cu unghia cărbunele in lulea.

In acelaş moment Ion turnă sarea zicĕnd: „cu noroc".

— Adaoge ăncă o mănă de făină s'o mai invărtoşim.

www.dacoromanica.ro

Şi făina cernută prin sită, curse in ceaun ca o ploae subţire.

— Gata! strigă Simion rĕsturnănd mămăliga pe fundul de lemn bine răzĕluit... Deacum la impărţeală, copii!

Apoi el luă o aţă şi după ce o făcù să sbărnie intre degete, tăiè mămăliga in fălii, dănd la toţi hăitaşii şi puşcaşii căte o dreaptă parte.

— Tot cu incetul, adaose el; de fiecare căciulă căte o bucată... aşa... astai hrana ţĕranului şi la voe şi la nevoe. Boerii n'o mănăncă decăt ca să-i cerce gustul.

— Nu mĕ uita pe mine, moş Simioane, zise Costachi; că nu te voiu uita nici eu cu un pahar de vin de cel de vĕrsta dumitale.

— Să trăeşti cucoane!... vinul nu se leapădă, el e măngăerea omului in necazuri.

— Şi cum zici moş Simioane, ţine un pahar de măngăere.

Simion dădù pe găt paharul ce-i oferì Costachi.

— Mă-ri că bun e, cucoane!... Lunecă ca untdelemnul.

www.dacoromanica.ro

— Acuma dacă cunoşti pe cine-va care să ştie a cănta din trişcă, din fluer, din cimpoiu sau din frunză, pune-l să-mi cănte de inimă-albastră aici la zarea stelelor şi a focului; am un greu pe inimă decănd am făcut să invie lupul lui Alexandru. — Căte oi o să mai mănănce nemernicul!...

— Indată! rĕspunse Simion..... Măi Radule! Măi Radule!.... Ia vin cu trişca incoace.

La strigătul lui eşì din grămadă un flăcău de-o frumuseţă rară. El avea faţa albă ca laptele, ochii negri ca cărbunele, niste plete lungi ce fluturau pe umerii sĕi laţi ca o coamă de zimbru, şi mijlocul curmat ca la o copilă.

— Cine-i acest fĕt-frumos? intrebă Costachi.

— E fiul meu, rĕspunse Simion. — Ia zi ceva din trişcă Radule.

— Ce să zic tată?...

— Apoi ce-or vrea boerii.

— O horă, zise Costach; să incepem cu jocul, şi cănd vom voì să adormim, vom intoarce-o pe jale.

www.dacoromanica.ro

Atunci Radu se puse pe un trunchiu de copac şi începù să cănte o horă de joc. Erau atăt de curate, atăt de vesele şi atrăgătoare notele ce tănărul căntăreţ scotea din trişcă, acest primitiv instrument ciobănesc, incăt Costachi simţind furnici prin picioare, sărì in sus şi începù să joace imprejurul focului.

— La mine copii!... strigă el adresăndu-se cătră un grup de tineri hăitaşi care stăteau mai la o pare tupilaţi pe earbă şi ascultau şăgile boerilor, fără să indrăznească a se amesteca in vorbele lor; şi inşfăcănd vr'o căţi-va dintr'ănşii cam cu voe, cam fără voe, formă un lanţ de horă la cărma căruia se puse el in ciuda anilor ce-i purta in spate.

— *Tot in loc şi la soroc!...* zise un băeat care incepea să se ameţească de fierberea jòcului.

„Eaca una, eaca două,
Lelea cu rochiţă nouă!

răspunse un altul lovind de două ori cu piciorul in păment.

www.dacoromanica.ro

— *Eaca două, eaca trei,*
Leliţa cu ochi căprii!

ţipă Costachi ne mai putându-şi stăpâni picioarele.

— *Vărtos inainte!...* strigară ceilalţi privitori, simţindu-se şi ei cuprinşi de-un chef nebun. *Daţi mereu!.... Să se aprindă pământul de focul călcăelor şi călcăele de dorul femeilor!*

Şi unul căte unul se prinseră in scurt timp la joc, aşa incât şi Nicolai cu lungile sale botforte, şi sfiosul Alexandru, şi proprietarul moşiei care de astă dată uitase *eghimoniconul* său de stăpân, intrară în danţ cu o furie de copii.

Cine ar fi văzut astfel, intre umbrele nopţii şi lumina gălbie a focului, această horă in care şi tineri şi bătrâni, şi ţărani şi boeri se ţineau de mână intr'un cerc de frăţie, jucând şi frământând pământul la sunetul trişcăi a cărei tonuri se amestecau cu şoaptele riuleţului şi pălpăitul focului, s'ar fi crezut transportat in acea vreme binecuvântată pe care povestea o numeşte veacul de aur.

www.dacoromanica.ro

— Nu mai pot! zise Costachi abia răsuflându-se; v'am pus pe calea adevărului, deacum eu mă retrag cu cinste dinaintea focului.

— Nu-i papuc .nu-i nimic, adaose Nicolai părăsind şi el jocul in care făcuse să răsune in cadenţă măreţele sale botforte. — Să mă vedeţi pe mine in faţă cu vre-o sprinceană de muere, ş'apoi să ziceţi de-i jocul joc, şi cheful chef. Aşa odinioară mi-aduc aminte...

— Ear incepe istoria ursului, îl intrerupse Costachi.

— Ba nu, a unei femei care...

— Care te-a orbit cu frumuseţa la 100 de paşi depărtare.

— Ba nu, pe care...

— Pe care n'ai văzut-o niciodată, jur pe măselele ursului ce-ai călărit, precum n'am văzut nici noi pe titva ta, părul ce era să ţi se sburlească adineoarea. — Nicolai nu ne strica cheful cu braşoavele tale!

Hora contenì şi dănţuitorii obosiţi se puserĕ imprejurul focului. Nicolai nu-şi mai urmă istoria căci nime nu-l asculta.

www.dacoromanica.ro

— O doină, Radule! zise Alexandru care şezênd culcat pe-un strat de fên, urmărea cu ochii scânteele ce se pièrdeau in vênt.

Alexandru era mai mult poet decât vênător. El iubea la vênat aerul liber, câmpul verde, pădurea misterioasă, ear când i se infăţişa vre-o căprioară, uita adeseori că are puşca in mână.

Radu şterse trişca cu măneca cămeşei, ii cercă sunetul şi începù apoi doina. Doina ori şi când e frumoasă, dar cântată noaptea la lumina focului, sub bolta stelelor, in auzul cerbilor şi a căprioarelor, e ca o rouă dulce ce se revarsă pe inimă. — Radu care de atâtea ori trezise din somn mierlele pădurii cântând doina in zori de ziuă când ducea oile in porneală, ştia să scoată sunete ce in adevĕr mergeau la suflet, sunete jalnice, sunete vesele, ca valurile nestatornice ale inimii sale tinere.

— Ce mioară te-a invăţat să cânţi doina aşa de bine? intrebă Costachi.

— Eată mioara, rĕspunse Radu intinzĕnd măna spre un colţ al poenii şi arĕtând o că-

www.dacoromanica.ro

prioară care se apropia fără sfială de grupul oamenilor.

In acelaş moment Nicolai puse puşca la ochi spre a pedepsì pe gingaşa oaspeţă a pădurii de indrăzneala ce avuse să turbure liniştea vĕnătorilor.

— Jos arma!... Măi vĕnător din strâchini, strigă Costachi lovind cu un băţ peste ţăvile puştii lui Nicolai. Nu vezi că căprioara e imblănzită? Ian priveşte cum se uită de curios la scăfărlia ta goală. Du-te mai bine şi o prinde cu mănile.

— Lăsaţi că mĕ duc eu, zise junele Alexandru, alergând spre căprioara care-l aştepta cu urechile plecate şi cu botul intins, ca şi cum ar fi voit să-i ceară de mâncare.

In momentul insă in care Alexandru era să pue măna pe dĕnsa, ea flutură din urechi şi făcù o mică săritură inapoi; atunci el inaintă spre dĕnsa mai cu luare aminte, ear şăgalnica de căprioară sărì earăş inapoi, pe urmă in dreapta, apoi in stinga, lunecând totdeauna din mănile lui, tocmai in momentul in care era să o apuce, şi astfel sburând, ea se afunda mereu in pădure ur-

www.dacoromanica.ro

mărită pas cătră pas de junele vĕnător care nu se indura să renunţe la speranţa de-a o putea amăgì şi prinde.

Era aproape miezul nopţii. — Costachi ne mai gândind la Alexandru care dispăruse din mijlocul vĕnătorilor, rugă pe moş Simion să-i spue o poveste din vremea veche; dar n'apucase acesta să zică: *„A fost o babă şi un moşneag“* că toţi vĕnătorii osteniţi horăeau duşi in lumea visurilor. Numai doi sau trei străjeri rĕmaserĕ spre a hrănì focul până 'n ziuă.

III.

Alexandru tot mergea inainte urmărind căprioara care, intocmai ca o cochetă ce voeşte să prelungească dorul iubitului ei, sărea când ici, când colea, nedepărtându-se prea mult, dar nici apropiindu-se indestul spre a cădea prinsă in mănile lui; când deodată uitându-se imprejur, el se vĕzù singur in intuneric in mijlocul pădurii, fără să-şi mai aducă aminte pe unde a venit şi

www.dacoromanica.ro

pe unde trebue să se intoarcă indărăpt. Spaima îi cuprinse inima, şi fruntea i se acoperì de sudoare. El incepù să ţipe din toată puterea plămănilor spre a fi auzit de tovarăşii sĕi, dar nime nu-i rĕspunse decăt un echo depărtat care părea că ride de dĕnsul.

Apoi iute se suì intr'un copac ca doar va zărì lumina focului incotrova; însă nimic!... Sus stelele nenumĕrate sclipeau pe cămpia albăstrie, jos codrul amenințător se intindea ca o perie sub ochii sĕi.

Un moment el stătù in hotărirea de-a nu se mai coborì din copac, temĕndu-se de fiarĕle sĕlbatice incontra cărora nu avea cu ce să se apere; dar mai păstrănd ăncă in inima sa o rĕmăşiţă de speranţă de a regăsì calea pe unde a venit, el se dete răpede jos, căud eată că ochii sĕi intălnirĕ din nou ochii căprioarei care părea a-i zice cu blăndeţă: „Ce te-ai spĕriat?... vino după mine...“ Atunci aducĕndu-şi aminte că căprioara l'a făcut să rătăcească prin pădure, el intră intr'o furie nespusă şi incepù să alerge după dĕnsa prin desimea copacilor

www.dacoromanica.ro

fără să bage de samă că la fiecare creangă rĕmănea căte o bucată din hainele sale. Insfirşit el stătù pe loc obosit de osteneală; pieptul i se bătea tare; ear nu departe de dĕnsul vicleana căprioară se oprì şi ea, privindu-l mereu şi ademenindu-l să tot inaintească.

— Ciudat lucru, îşi zise el; această căprioară care-mi zimbeşte şi mĕ atrage, ce să fie?... Este ea oare părere sau adevĕr?... Şi ideea că un farmec îi stăpăneşte pasul şi-i intunecă mintea, îl făcù să se infioare şi mai grozav. Din acel moment lucrurile ce-l incunjurau incepurĕ să piardă pentru dĕnsul fiinţa lor reală, amestecăndu-se intre sine şi infăţişăndu-i-se sub felurite forme fantastice care de care mai spăimĕntătoare. Copacii i se păreau nişte urieşi infricoşaţi cu titva pănă la ceriu şi cu braţele intinse spre dĕnsul pentru a-l sfăşia; tufarii argintaţi de lumina putregaiurilor nişte dihănii cu ochii de sticlă şi cu dinţii rănjiţi; pămĕntul un furnicar de şĕrpi; părăele nişte ape fioroase fără fund unde dormeau cracatiţele cu mii de picioare incolătăcite. Apoi

www.dacoromanica.ro

toate aceste vedenii incepură să capete graiu şi mişcare, şi in freamĕtul ce-i ameţea creerii, se amestecau cântecul buhnelor, miorlăitul măţelor, şi mii de alte glasuri care urlau a moarte in urechile lui, formând la un loc un concert şi un danţ de fantome ce păreau anume venite de prin ţintirimuri spre a se desfăta inaintea lui. — Minutele treceau ca seculele, căci el pierduse şi conştiinţa despre timp, când eată in fine că o geană de lumină se arătă la rĕsărit readucĕnd bărbăţia in inima lui şi gonind impreună cu intunericul, spaimele ce-l chinueau.

Atunci care fù mirarea lui, când desfăcĕndu-se negurile dimineţei, se vĕzù deodată ca prin incântec dinaintea unei căsuţe incunjurată cu verdeaţă pe a cărei prispă şedea o tĕnĕră fată blondă ce torcea liniştit in furcă, invĕrtind fusul la picioarele ei, ear pe prispă lângă dĕnsa, căpriţa pe care Alexandru o urmărise atât de mult, stătea tupilată cu ochii aţintiţi in ochii stăpanei sale, voind par'că a-i zice: „ţi l'am adus...“ Niciodată n'a fost deşteptare mai plăcută

www.dacoromanica.ro

după un vis urît, decât vederea acestei albe copile după atâtea emoţiuni trecute.

Alexandru îşi freca ochii şi nu era sigur dacă vederea nu-l înşală.

Ea avea ochii albastri ca viorelele; pe cosiţele ei aurite străluceau picăturile de rouă ce zorile dimineţei strecurase din ceriu; picioarele ei goale, mici şi sprintene păreau că se sfiesc să atingă umedele flori ce împodobeau covorul de verdeaţă de dinaintea prispei sale.

Ear când frumoasa copilă ridică ochii asupra junelui Alexandru care cu inima turburată se apropia de dênsa, i se părù acestuia că o ploae de fericire cade de sus pe sufletul sêu.

Era un chip de zină intr'un revărsat de zi.

— Bine-ai venit străine!... zise ea c'un glas dulce care părea a fi un tainic rêsunet din vremile poveştilor. De cauţi adăpost după ostenelile nopţii, treci pragul şi vei găsì ce-ţi trebue.

— Eu voesc să mê scald in lumina ochilor têi, rêspunse Alexandru uimit de frumuseţele ei, căci tu eşti un ânger ce Dum-

www.dacoromanica.ro

nezeu mi-a trimes in cale spre a mĕ face să uit suferinţele nopţii.

— De vii cu gând bun străine, intră in casa mea; de nu, intoarce-te de la uşă... aici n'a călcat încă picior de om care să cugete a-mi răpì somnul nopţilor; căci deşi mĕ vezi singură dar nu sunt fără apărare. Am florile care mĕ privesc cu ochi de dragoste; am păsĕrile ce-mi cântă in streşina casei; am această căprioară, sora mea de lapte, inzestrată cu suflet năsdrăvan care şade tupilată la picioarele mele; ele mĕ invaţă a deosebì vorba bună de vorba rea, şi-mi intăresc inima improtiva străinilor ademenitori.

— Cine eşti tu frumoasă copilă a căreí graiu imbată auzul şi a cărei privire incălzeşte sufletul?... Eşti tu fiinţă păminteană sau zină fărmĕcătoare care vorbindu-mi de bine, îmi voeşti rĕul? Spune-mi!... Spune-mi, de trebue să fug sau să rĕmăn; căci deşi mĕ tem de tine dar simt că te iubesc.

— Străine, hainele tale sunt rupte, mintea ta e turburată de intĕmplările nopţii. Alungă

www.dacoromanica.ro

nălucirile ce te impresoară şi vino cu mine să-ţi speli faţa in apă de izvor.

Atunci ea îl luă de mănă şi-l duse nu departe de casă la un mic izvoraş ce curgea pintre firele de earbă in unda căruia Alexandru îşi răcorì fruntea; apoi ea îl reconduse in odae, o odae mică plină de miros şi de verdeaţă, şi-i dete o cupă de lapte pe care Alexadru o bĕù insetat, nedeslipindu-şi ochii de pe frumoasa ei figură.

— Ia vezi soarele colo la marginea păměntului, imbrăcat in mantia lui roşie de dimineaţă, zise ea arĕtănd spre răsărit. — El abia acuma s'a trezit din somn şi tu ăncă n'ai dormit. Razĕmă-ţi capul pe căpătăiul acesta şi roagă-te la Dumnezeu să dee odihnă ochilor tĕi. Eu voiu sta lăngă tine, voiu toarce in furcă, şi-ţi voiu cănta un căntec ce m'a invăţat mama.

— Unde-i maică-ta? intrebă Alexandru.

— Maica mea doarme, răspunse ea; şi două lacrămi lunecănd din albastrul ochilor ei căzurĕ pe fragedu-i sin; apoi invĕrtind fusul ea incepù să cănte:

www.dacoromanica.ro

Flutur tinerel
Cu albe-aripioare
Ce pe flori te legeni
Şi te scalzi in soare,
Să iei bine sama
La ceà mândră floare,
Că'n potiri ascunde
Rouă-otrăvitoare.

De chipu-i frumos
Nu te-ademenì!
Vicleanu-i miros
Flutur, nu-l sorbì!

Vezi tu mai departe
Sub verdea tulpină,
Sfioasă cum şĕde
O mică sulcină?
Ea nu-i imbrăcată
In haine-aurite,
Dar ascunse are
Bunuri inmiite.

La ea fluturaş
Te grăbeşte, sbori,
Cere drăgălaş
Din sinu-i amor!

Şi astfel cântând ea invĕrtea mereu fusul; ear Alexandru se afla sub un farmec

www.dacoromanica.ro

neinţeles. Prin glasul ei argintiu ce acoperea ciripitul păsĕrilor, el auzea felurite tonuri dulci şi răpitoare ce păreau a fi cântate din vioare, din harpe depărtate şi intre altele, lucru ciudat! i se părù că aude doina cea frumoasă cântată din trişca lui Radu.

Apoi ochii sĕi se ingreuiarĕ astfel că nu se mai puteau fixa pe nici un obiect, puterile îi amorţirĕ, mintea sa se legăna pe valuri de gânduri nehotărite, ear ea cânta, cânta invĕrtind fusul:

La ea fluturaş
Te grăbeşte, sbori,
Cere drăgălaş
Din sinu-i amor!

până când Alexandru adormì pe căpătăiul de flori ce-i pregătise frumoasa cântăreaţă. — Cât va fi dormit aşa, nù se ştie; dar somnul sĕu fù dulce, odihnitor. El avù visuri stranie, icoane ale tuturor emoţiunilor ce-l turburase, intre care unul mai cu samă îi rĕmase intipărit. I se părù că blonda copilă căpătă aripi şi că incet, incet se prefăcù intr'un mic nouraş albastru, care după ce

www.dacoromanica.ro

plutì cât-va timp in vĕzduh, îi imprejmuì fruntea şi-l sărutà. Sărutul era de foc! Atunci... el sărì drept in picioare, se uità imprejur, şi in loc să intălnească figura frumoasei copile a cărei sărutare ardea încă pe fruntea lui, intălnì faţa neagră şi inăsprită de soare a lui moş Simion. Florile din fereastră erau veştede, păsĕrile din streşină nu mai căntau şi căprioara sĕ dusese.

— Unde mĕ găsesc, moş Simioane? intrebà Alexandru ştergĕndu-şi ochii.

— In casă de om bun, rĕspunse acesta.

— Dar ea unde-i?...

— Care ea?

— Copila cea balae care are o căprioară şi căntă aşa de frumos.

— S'a dus, rĕspunse moşneagul surizĕnd, să culeagă sulcină din cămp.

— Să mergem după dĕnsa!...

— Să mergem!... dar mi-e că de vom lua opinci de fer şi cărjă de oţel, le vom roade pănă când vom găsì-o.

— Atunci să o aşteptăm aice.

— Căt pentru asta, poţi să o aştepţi aici

www.dacoromanica.ro

până când vei avè barba la genunchi; ea tot nu va venì.

— Spune-mi moşule, ce s'a făcut?

— Vom afla mai târziu de-a vrea Dumnezeu.

Alexandru stătù mult pe gânduri, cu capul plecat, cu privirea rătăcită, apoi intocmai ca omul ce se supune unei dureroase hotăriri, el zise lui moş Simion:

— Să ne intoarcem la tovarăşii noştri.

— Dintre toate, vorba aceasta e cea mai cu minte, rĕspunse moş Simion.

IV.

— Buna dimineaţa! zise Costachi junelui Alexandru care sosise palid şi serios in mijlocul vĕnătorilor. Ian priviţi-l ce obraz lung are şi ce galişă căutătură!... Spune-mi tinere, de unde vii aşa de opărit?

— De unde vin!...

— Ah! ah! intĕmplarea e mai grozavă decăt credem. Tĕnĕrul a oftat!... adause proprietarul moşiei.

— Vĕz fuste de femee prin căutătura lui,

www.dacoromanica.ro

zise Nicolai rĕsucindu-şi musteaţa. Alexandru e un berbant!

— Oare nu cum-va căprioara cea de astă noapte era vre-o fărmĕcătoare prefăcută, băgă de samă Costachi cu un aer rĕutăcios. S'au vĕzut şi de aceste!

— Ba bine că nu! rĕspunse Nicolai; chiar mie mi s'a intĕmplat odată cănd...

— La dracul cu poveştile tale!... putină de minciuni ce eşti!... strigă Costachi spĕriat de noua istorie cu care Nicolai îl amenințase. Mai bine să intrebăm pe gingaşul nostru amic ce i s'a intĕmplat astă noapte? Dormit-a in vre un lac cu broaşte, sau pe braţele moi a vre unei zine din pădure?

— Unde-am fost şi ce-am vĕzut îmi este cu neputinţă să spun, zise Alexandru; căci singur nu ştiu de-am fost treaz sau am visat.

— Toate se vor lămurì mai pe urmă, zise moş Simion. Ear mai intăi dacă nu vĕ este cu supĕrare, să-mi daţi voe, cinstiţi boeri să vĕ fac o rugăminte.

— Spune, moş Simioane!

— Băetul meu Radu, doinaşul de asară,

www.dacoromanica.ro

care chiar astăzi implineşte 24 ani — cei mulţi inainte! — a intrat in toanele insuratului; el a găsit o fată după gustul lui şi voeşte să o iee de soţie. Dacă vre-unul dintre d-voastră va avè bunătatea să-i fie nun, eu voiu indrăznì să-i aduc o căprioară plocon.

— Bucuros moş Simioane, bucuros! rĕspunserĕ cu toţii. Să vie logodnicii, şi de nun vei alege singur pe cine vei voì dintre noi.

— Veniţi copii!... strigă moşneagul; şi in acelaş moment apărù Radu din dărăptul unui frunzar, ducĕnd de mănă o copilă blondă care ţinea ochii plecaţi spre pămĕnt; ea era imbrăcată in haine de mireasă, avĕnd cămeşă de borangiuc cusută in dungi aurite, şi pe çap o cunună de flori impletită cu fire de beteală.

— Crişa ea! zise Nicolai; de ce n'am cunoscut-o eu mai nainte!

— Ea este!... zise Alexandru tresărind şi luănd iute pe Costachi la o parte.

— Care ea?

— Copila cea din pădure... cu căprioara

www.dacoromanica.ro

năzdrăvană... şi care cântă frumos de te-a-doarme...

— Nu te înţeleg.

— Chiar astăzi dimineaţă am vĕzut-o la casa ei in pădure, căci la dĕnsa m'a dus căprioara... şi ea îmi cântă aşa de dulce, şi se uită la mine cu aşa ochi, incât mi se părù că ce vĕd este o minune şi ce aud un cântec din ceriu; ear eu obosit cum eram de ostenelile nopţii, mĕ simţii cuprins de-o ameţală nespusă, şi adormii in auzul cântecului ei. Când însă m'am trezit ea nu mai era. — Costachi... priveşte-o cât e de frumoasă!

— In adevăr e frumoasă, rĕspunse acesta după ce o privì cât-va timp; frumoasă, dar nu pentru tine.

— Dacă ţi-aş spune că o iubesc!

— Te cred, dragul meu, însă niciodată amorul tĕu n'a putut să vie mai fără vreme decât acuma.

— Ce să fac?

— Să-ţi calci pe inimă, şi să te pui la inălţimea nefericirii tale; şi fiindcă tocmai acuma ne trebue un nun pentru a o cununa

www.dacoromanica.ro

cu Radu, apoi tu trebue să te jertfeşti a implini această sarcină.

— Domnilor, strigă Costachi in glas mare, fără a mai lăsa lui Alexandru timp să se gândească; prietenul nostru Alexandru mi-a spus că voeşte să aibă cinstea de a cununa pe Radu cu frumoasa lui mireasă, şi că le dă drept zestre doi boi şi o vacă. Primită este cererea lui?

Primită! Primită!... Ura!... să trăească logodnicii!... răspunseră cu toţii aruncând căciulile in aer, drept semn de bucurie.

— Fie!... zise Alexandru a cărui inimă singera de durere, văzând aşa de răpede risipindu-se visul său de fericire.

— Şi cu bine! zise moş Simion depunând la picioarele lui Alexandru o căprioară sălbatică; tocmai aceea ce-l dusese la mireasa lui Radu. — Spusu-v'am eu că *ea* se dusese să culeagă o *sulcină* din cămp.

Căprioara se gudură inaintea noului său stăpân, şi de astă-dată nu mai fugì de măna sa desmierdătoare.

Alexadru cunună pe tinerii logodnici dându-le zestrea făgăduită de Costachi, care-i

www.dacoromanica.ro

imbogăţì in scurt timp, căci ea fù dată cu bună inimă; ear el deşi curtenì in urmă, in lumea cea elegantă, multe femei blonde şi brune, nu se insură însă niciodată, păstrănd in inima sa chipul blondei copile incunjurat ca intr'un cadru de aur; şi tot ce-a scris şi a rimat in viaţa sa de poet, a fost inspirat de razele celor doi ochi albastri care in toate nopţile păreau că luminează căpătăiul sĕu.

www.dacoromanica.ro

ALIUTĂ.

Novelă dedicată Domnişoarei Ana Rosetti.

I.

Intr'o sară de iarnă noi toţi fraţii şi surorile şedeam dinaintea focului şi ascultam pe tata care ne spunea o istorie a lui din copilărie. — Tata era bătrăn şi văzuse multe care acum nu mai sunt de văzut.

— Hei! dragii mei!... zicea el. Era un timp pe când codrii Orheiului se uneau cu codrii Băcului, şi aceştia cu codrii Carpaţilor; ear plugul brăzda numai prin poeni şi prin şesurile apelor curgătoare. Pe atunci nu erau nici şosele, nici drumuri bătute, ci oamenii mergeau călări de la sat la sat, de

www.dacoromanica.ro

la tĕrg la tĕrg, şi cănd aveau vre-un drum mai lung de făcut, se inarmau cu pistoale la oblănc, şi se intovărăşeau mulţi la un loc neindrăznind să treacă altfel prin poticele pădurilor, care rĕsunau necontenit de cănteceIe haiduceşti. Eu insumi am apucat acele timpuri, bune de altfel, căci erau toate cu indestulare şi nu se cunoşteau nevoile zilnice ale traiului, dar veneau căteodată şi grele cumpene în viaţă ca de-al de-acele ce mi s'a intĕmplat mie in copilărie.

— Ce ţi s'a intĕmplat? — îl intrebarĕm noi nerăbdători.

— Apoi de pe cănd vĕ povestesc eu, nu eràu trebile intocmite ca acuma; fiecare trebuea să-şi apere singur avutul, nefiind in ţară altă oştire decăt o ceată de arnăuţi, cu simbrie, aduşi de peste Dunărea care slujeau pentru paza lui Vodă, ear pentru paza ţĕrii era numai bunul Dumnezeu.

Îmi aduc aminte că pe vremea aceea se oploşise la casa noastră un turc cu numele Ali, rĕmas din oştirile turceşti ce ne cutrerase ţara, şi fiind că-i era indĕmănă la noi unde găsise masă bună şi gazdă primitoare,

www.dacoromanica.ro

el nu s'a indurat să se mai ducă. El a învățat limba noastră, și s'a imprietenit atât de mult cu casa și cu toți din casă, încât noi îl desmierdam cu numele de *Aliuță*.

Ce-i drept când am vĕzut intâi și'ntâi pe Aliuță făcĕnd temenele turcești, imbrăcat în hainele lui ciudate, cu cialmaua pe cap, cu iartaganul la brău, și cu barba lui cea tufoasă și incărunțită care-i acoperea pieptul, noi copiii ne-am cam sfiit de dĕnsul părĕndu-ne foarte fioros, dar incet, incet ne-am deprins cu el, căci era bun și știa să ne facă felurite petreceri. Ne istorisea povești din o mie și una de nopți, ne spunea intĕmplări de-a lui din rĕsboaele in care fusese, ne făcea căpcăni de prins vrăbii și stigleți, ne ajuta să ridicăm zmei, ne lua cu el la vĕnat, la pĕscuit, dar de la o vreme Aliuță nu mai putea merge nesprijinit pe băț și toate primblările lui se mărgineau numai prin curte și grădină. Cincisprezece ani in șir el stătuse la casa noastră, și ne vĕzuse pe toți frații și surorile crescĕnd, și ne iubea pe toți de-opotrivă, ear noi necontenit îl incunjuram, îi săream pe genunchi,

www.dacoromanica.ro

ne jucam cu barba lui albă sau cu cialmaua cea mare care-i ședea ca o plăcintă pe cap, și când ne zicea el nouĕ:

— Bre pui de ghiauri, voi dragi la mine!

Noi rideam așa de tare că-l asurzeam pe bietul Aliuță.

Numai dimineața când se inchina, nimeĥe din noi nu indrăznea să-l supere, intr'atăta părea de serios și adĕncit in rugăciunea lui. In genunchi, smerit, cu brațele incrucișate pe piept, el spunea când mai tare când mai incet versuri din coran, își pleca fruntea până la pămĕnt, apoi tăcut și nemișcat stătea căte o oară intreagă cu ochii ațintiți spre rĕsărit sorbind depărtările, călĕtorind cu gândul prin țĕrile calde ale copilăriei lui, și fața lui atunci se'nveselea, se lumina ca și când primblarea i-ar fi fost aevea.

— Așa-i că n'ai să te mai duci de la noi Aliuță? îi ziceam eu netezindu-i barba.

— Cum va fi scris! rĕspundea el.

Pentru Aliuță tot era *scris*. De s'a născut, de-a mers prin bătălii, de-a căpătat răni, de-a venit la noi, a fost *scris*. De va mai trăi mult sau puțin, de se va intoarce

www.dacoromanica.ro

sau nu in țara lui, asemine era *scris* de mai nainte; deaceea el avea totdeauna fața senină și liniștea sufletească a omului ce nu-și poartă grija vieții.

Intr'una din zile văzui in curtea noastră o mare și neobicĭnuită mișcare. Tata era ingrijat și slugile spĕriete. O mulțime de țĕrani inarmați cu ciomege și topoarĕ se așezau de pază la poartă și in jurul casei; era o neliniște cum nu fusese niciodată.

— Ce este? intrebăi eu pe Aliuță.

— Nimic, rĕspunse el, Bujor a trimis o scrisoare prin care ne dă de veste că mănĭ lă amiazi are să ne calce casa.

— Și ce are să fie, Aliuță?

— Ce-a fi scris! adaose el cu fața liniștită.

II.

Spĕrieți ca și cănd această scrisoare ar fi venit in momentul cănd tata ne povestea, noi ne ingrămădeam unul in altul dinaintea focului, și plini de neastămpĕr, cu ochii mari deschiși așteptam sfirșitul istoriei.

— Bujor, urmă el, a fost dintre cei mai

www.dacoromanica.ro

vestiți hoți din țară. Babele și acum vor besc despre el la șezătoare, și lăutarii îi cântă cântecul:

Frunză verde de năgară
A esit Bujor in țară,
Bate, pradă, nu omoară
Pe ciocoi îi bagă 'n boală.

De cum i-a rĕsărit musteața el s'a simțit cuprins de dorul voiniciei, și maică-sa n'a mai putut să-l stăpănească. In zadar a plâns ea și a făcut rugăciuni pe la biserici ca să-l intoarcă de la plecările lui, intr'o zi de primăvară el își puse pușca pe umĕr, căciula pe-o ureche și își luă ziua bună de la maică-sa zicĕndu-i:

— Maică nu mai plânge; eu merg să fac dreptate in țară; să ieu de la cei bogați, să dau la cei săraci, și să stric legile cele rĕle făcute de Domnie.

Apoi chiuind și hăulind el apucă calea codrului care-l chiema la viață fără stăpân, și nu mult după aceea, se și auzì prin țară de numele lui Bujor.

Doisprezece tovarăși, frați de cruce, fu-

www.dacoromanica.ro

giți de la coarnele plugului se adunară in jurul lui, și incrucișând ferul cuțitelor, îi jurară credință și ascultare fără margine cu drept de viață și de moarte asupra lor. Deatunci fost-au mulți călători opriți in drum, multe case boerești călcate, multe poteri imprăștiate, și earăș multe pungi cu bani impărțite la săraci, și multe vaci cu viței dăruite la văduve și orfani, așa că unii îl blăstemau și alții îl binecuvêntau, ear Bujor domnea nesupĕrat peste moșii, drumuri și păduri, și vestea despre dĕnsul merse departe pănă 'n țĕrile vecine.

Era in luna lui August, pe la strinsul pănei, când tata primì scrisoarea de la Bujor. Se ținù mare sfat la curte de trebue să ne supunem sau să ne impotrivim. In toată casa nu era decăt două puști cu cremene una a tată-meu și cealaltă a lui Aliuță, o susanea lungă pe care turcul o răzima pe crăcană când se cobora la iaz să impuște rățe. In sat asemenea nu era decăt un singur pușcaș, care niciodată in viața lui nu se luptase decăt cu vĕnatul din pădure; prin urmare nu era mare speranță

www.dacoromanica.ro

in puterile noastre de împotrivire. Cu toate aceste părerea lui Aliuță de-a ne opune cu arma la năvălirile hoților impărtășită și de noi, copii neștiutori de primejdiile ce ne amenințau, precumpĕnì asupra ideei de supunere susținută fără osebire de toate slugile din casă. Îmi aduc aminte și acuma, adause tata surizĕnd, cu ce incredere in voinicia mea înșfăcai teaca iartaganului lui Aliuță și o invĕrtii in dreapta și in stinga imprejurul meu, doborind cu găndul toți hoții la pămĕnt.

— O! numai să vie Bujor, ziceam in mintea mea, și va vedea el!

Apoi după planul lui Aliuță un om fù așezat in clopotnița bisericei ce era aproape de poarta curții, cu poruncă ca indată ce va zărì hoții in depărtare să tragă clopotele pentru a ne da de veste. Douĕzeci de oameni inarmați cu ciomege, cu coase și topoarĕ furĕ rănduiți la poartă sub comanda vĕnătorului din sat, și căte alți douĕzeci la fiecare ușă de intrare a caselor boerești, in totul ca la 60 de oameni care deși rĕu inarmați și nedeprinși cu luptele, dar erau des-

www.dacoromanica.ro

tul de numeroşi pentru a pune stavilă hoţilor, mai ales când aceştia aveau să vie ziua mare, cu pieptul deschis, in urma unei scrisori prevestitoare.

Câte un pahar de rachiu fù impărţit la fiecare străjer, şi mulţămită imbărbătărilor necontenite a lui Aliuţă, ei se ţineau bine la posturile lor.

Două oare stăturĕm aşa in aşteptare..... când deodată omul din clopotniţă prinse să sune. El zărise un colb pe muchea dealului invecinat, şi puţin după aceea numĕrâ treisprezece inşi călări care se ivirĕ pe muche unul câte unul, şi se coborau acum pe drumul ce duce la curte. Un fior trecù prin inimile tuturor.

— Copii ţineţi-vĕ bine, strigâ Aliuţă străjerilor ce se frămĕntau de neastămpĕr, Alah e cu noi!

Muţi erau acum cu toţii, şi cu ochii aţintiţi asupra dealului invecinat de unde venea primejdia, ear după câteva minute puturĕm vedea şi noi, cei din ogradă, cum se coborau haiducii la pas liniştit cântând par'că veneau la masă mare. Ei se oprirĕ

www.dacoromanica.ro

un moment dinaintea crășmei unde Bujor îi cinstì căte cu un pahar de vin, apoi porniră din nou spre curte. Acum se trecuse de șagă; aveam să dăm piept la piept cu hoții; să impușcăm intr'ënșii; să fim impușcați de dënșii; și căți din noi aveau să moară?... și căți să scape?... eată intrebarea ce și-o punea fiecare, intrebare groznică ce o vedeam zugrăvită cu culorile spaimei in fața tuturor. Ear eu care cu o oară mai nainte făcusem atăta ispravă cu teaca iartaganului lui Aliuță, simții acum că mi se tae picioarele și fără voe mě apropiai de tata. Tata era galbën ca ceara, tăcut și in așteptare, ai fi zis că-și numëra bătăile inimii; străjerilor deasemine nu le era indëmănă. Ceea ce-i tulbura cu deosebire, era neinchipuita liniște cu care veneau hoții asupra lor par'că nici le păsa că sunt 60 de oameni gata să-i primească cu coase și topoarě. In acelaș timp clopotul suna mereu a restriște, și cu atăt mai mult suna, cu căt haiducii se apropiau. Par'că vestea ciasurile morții.

— Ah! Eată-i... eată-i... sosec!

Ajuns dinaintea bisericei, Bujor deodată

www.dacoromanica.ro

se opreşte, ia la ochi pe clopotar, şi... O! Doamne ce vĕzui!... In momentul in care trăsnì arma, vĕzui pe nenorocitul clopotar căzĕnd de-a roata in aer din inălţimea turnului, cum ar cădea o ţarcă din vîrful unui plop. In acelaş moment spaima rĕsbătù cu iuţala fulgerului in inimile tuturor, o spaimă straşnică, neinvinsă, spaima morţii care intunecă mintea şi ingheaţă săngele in vine, şi intr'o clipă toţi străjerii atăt cei de la poartă, cum şi cei d'imprejurul casei arnncarĕ la pămĕnt ciomegele, coasele, topoarĕle, şi care'n cotro prinserĕ să fugă ca nişte nebuni, ne voind să mai ştie de glasul tatălui meu şi a lui Aliuţă care căutau să-i stăpănească. Ear căud cei doisprezece haiduci călări impestriţaţi cu găitane şi cu puştile pe umĕr, se arĕtarĕ in dreptul porţii, nici o suflare de om nu mai era in curte afară de noi şi Aliuţă.

Atunci..... părăsiţi de toţi, intrarĕm in casă ca in ultimul loc de scăpare, ear Aliuţă inchise uşa cu zăvorul. Momentele erau infricoşate. Auzeam imprejurul nostrụ glasul haiducilor, zingănitul armelor, sforăitul cailor,

www.dacoromanica.ro

ear peste toate glasurile și toate sunetele domnea glasul lui Bujor care făcea rânduială intre haiduci.

— Spargeți ușa! strigă el.

Deodată auzii lovitura unui topor ce se infipse in ușă, apoi auzii a doua și a treia lovitură, urmată de mai multe altele care rĕsunau in insuși inimile noastre. Dar in acelaș timp auzii aceleași lovituri și la ușa din dos, incăt eram acum cuprinși din două părți și fără nici un mijloc de scăpare.

De ce insă primejdia se făcea mai mare, de ce Aliuță se imbărbăta mai mult. Cu iartaganul in mănă el sta la crĕpăturile ușii gata să răteze capul celui intăi ghiaur ce s'ar ivì; dar nici unul nu se ivì, numai topoarĕle curgeau ca ploaea, pănă căud ușa țăndurită căzù cu totul din țițini... Atunci Bujor se intălnì față in față cu Ali. Îl recunoscui dintre toți fiindcă el era cel mai nalt, mai chipos și mai fioros.

— In lături ghiujule! strĭgă hoțul.

— In lături tu căne! rĕspunse Ali răpezind iartaganul asupra capului lui Bujor, însă ferul turcului intălnì ferul hoțului și

www.dacoromanica.ro

ambele scăpărarĕ de iuţeala loviturii. Ĕi stăturĕ apoi o minută şi se privirĕ in ochi. Hoţul avea faţa crudă dar despreţuitoare a unui om ce nu-i vine să se pue la luptă c'un protivnic atăt de bĕtrăn, ear acesta nu mai era Aliuţă cel bun pe genunchii căruia săream noi ca niştе veveriţe. Era zis in legea lui să apere cu pieptul casa ce-l adăpostise, şi toate puterile din tinereţe, toată sĕlbătăcia enicerească îi revenise ca prin farmec. Drept sta el acum ca luminarea, hotărit, amenințător, cu fruntea increţită, cu dinţii incleştaţi, şi se uita şi chibzuea unde să lovească din nou.

— Aşa te vreu, turcule, zise Bujor; de-acum cu mine la luptă dreaptă! Ear voi, adause el tovarăşilor sĕi, staţi şi priviţi cum căpitanul vostru ştie să pedepsească obrăznicia unui turc.

— Aici in pragul uşei am să-ţi săp groapa rĕspunse Ali; şi lupta earăş se incăerâ. Bujor îşi păstra cumpĕtul şi lovea cu mĕsură păndind toate apucăturile protivnicului sĕu, ear mănia turcului mergea tot crescĕnd, şi mişcările lui din ce in ce se iuţeau, par'că

www.dacoromanica.ro

puteri nouĕ curgeau necontenit in vinele lui. De la o vreme insă ferĕle lor nu se mai ciocneau, nu mai scăpărau, ci lipite. incolătăcite alergau impreună căud in dreptul pieptului, căud in dreptul ochilor, căud deasupra capului, intocmai ca doi fulgeri ingemĕnaţi.

Hoţii care intrase acum in casă priveau lupta cu braţele incrucişate siguri fiind de mai nainte de isbănda căpitanului, ear noi galbeni, inmărmuriţi aşteptam cu tremur minuta hotăritoare, fiind de aseminea siguri de mai nainte că ori cum se va sfirşì lupta, tot rĕu va fi pentru noi..... Căud deodată turcul desprinzĕndu-şi arma de arma duşmanului sĕu, făcù un pas indărăpt, deschise nişte ochi sĕlbateci, mari peste mĕsură, strigă: „Alah!“ şi ca un tigru insetat de sănge se aruncă asupra lui Bujor.

Un freamĕt trecù prin rănduriie hoţilor... Atunci... O! spaimă!... O! urgie!... Atunci fără veste trăsnì o puşcă indărăptul meu de care toate giamurile se cutremurarĕ, şi prin fumul ce năvălì in odae vĕzui pe Aliuţă, pe bĕtrănul şi viteazul Aliuţă ingenunchind.

www.dacoromanica.ro

Lovit in spate de unul dintre tovarășii lui Bujor, el scăpă arma și căzù la pămînt scăldat in sănge. In fața acestui neașteptat sfirșit, Bujor el insuși rămase un moment uimit cu hamgerul in mănă nedumerindu-se ce să facă; apoi deodată își incruntă privirile, ca omul ce și-a luat o groznică hotărîre, se indreptă cu pași sunători spre noi care stam fără răsuflare grămădiți unul in altul, trecù alături de mine atingăndu-mă cu haina, și se oprì dinaintea hoțului ce omorise pe Ali.

— Cine nu cinstește lupta dreaptă și ucide pe la spate, ucis trebue să fie!... zise el despicănd in aceeași clipă capul ucigașului in două; apoi cu fața și mai incruntată in care era scrisă osinda noastră de moarte, el se intoarse earăș spre noi ațintindu-ne de astădată drept in ochi, par'c'ar fi voit inadins să ne prelungească agonia; merse pănă la locul unde zăcea Aliuță la pămănt, îl privì un moment in tăcere, tăcere infricoșată din care nimene nu știa ce are să iasă, căci noapte se făcuse sub genele lui... cănd eată minune mare... fața lui deodată se insenină

www.dacoromanica.ro

ca și când o rază de sus i-ar fi străbătut prin creeri, și indreptându-se către tovarășii sĕi, le zise:

— Copii, acest bĕtrân ucis mișelește a apărat o casă de *creștin* și el era *turc*. Dumnezeu nu ne va ajuta dacă pe lângă păcatul morții lui vom adăugì și alt păcat... Să mergem de aice!...

Ascultători de glasul căpitanului, hoții își făcurĕ semnul crucii, incălecarĕ și se duserĕ in lume, numai haiducul cel ucis rĕmase lungit la locul lui, și nu departe de dĕnsul sĕrmanul Aliuță ședea și el fără mișcare cu fața acum indulcită de suflarea morții, și cu ochii deschiși și aținți așa cum îi avea el in rugăciunile de dimineață când rătăcea cu sufletul in țĕrile cele calde ale copilăriei lui.

A doua zi un sicriu frumos, impodobit cu ținte de argint, cu semnul Semi-lunei pe capac și purtat pe umerele noastre, fù așezat sub cea mai pletoasă salcie din grădină, cu capul indreptat spre rĕsărit. Nici preoți, nici rude nu erau in jurul sicriului, dar eram noi, prieteni de altă lege, agonisiți de el la

www.dacoromanica.ro

bĕtrăneţe, care stam ingenuchiaţi şi plăngeam din inimă pe bunul şi scumpul Aliuţă.

Pe morměntul lui stă astăzi o marmură albă in care sunt săpate cu litere de aur cuvintele lui Bujor:

„Acest bĕtrăn ucis mişeleşte a apărat o casă de *creştin* şi el era *turc.*“

Aici tata sfirşì de povestit; ear noi am rĕmas tăcuţi şi cu lacrămile in ochi, şi multă vreme după aceea, figura bună a lui Aliuţă nu inceta de a se amesteca noaptea in visurile noastre copilăreşti.

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

HATMANUL BALTAG.*)

In vremea de demult pe când cucoanele se numeau *jupenese*, ear boerii mergeau la Divan cu călămările in brĕu, trăia in ţara de jos a Moldovei un tĕnĕr boer de starea intăi, cu numele *Baltag*. El avea toate drepturile pentru a se numì boer. Avea carte scrisă pe pergament cu iscălitură şi pecete domnească, locuea pe malul Trotuşului intr'o casă mare căt o cetate incunjurată de ziduri groase, şi avea o moşie care se intin-

*) Imitaţiune după Dickens.

www.dacoromanica.ro

dea de jur imprejur aşa de departe că nu-i mai ştia hotarĕle.

Se zice că in timpul lui Ciubăr Vodă un străbun al sĕu ar fi tăiat intr'o bătălie atăţia turci cu un baltag de argint, incăt Ciubăr Vodă drept rĕsplată îi dădù numele de Baltag, inaintăndu-l la rangul de *hatman* cu dreptul de a purta acest titlu din neam in neam, har de care nu se bucurau nici unul din ceilalţi boeri şi slugi credincioase a Domniei lui. In acelaş timp Ciubăr Vodă care era un domn cu dare de mănă, îi dărui tot păměntul ce el, hatmanul, putù să vază cu ochii róată imprejur de pe un vîrf de deal, păměnt in care se cuprindeau nenumĕrate păduri, şesuri, lacuri şi ape curgĕtoare. Pe acel vîrf de deal, el îşi clădì casa spre amintire de rĕsplata domnească; insă intr'o bună dimineaţă părĕndu-i-se moşia strimtă, el mai inghiţì o moşie răzeşească de-alăturea, alungănd pe toţi răzeşii cu traista 'n băţ, ear pe cel mai colţos dintre dĕnşii îl liniştì spănzurăndu-l de un copac. De-atunci de căte ori bătea cel mai mic vĕnt, hornurile casei sale şuerau aşa de groznic, incăt pă-

www.dacoromanica.ro

reau că se aud suspinuri şi gemete de oameni; ear in timp de noapte luna îşi deschidea drum prin ziduri, luminând ca ziua unele părţi ale bolţilor, şi lăsând altele intr'o foroasă intunecime.

Tĕnĕrul hatman, acărui poveste o povestim, avea sângele rĕsboinic a străbunului sĕu, nu insă şi năravul de a inghiţi moşii răzeşeşti. Dincontra era darnic şi cheltuitor. — El avea ochii indrăzneţi, pĕrul negru şi tufos, şi musteţele aşa de lungi, incăt îi impungeau urechile. La vĕnat el purta pe spete un mintean alb de aba, in picioare ciubote de iuft lungi pănă la genunchi, şi la brĕu un cuţit şi un corn de vĕnat din care ştia să scoată felurite sunete şi mai dulci şi mai aspre.

La masă el prănzea totdeauna impreună cu doisprezece ciraci ai sĕi, boeri mai mici de casa Baltagilor, toţi buni de pahar şi vĕnători de meserie. — Ei asemine purtau mintene albe insă de-o aba mai proastă, şi ciubote de iuft cu talpa mai groasă.

Când hatmanul Baltag suna din corn in zori de ziuă pe vîrful dealului, cei doisprezece

www.dacoromanica.ro

ciraci eşiau grabnic in calea sa, cu durdele in spate şi cu ploştele la brĕu, şi din grăsimea celui intăi urs ucis in bărlog, hatmanul îşi ungea musteţele.

In toate sĕrile ei beau vin vechiu de Odobeşti pănă ce cădeau sub masă, ear hatmanul care dintre toţi era cel mai aprig sugător a gărăfilor pline, rĕmănea totdeauna cel din urmă in picioare, privind cu despreţ ciracii sĕi căzuţi.

Dar plăcerile de la masă şi de sub masă cer şi ele oarecare schimbări. — Astfel in toate sĕrile, aceeaşi masă incunjurată de aceleaşi obraze, care spun aceleaşi poveşti, devine pănă insfirşit uricioase, şi hatmanul Baltag ne mai găsind gust in asemene petreceri, casca de'şi spinteca fălcile, şi de multe ori îşi esprima uritul cu pumni grămădiţi pe spinarea ciracilor sĕi. — Intr'o sară, după o zi de vĕnătoare, in care Baltag făcuse mari isbănzi injunghiănd cu cuţitul de la brĕu un urs mare care trebue să fi fost tata ursilor, el se puse mănios in capul mesei aţintind mereu ochii pe podul afumat al şalei. — El inghiţi in tăcere multe pahare,

www.dacoromanica.ro

însă cu cât inghiţì mai mult, cu atăta devenea mai morăcănos. — Acei dintre ciracii sĕi care aveau locurile de cinste din a dreapta şi din a stinga sa, se sileau pre cât puteau, să nu rĕmăe in urmă cu inghiţiturile, imitănd in acelaş timp şi aerul sĕu posomorit.

— Voesc, strigă deodată hatmanul, lovind cu pumnul in masă şi cu cealaltă mănă rĕsucindu-şi musteaţa, voesc să beau in sănătatea hătmănesei Baltag!

Cei doisprezece ciraci cu ciubote de iuft se ingălbenirĕ groznic la faţă, nu însă şi la nasuri, acăror văpsea era neschimbată.

— In sănătatea hătmănesei Baltag, strigarĕ in cor cei cu ciubote de iuft, şi ale lor douĕsprezece gătlejuri inghiţirĕ douĕsprezece pahare pline ochi, cu un vin busuioc de la Baltag bĕtrănul, un vin aşa de bun, că ei nu mai sfirşeau de a-şi linge ale lor douĕzeci şi patru de buze.

— Fiica cea frumoasă a vornicului Smereanu, adause Baltag voind să-şi esplice toastul. Inainte de-a asfinţì soarele de măne am să o cer in căsătorie de la părintele ei,

www.dacoromanica.ro

şi dacă el se va improtivì, baltagul meu strămoşesc îi va juca pe spete.

Un freamĕt surd se rĕspĕndì in şală, şi fiecare dintre ciracii lui Baltag cunoscĕndu-l om hotărit, gata a-şi preface vorbele in faptă, se scărpină cu ingrijire pe spete.

Era pe atunci lucru frumos şi vrednic de laudă ascultarea fetelor. In zilele noastre aceasta nu se mai vede.

Dacă fiica vornicului Smereanu ar fi zis spre pildă că inima ei este juruită altuia, şi ar fi căzut in genunchi udând cu lacrămi amare picioarele părintelui ei, sau ar fi căzut leşinată după obiceiu, de sigur pe spetele bĕtrănului vornic Smereanu ar fi jucat baltagul hatmanului. Însă buna copilă stătù smerită când se infăţişă peţitorul cu cererea din partea hatmanului Baltag; apoi se retrase tăcută in odae, spre a vedea pe fereastră viind logodnicul ei, şi nu bine se incredinţă că tĕnĕrul cel nalt cu musteţele mari este viitorul ei mire, că deindată alergă la părintele ei spre a-i zice că este gata să se jertfească pentru liniştea lui. — Bĕtrănul vornic o strinse cu duioşie la piept,

www.dacoromanica.ro

şi era cât pe ce să verse o lacrămă de bucurie.

In acea zi, mare serbare se făcù la moşia vornicului Smereanu. — Mai mulţi juncani şi cărlani furĕ tăeţi şi impărţiţi la oameni; mai multe poloboace cu vin furĕ supte pănă la cea din urmă picătură.

Lăutarii scoteau din găturі şi arcuşe cântece de cele lungi bĕtrăneşti, şi cu fesurile lor se cinstirĕ vin, şi cobzele lor se umplurĕ cu bani, ear horele in care gingaşele fete de la ţară îşi legănau sinurile, nu mai conteneau din rĕsărit şi pănă in apus de soare.

Insfirşit insurăţeii, săturându-se de benchetuit, îşi luarĕ ziua bună de la tata şi mama Smereanu, şi plecarĕ acasă incunjuraţi de cei doisprezece ciraci cu ciubote de iuft.

Timp de şase lungi sĕptĕmăni urşii şi porcii sĕlbatici furĕ lăsaţi in pace; puştile ruginirĕ, şi cornul lui Baltag nu mai scotea decăt sunete răguşite.

Dar dorul vĕnatului apucă din nou de inimă pe tĕnĕrul insurăţel, şi intr'o bună

www.dacoromanica.ro

dimineaţă el porunci ciracilor să se pregătească pentru a merge la pădure.

— Iubite!... zise hătmăneasa.

— Scumpă!... zise hatmanul.

— Ce hălăgie este acolo?...

— Unde draga mea?... rĕspunse hatmanul tresărind.

Atunci cu alba-i mănă, ea arătă de la fereastra unde se găseau amĕndoi, pe cei doisprezece ciraci care prănzeau şi cinsteau spre a-şi intări picioarele pentru vĕnătoarea ce se pregătea.

— Tovarăşii mei. se pregătesc de vĕnat, doamnă, zise hatmanul.

— Alungă-i dragă.

— Să-i alung!... strigă hatmanul necrezĕnd auzului sĕu.

— Dacă mĕ iubeşti suflete.

— Dar pentru Dumnezeu!...

In acelaş moment hătmăneasa scoase un ţipet şi căzù leşinată la picioarele soţului ei.

Ce credeţi că a făcut vestitul, infricoşatul hatman Baltag? a chiemat indată slujnica spre a stropì cu apă pe soţia sa; a trimis după un doctor; apoi răpede s'a scoborît

www.dacoromanica.ro

in curte, şi a alungat pe toţi ciracii sĕi, dănd la care cum apuca, drept ziua bună, căte un picior in spinare intovărăşit de căte o zdravănă sudalmă.

Ştiut este că multe femei au meşteşugul de a pune pe bărbaţii lor sub papuc. Din numĕrul acelora era şi hătmăneasa. Astfel prin un mijloc sau altul ea puse o mare stăpănire pe hatmanul Baltag. Puţin căte puţin, zi cu zi, an cu an, ea tot mai mult îl supunea voinţelor sale, şi bietul hatman la vĕrsta de 48 ani, ajunse fără să ştie cum, a fi un lucru de prisos in casă. N'ar fi fost nimică dacă nenorocirile lui Baltag s'ar fi mărginit aice, însă un an după căsătoria sa un mic hătmănel intră cu pompă in lume, şi in bucuria lui se deşertarĕ multe gărăfi şi se cheltuirĕ multe parale. In anul al doilea venì rĕndul unei mici hătmăniţe; şi aşa in fiecare an rĕnd pe rĕnd, se infăţişă căte un hătmănel, căte o hătmăniţă, ba ăncă une-ori şi căte doi impreună, pănă cănd numĕrul odraslelor lui Baltag se inmulţì la doisprezece.

In fiecare zi de naştere mama soacra

www.dacoromanica.ro

găsea de bănuit şi de cărtit cumcă se sdruncină sănătatea scumpei sale fiice; şi dacă nu se făceau toate după cheful ei, ori că ciorba nu era destul de caldă, ori că muştile băzăeau prin odae, gura ei umbla ca o moară stricată, şi nimene nu mai avea odihnă in casa lui Baltag. Sĕrmanul Baltag suferì cât putù, dar de la o vreme pierdù cheful şi pofta de mâncare, şi căzù intr'o adĕncă melancolie.

Spre culmea nenorocirilor sale, nici trebile nu-i mergeau tocmai bine. — El făcuse datorii, şi lăzile sale pe care familia Smereanu le crezuse nesecate, ajunserĕ la fund.

— Ce-mi mai rĕmâne de făcut?. se intrebă hatmanul pe sine. — Dacă m'aş ucide!...

Aceasta era o idee ca toate ideile. Eată-l deci că ia un cuţit de vĕnat dintr'un dulap; îl ascute pe ciubotă, şi-l indreaptă spre gâtlej.

— Nu merge, zise hatmanul oprindu-se in drum. — Se vede că nu tae destul de bine. Apoi mai ascuţindu-i tăiuşul, ridică

www.dacoromanica.ro

earăş spre gătiţă ucigătoarea unealtă, care părea a nu pune indestulă bună voinţă.

In acelaş moment însă, o mare larmă care se auzì intre copii in odaea de alăturea, îi oprì măna in loc.

— Dac'aş fi holteiu, zise Baltag suspinănd, n'aş avè nemulţămirea să fiu intrerupt in trebile mele.

— Hei! Băete! adă-mi o garafă de vin şi un ciubuc in odaea cea boltită de lângă paraclis.

O slugă indeplinì porunca cu grăbire, şi dupa căteva minute Baltag intră in odaea cea boltită, se aşezà pe un jilţ dinaintea focului ce imprăştia in casă o lumină galbănă, şi se răzămà cu cotul pe-o masă pe care erau aşezate ciubucul şi garafa cu vin.

— Aprinde luminarea, zise Baltag.

— Mai aveţi ceva să porunciţi? intrebà sluga.

— Să mè laşi singur.

Sluga credincioasă eşì, şi Baltag inchise uşa cu zăvorul.

— Să-mi fumez intăi ciubucul, zise hatmanul, ş'apoi... sara bună.

www.dacoromanica.ro

Punĕnd cuţitul la indĕmănă, el se rĕsturnă pe jilţ cu picioarele intinse spre foc, şi după fiecare inghiţitură de vin, slobozea căte un găt de fum din ciubuc.

El incepù să găndească la fel de fel de lucruri, la supĕrările lui de faţă, la fericitul timp a holteiei sale, la ciracii sĕi cu ciubote de iuft imprăştieţi de mulţi ani cine ştie pe unde; cu toate că despre unul ştia că a murit cu cinste pe şesul Frumoasei, că un altul şi-a strămutat locuinţa la groapa Ocnei, ear că vr'o trei alţii au rĕposat prin spitaluri. Apoi urşii şi porcii sĕlbatici inincepurĕ să-i frămĕnte mintea; căud eată că ducĕnd cel din urmă pahar la gură, după care venea rĕndul cuţitului, vĕzù cu mirare, că nu mai era singur in odae. Da, nu, nu era singur! — In faţa focului o figură hîdă şedea sgribulită cu braţele incrucişate şi tremura de frig. — Ochii sĕi in fundul capului sticleau ca nişte putregaiuri in intuneric; faţa-i sbărcită era peste mĕsură de lungă şi incadrată in nişte pĕr negru, care spănzura drept in jos pe scăfărlia sa vănătă, intocmai ca feştila luminărilor. Acest chip

www.dacoromanica.ro

era imbrăcat intr'o lungă mantie neagră cu dungi albe pe margini, şi cătărămile în care era prinse mantia, infăţişau cele două oase incrucişate, semnul morţii de pe racle. Picioarele sale slabe se arătau ascuţite pe sub mantie, şi sunau in incheiturile lor.

Fără să aibă grija hatmanului, ea ţinea ochii aţintiţi asupra focului.

— Sluga! strigă hatmanul în glas mare spre a-i deştepta luarea-aminte.

— Sluga! răspunse strania nălucă, indreptându-şi ochii asupra hatmanului fără însă să se mişte de pe scaunul ei. Ei!... Şi!...

— Ei!... Şi!... adause hatmanul infruntând cu bărbăţie privirea pironită a oaspetelui său.

— Pe unde ai intrat?...

— Pe usă.

— Cine eşti tu?

— Un om.

— Nu te cred.

— Atunci nu crede.

Figura se uită cătva timp la Baltag care nu părea de loc inspăimântat de voacea ei răguşită, şi apoi îi zise cu un ton mai dămol:

www.dacoromanica.ro

— Ascultă, vĕd că nu te pot inşela. — In adevĕr eu nu sunt om.

— Ce eşti atunci?

— Sunt o nălucă.

— Ciudat lucru!... rĕspunse hatmanul cu un aer de despreţ.

— Sunt năluca desperării şi a sinuciderii.

Atunci ea se intoarse cătră hatman spre a incinge cu el o convorbire mai prietenească; dar lucru ne mai pomenit ăncă, de care insuşi hatmanul se mirâ, el care nu prea avea obiceiu să se mire de ori-ce: ea îşi dădù in lături poalele mantiei, şi scoase un cogemite par ce-l avea infipt prin stomah de-a curmezişul trupului, şi-l puse pe masă intocmai ca pe un baston.

— Acum, zise năluca arătănd din ochi cuţitul de vĕnat, ai de gănd să faci ceva pentru mine?

— Ăncă nu, rĕspunse hatmanul, trebue mai intăi să-mi măntui ciubucul.

— Atunci dă mai iute.

— Se vede că te cam grăbeşti.

— Ba bine că nu, am atăt de lucru in lume, incăt timpul mi-e numĕrat pe degete.

www.dacoromanica.ro

— Vrei să ciocnim un pahar?

— Aceasta nu mi se intêmplă niciodată, rêspunse năluca oţerindu-se, vinul nu-i bun decăt pentru a da oamenilor chef de trăit.

Hatmanul aruncă din nou o ochire pătrunzêtoare asupra oaspetelui sêu părêndu-i-se cam deşanţat, şi-l intrebă dacă nu cumva are obiceiul să ajute cu insuşi măna sa pe cei ce voesc să se sinucidă.

— Nu, rêspunse năluca cam ingăimat, dar stau faţă totdeauna.

— Pentru a judeca despre ghibăcia loviturii?

— Cam aşa, rêspunse figura desmierdând vîrful parului ce-şi scosese din trup. — Hai grăbeşte-te, căci mê aşteaptă un tênêr fără treabă şi sûpêrat de prea multa sa avere.

— Un om care voeşte să se ucidă fiindcă are prea mulţi bani. — Ha! ha! ha! aceasta-i nostim!... Şi hatmanul scoase un hohot de ris din toată inima, precum de mult nu i se intêmplase.

— Mê rog conteneşte cu risul, zise năluca cu uṇ glas rugător.

www.dacoromanica.ro

— Pentru ce?

— Pentrucă risul mĕ supĕră, suspină însă cât vrei, aceasta îmi place.

Hatmanul ca un om bine crescut suspină spre a-i face pe plac.

Atunci năluca luă cuţitul şi il puse în mâni cu politeţa cea mai ademenitoare.

— Fără şagă, e nostimă idee, zise hatmanul cercând tăiuşul cuţitului. — Un om care se ucide pentrucă are prea mulţi bani.

— Ba!... rĕspunse năluca. E tot aşa de nostim ca şi cel ce se ucide fiindcă nu are de ajuns.

Ce e drept aceste cuvinte furĕ rostite cam fără băgare de samă; năluca credea că hatmanul e prea hotărit la moarte, pentru ca să aibă nevoe a-şi mai drămăluì vorbele cu el.

La aceste cuvinte însă hatmanul deschise nişte ochi mari, întocmai ca un om ce se trezeşte din somn.

— Da!... Aşa este... Zise el.... Nici un rĕu fără leac.

— Afară de o ladă deşartă, strigă năluca.

www.dacoromanica.ro

— S'au mai vĕzut lăzi deşarte umplĕndu-se la loc.

— Femeea rea de gură!... Zise arĕtarea cu un glas lung, rĕguşit ce părea că vine de sub pămĕnt.

— O! Dacă e numai pentru atăta, voiu face-o eu să-mi ştie de frică.

— Doisprezece copii!... Ţipâ năluca ca la surd.

— Dintre toţi, va eşi poate vre-unul cum se cade.

Năluca devenea din ce in ce mai desperată, vĕzĕnd că hatmanul la toate intimpinările ei o rĕpunea. Cu toate aceste ea cercă să o intoarcă pe glumă.

— Ai ris destul până acum, zise ea, să mai vorbim şi serios. — Haide părăseşte lumea această deşartă.

— Nu ştiu zĕu, rĕspunse Baltag, jucăndu-se liniştit cu cuţitul. Nu ştiu zĕu. — Negreşit că lumea aceasta e deşartă, precum zici, dar cine mĕ asigură că lumea cealaltă e mai veselă; căci judecănd-o după figura d-tale, pare a nu fi tocmai atrăgĕtoare. — Mĕ inchizeşlueşti d-neta că voiu căştiga cu

www.dacoromanica.ro

schimbul? — Eaca vezi!.... adause hatmanul sculându-se cu iuţeală in picioare, la aceasta încă nu mĕ gândisem.

— Să nu mai lungim vorba, grăbeşte-te, ţipă năluca crişnind din dinţi.

— Hait... Cară-te de aici!... rĕspunse Baltag cu ton hotărit. M'am săturat să privesc obrazul tĕu sarbĕd. — Voiu şti eu să prefac lucrurile in casea mea; voiu merge la vĕnat la urşi; voiu vorbì femeei mele cum se cuvine, şi dacă mama soacră nu-şi va ţinè gura, voiu da-o de spate afară. Apoi aducĕndu-şi aminte de prostia ce era să facă, se aruncă in adĕncul jilţului şi trântì un ris atăt de vesel şi rĕsunător, incăt toată odaea se cutremură.

Năluca speriată făcu căţiva paşi indărăpt, se uită încă odată la hatman cu ochii sĕi pironiţi, apoi inşfăcând parul şi-l petrecù prin stomah de-acurmezişul trupului, păn'ce vîrful eşì indărăptul spinării, şi după ce aruncă un urlet inspăimĕntător, se făcù nevĕzută.

Hatmanul Baltag nu se mai intălnì cu dĕnsa niciodată; el vorbì cu hătmăneasa şi

www.dacoromanica.ro

cu muma ei un cuvĕnt sănătos care fù deajuns, şi trăì ăncă mulţi ani, deşi nu in bogăţie, dar destul de fericit spre a nu-i mai venì in minte ideea sinuciderii.

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

ŞANTA.

La Şanta la crîşmăreasă
Cu ochi mari de puică-aleasă
Be Codrean se veseleşte
Cu Şanta se drăgosteşte.

Poesii populare, *Alecsandri.*

I.

Intr'un fund de pădure unde se'mpreună două rîpi adĕnci, hăţaşe de vulpi şi de lupi, ardea un foc in jurul căruia doisprezece oameni şedeau culcaţi la pămĕnt şi sfătueau intre dĕnşii. Căciulile lor ţurcăneşti, de blană

www.dacoromanica.ro

de oae brumarie, indesate până la sprincene; mintenele de aba albă impestrițate cu găitane negre și aninate căte pe un umĕr, mănunchiurile de cuțite ce eșeau din turetce și oțelele de pistoale ce străluceau in curĕlele de la brĕu, le dădeau o infățișare fioroasă, vĕzuți mai ales noaptea prin desimea copacilor luminați de foc. Ceva mai departe sub crengile unui stejar frunzos se vedea o piramidă de puști pe țeviile cărora se oglindeau scânteile, și mai departe ăncă, la marginea intunericului unde focul nu mai arunca decăt slabe luciri, doisprezece cai priponiți păsteau printre copaci.

— S'au inăsprit vremile, zise unul dintre cei doisreprezece tovarăși cătră vecinul sĕu, care sta lungit la pămĕnt și fuma leneș din lulea.

— Da, rĕspunse celalalt, cucul nu ne mai cântă in față de-un timp incoace — parc'a perit șăsĕnța călĕtorilor cu bani.

— Numai Manoli e mai norocos dintre noi.

— Ba că chiar ! rĕspunse Manoli. Intălnii

www.dacoromanica.ro

şi eu o biată babă c'un dinte in gură şi c'un suman in spate.

— Şi ce ai făcut?

— I-am luat sumanul.

— Dar baba?

— Baba?... i-am dat răvaş de drum c'o palmă peste obraz.

— Bine, dar ce zice căpitanul de toate aceste?... Cât o să ne facă să mucezim cu mănile in buzunare?

— Căpitanul?... Căpitanul nu-şi bate capul cu noi.

— Ce fel nu-şi bate capul?

— Apoi trebue să ai puhăele pe ochi şi lapte in loc de creeri, pentru ca să nu vezi şi să nu. inţelegi ce se petrece.

— Ce se petrece?

— Căpitanul are gărgăuni de muere in cap.

— Am inţeles!...

— Aşa, măi Alexa!... Lupul s'a prefăcut in miel şi se gudură la picioarele crîşmăresei *Şanta*. Nu vedeţi că in toate nopţile el lipseşte dintre noi?

— Nu-i vorbă că crîşmăreasa e frumoasă, băgă de samă un al treile, dar dragostea

www.dacoromanica.ro

și cu căpitănia nu merg impreună. Trebue să-și aleagă una din două.

— Da!... Da!... răspunseră cu toții, că de nu!...

— Că de nu!... strigă sărind in picioare Duman, un hoț nalt, spătos, cu sprincenele posomorite, că de nu!... îi vom arăta dacă cuțitele noastre știu sau nu tăia in carne macră. Meargă să toarcă in furcă, ear nu să ție pușca in spate și să stee in fruntea a doisprezece voinici ca noi. N'am lăsat doar satul și tărgul ca să venim in codru să ne muerim. Deaceea ascultați-mă pe mine: când va venì căpitanul, să-i spunem să-și caute de drum. — Ne-am săturat de zile fără treabă și de nopți cu prea multă odihnă.

— Bine vorbește Duman, strigară cu toții, să-l insărcinăm să spue căpitanului hotărirea noastră, și să-l alegem pe dănsul căpitan.

— Pe mine?...

— Pe tine.

— Jurați!... zise Duman scoțând cuțitul din teacă.

— Jurăm!... răspunseră ceilalți incrucișând cuțitele cu el.

www.dacoromanica.ro

Dar n'apucase să se peardă in sinul codrului ecoul acestui de pe urmă cuvënt „juräm“, că un tropot de cal se auzì in apropiere, şi iute ca fulgerul un om descălecă şi se infăţişa dinaintea hoţilor. Era căpitanul.

— Ce larmă se aude intre voi?

Toţi muţirë dinaintea lui, vëzëndu-i fruntea încărcată de mănie.

— Nu rëspunde nimene? adause el cu un glas care rësbătea ca tunetul in inimile lor.

Atunci Duman spătosul, eşind din grămada hoţilor şi punëndu-se in faţa lui, îi zise cu ton hotărit:

— Căpitane!... Tovarăşii mei m'au insărcinat să-ţi spun că ei s'au săturat să-şi vază puştile totdeauna pline şi pungile totdeauna deşarte, că ei n'au venit in codru să prindă vrăbii, nici să culeagă urzici, nici să ofteze de dor de muere; şi dacă tu ai ajuns a fi de risul crîşmăresei Şanta, apoi ei s'au hotărit să nu te mai asculte şi şi-au ales alt căpitan. Ce rëspuns să le dau?

www.dacoromanica.ro

Mii de scântei scăpărarĕ sub genele căpitanului la auzul acestor cuvinte.

— Eată rĕspunsul, zise el, și scoțĕnd un pistol de la brĕu, îl descărcă in pieptul lui Duman care invĕrtindu-se pe călcăe căzù mort pe loc.

— Mai are să-mi spue cineva ceva?... adause căpitanul.

Nici o vorbă, nici o șoaptă nu eșì din pieptul hoților incremeniți.

— Ascultați copii!... zise el cu un glas poruncitor de care erau deprinși să tremure cei mai aprigi din banda sa, cine v'au scăpat pe voi de zapcilic, de bir, de havalele care vĕ topeau munca și vĕ uscau puterile, cine v'a pus pușca 'n mănă, și v'a insuflat dor de voinicie, voi care nu erați deprinși decăt să salahoriți prin tĕrguri și să scurmați pămĕntul pe la țară? cine v'a dat codrul in stăpănire, cu toate poticele și poenele lui și v'a invățat să prindeți ursul in bărlog și să imprăștieți poterașii ca cărdurile de potĕrnichi, dacă nu eu, căpitanul Codrean?...

— Așa este!...

www.dacoromanica.ro

— Atunci care-i nemulțămirea voastră? Se crede oare cineva mai vrednic decăt mine să vĕ fie căpitan? să easă acela aice la lumină și să se mĕsure cu mine.

Zicĕnd aceste cuvinte, căpitanul Codrean sta drept ca un stălp dinaintea lor, cu fața amenințătoare, cu buzele tremurănd de mănie și aștepta. Nime nu eși la luptă.

— Vĕ ert pentru astă-dată, copii; insă să nu mai cerce nimene să-mi surpe drepturile, căci pe sfăntul Dumnezeu, va merge după Duman!... Șotrea vino incoace!... Să te imbraci in haine de cerșitor, să-ți prefaci fața și mersul, și măne in zori de ziuă să pleci la Iași să afli ce se petrece. Am auzit că o poteră mare, mai mare decăt totdeauna are să năvălească asupra noastră. Caută să-i știi numĕrul, și drumul pe unde are să apuce.

— Ascult.

Aceste zise, Codrean descinse pistoalele de la brĕu, lepădă cuțitul, aruncă pușca din spate și intrănd intre hoți cu mănile goale, ca și cum nimic nu s'ar fi petrecut, se lungì la pămĕnt in apropierea focului, și-și

www.dacoromanica.ro

aprinse cu liniște luleaua, ear hoții devenind blănzi ca niște miei, abia indrăzneau să se uite in ochii lui, intr'atăta știa el să-i stăpănească.

Codrean era nalt, frumos, insă de-o frumuseță sălbatică, la vederea căreia ori-ce om se simțea cuprins de mirare și spaimă totodată. Brațul său vănjos nu intălnise ăncă piept omenesc care să-i stea improtivă și glonții săi niciodată n'au mers in deșert. Codrean avea un al doile suflet, un cal roib, fugar de viță, care muşca in carne de poteraşi ca'n earba pămăntului și-l ducea totdeauna unde erau dușmanii mai deși, căci acolo îi plăcea lui Codrean să se hîrjonească cu moartea. Codrean se primbla pe drumuri, prin sate, prin tărguri, totdeauna cu alt nume, cu alte haine, cu altă figură, incăt nime nu-l cunoștea; dar era destul să se auză de numele lui ca să se cutremure insuși scaunul Domniei.

Multe poteri au fost risipite de dănsul căci el și cu ai lui, plăteau in luptă unul căt zece, și multe pungi de bani erau puse preț pe capul lui, dar Codrean zicea: „că,

www.dacoromanica.ro

mai degrabă se va găsì cineva care să rĕteze titva Ceahlăului decăt să rĕpue capul lui."

II.

Un om cu barba sură, c'o pălărie turtită indesată pe ochi, imbrăcat intr'un suman sdrenţeros şi c'o traistă pe umere, mergea inspre Iaşi şovăind şi şchiopătănd prin colbul drumului sprijinit de subsuoară pe o cărjă de lemn.

— Daţi la sĕrmanul, la ologul! zicea el, intinzĕnd măna la trecĕtori care îi dădeau fiecare după inimă şi după putere, căte un ban roş sau căte un ban alb, primind in schimb bogdaprostele sale. — Eată că cerşitorul intălneşte la jumĕtatea drumului sub umbra unui copac o căruţă cu un cal poposind. Calul era mic şi indesat, un cal vănjos de munte, impodobit cu canafuri şi clopoţei, ear in căruţă şedea intr'un cot, un om rumĕn la faţă, bine hrănit, cu musteţele subţiri, cu capul cam intre umerĕ, avĕnd mijlocul incins intr'un şal de lănă lat

www.dacoromanica.ro

până pe subsuoară şi peste şal o caţaveică albastră cu blană de vulpe.

— Dă la sĕrmanul, la ologul! zise cerşitorul cu glas rugător.

Omul cu caţaveica albastră increţì din sprincene, căută in pungă şi stătù cătva timp pe gănduri: aice am aur, îşi zise el, aice argint, aice aramă dar nu-i destul de măruntă.

— N'am parale, dragul meu, eartă-mĕ, rĕspunse el.

— Dumnezeu să te erte! Dă-mi măcar o bucăţică de pâne că n'am măncat de trei zile.

Omul cu caţaveica albastră increţì earăş din sprincene şi căută intr'o desagă: aici am pâne albă pentru mine, aici o ploscă cu vin earăş pentru mine, aici un curcan fript. E prea bună măncare pentru un calic.

— Eartă-mĕ, că n'am ce-ţi da, intimpină el, căci n'am eu singur pentru mine.

— Domnul să-ţi dee!... Dar dacă nu-ţi va fi cu banueală, ia-mĕ măcar in căruţă până la Iaşi căci sunt olog de picioare, şi nu pot merge pe jos prin arşiţa soarelui.

www.dacoromanica.ro

M'oiu pune aşa pe marginea căruţei cu picioarele afară ca să nu te supĕr.

Omul cu caţaveica albastră, făcĕndu-şi socoteală că aceasta nu-l costă nimic, fiindu-i căruţa sănătoasă şi calul voinic, îi zise cu un ear de binefăcĕtor: „haide!“

— Dumnezeu să-ţi scurteze calea şi să-ţi lungească zilele, rĕspunse cerşitorul inchinăndu-se adĕnc.

Biciul plesnì in aer şi calul plecà in trap mare, ridicănd valuri de colb in jurul căruţei.

— Se mai aude vorbind pe aice de Codrean? intrebà, după cătva timp de tăcere, stăpănul căruţei.

— Se aude şi nu prea.

— Dar de Şanta?

— De Şanta?... Aşa ş'aşa.

— Drept să fie că-i incurcată cu hoţul?

— Ha!... Ha!... Ha!... rĕspunse cerşitorul cu un ris prostesc. Aşa vorbesc oamenii... ştii cum sunt oamenii.

— Auzi Şanta... care e aşa de frumoasă incăt ar putè să fie soţie in dreptate a oricărui boer mare din Iaşi!...

www.dacoromanica.ro

— Codrean nu-i şi el cât un boer? băgă de samă cerşitorul.

— Boer, da! cu mâna in punga altora, şi care mâne, poimâne o să moară in ştreang... Ce păcat!... Ce ruşine să trăească c'un asemene om in nelegiuire!

— Ai dreptate zeu, muerea pentru un hoţ nu-i bună decât pentru a-l da pe mâna poteraşilor.

— Bine zici tu! aşa o să facă şi Şanta, sunt sigur; şi dacă nu va face ea, voiu face eu, căci vreu să o scap de afurisitul de haiduc care o păngăreşte pe dênsa şi neamul ei.

— Să-ţi ajute Dumnezeu! zise cerşitorul c'un aer cuvios. Dar cum vei face aceasta?

— Foarte uşor, doar eu sunt fratele Şantei?

— Frate!... zise cerşitorul tresărind.

— Frate!.... da!.... însă frate numai de sânge dar nu şi de inimă.

In acest timp căruţa inaintase iute, soarele se coborise spre asfinţit, şi eată-i ajunşi la marginea târgului.

www.dacoromanica.ro

— Acuma fă bine de te coboară; zise omul cu caţaveica albastră.

Cerşitorul se coborì cu mii de bogdaproste, şi căruţa intrând răpede in tĕrg, se pierdù prin cotiturile uliţilor. Acest om care se declarase a fi fratele Şantei şi duşmanul lui Codrean se numea Stanciu răzeşul, om cunoscut prin averea şi sgărcenia sa in tot ţinutul in care locuea. El era bun de gură, meşter la corciocuri, răbdător la judecată; postea toate posturile şi mergea des la biserică, căci pentru multe păcate avea de cerut ertare de la Dumnezeu. Dragostile Şantei cu Codrean îi stăteau pe inimă, nu atăta pentru necinstea ce se revărsa asupra ei, căt pentru miile de galbeni ce erau puse preţ pe capul hoţului, şi pe care el ca frate putea să le căştige mai lesne decăt ori-cine.

Şi ce rĕu făcea el cu aceasta?... Prinzĕnd hoţul măntuea lumea de un rĕu; el punea banii la chimir, ear pe sora sa intorcĕnd-o la calea cea dreaptă, o ridica la neamuri. Astfel şi interesul şi conştiinţa se impăcau de minune. El merse drept la Armaşul cel mare şi inchizĕndu-se cu dĕnsul

www.dacoromanica.ro

in odae, îi descoperì dragostile haiducului cu sora sa, îi spuse cum el mai in toate nopțile petrece nevĕzut de nimeni la crîșma Șantei, cum acolo cu oarecare ghibăcie l'ar putea prinde ca din oală și in cele din urmă cerù un ajutor de oameni indatorinduse a-i aduce capul lui Codrean fără sminteală, sub condiția numai de a i se da miile făgăduite de Domnie.

Armașul mulțămì răzeșului pentru vajnica descoperire făcută, îi făgăduì pentru a treia zi dimineață cincizeci de călărași cu armele și merindele trebuitoare, și căt pentru miile de galbeni primì a le impărțì drept in douĕ.

Stanciu răzeșul se supuse cam cu voe, cam fără voe la această din urmă tocmală, și după ce toate furĕ bine chibzuite și puse la cale intre dĕnșii, deschise ușa spre a eșì din casă, căndu deodată se impedecă de-un om ce sta afară lungit lăngă prag de-acurmezișul ușei.

— Cine-i acolo? strigă Armașul cu ingrijire.

Omul culcat nu rĕspunse nimic; el horăea pe nas ca un hogeag și mirosea a vin ca o pivniță.

www.dacoromanica.ro

— Cine să fie acesta, zise Armaşul, şi ce caută la uşa mea?

— Ian stăi!... Ian stăi!... rĕspunse răzeşul uitându-se cu pătrundere la omul care horăea. Oare nu cumva?... Ian să vedem!... Apoi plecându-se pe el, începù să-i cerceteze figura şi hainele, îl intoarse in toate părţile, căci omul fiind beat nu făcea nici o impotrivire şi după cătva timp de cugetare:

— Nu, zise el, mi s'a părut deodată că samĕnă, dar m'am inşelat.

— Samĕnă, cu cine?

— Cu un cerşitor care a venit cu mine in căruţă pe drumul Vasluiului.... dar oricum fie... mai bine e să-l inchizi pănă ce te vei incredinţa cine-i şi de unde-i.

— Nu-i lucru curat, adause Armaşul clătinând din cap. Hei soldaţi! luaţi pe acest beţiv, şi-l puneţi in başcă sub pază, ear măne dimineaţă să-l aduceţi inaintea mea să-l cercetez. — Porunca fù indată indeplinită, Stanciu răzeşul îşi luă ziua bună de la Armaş, şi după un popas de căteva oare, se indrumă in aceeaşi noapte spre Vaslui,

www.dacoromanica.ro

ocolind crișma Șantei; ear omul cel beat indată ce se simți singur in odae unde fù inchis spre siguranță, se ridică incetișor pe picioare și ascultă cu luare-aminte la ușă.

— Bun.... zise el... nu-i nimene.... Nătărĕii!... Ei nu știu că nu este broască in lume pe care Șotrea să nu o poată deschide... Uf!... prin ce feredeu am trecut; de mĕ cunoștea tălharul de răzeș, pace era de mine!... Deacum la lucru... ba nu, să mai inopteze puțin... cincizeci de călărași cu armele și merindele trebuitoare au să plece peste trei zile la crîșma Șantei... ce chef!... ce chef!... căți oare se vor intoarce inapoi?... Ei nu puteau impărți miile pentru capul căpitanului, și eu nu dau trei parale pe capul lor... S'a făcut noapte.... lună nu-i... de minune... să te vĕd măi Șotrea!...

Atunci el băgă mâna intr'un buzunar ascuns, scoase o barbă minciunoasă, și și-o lipì pe sub fălci.

— Eată-mĕ-s din tĕnĕr, bĕtrân; ș'apoi cum știu eu să-mi incrucișez ochii și să-mi strimb gura, nici dracul nu mĕ mai cunoaște.

www.dacoromanica.ro

Pe urmă îşi intoarse pe dos minteanul care avea două feţe.

— Alt om, alte haine... Deacuma la treabă copile, şi cu socoteală, cu chibzueală să nu ne inecăm la mal, vorba ceea!

Astfel grăind cu sine, el scoase din tureatca ciobotei o chee, o pilă şi un cleşte.

— Să vedem unde să lucrăm, se intrebă el, la uşă sau la fereastră?

El se gândì mult, observă mult şi insfirşit se hotărì pentru fereastră care nu era mai naltă deasupra păméntului decât de un stat de om. In căteva minute gratiile furĕ tăiate, şi intocmai ca o şopîrlă, hoţul luneca de pe fereastră in josul zidului, se tupilă un moment in intuneric, şi vĕzĕnd că străjile sunt departe de dĕnsul, o luă la picior zicĕnd: „să ne vedem sănătoşi, căpitane Armaşe!“

Mai multe puşti detunarĕ in urma lui, însă plumbii atinserĕ streşinile caselor şi vîrfurile copacilor, ear el cotì in dreapta şi in stinga aşa de bine că i se pierdù urma cu desăvĕrşire.

In acelaş timp Stanciu răzeşul cu căruţa

www.dacoromanica.ro

şi calul său mic şi indesat se intorcea in pas la Vaslui, insă pe un alt drum decăt pe acela pe care venise, căci o indoială îi rămăsese in suflet despre asemănarea ce i se păruse că există intre beţivul de la uşa Armaşului şi cerşitorul care venise cu dănsul: şi cum mergea incetişor, el găndea la felurite lucruri: la Şanta, la Codrean, la chipul de a-i prinde, apoi la bănişorii ce avea să-i capete, la o răzeşie frumoasă pe care-şi pusese ochiul să o cumpere, căud eată că deodată... se văzù oprit in mijlocul drumului fără veste, şi un glas sălbatic îi răcnì in faţă:

— Cine vine?

— Om bun! Creştin pravoslavnic!

— Dracul să te iee... hai la căpitanul!...

— Pentru ce să merg la căpitanul? săracul de mine!... Poftim ciasornicul, poftim punga! numai lasă-mă in pace... viaţa mea n'are la ce să-ţi fie bună.

— Vino după mine fără vorbă lungă, c'acuş îţi măsur spatele cu stratul puştii.

— Maică precistă!... Maică precurată!... in ce capcană am intrat?... Sfinţi patruzeci

www.dacoromanica.ro

de mucenici, scăpaţi-mĕ!... Şi bietul Stanciu se văita de-i mergea gura la ureche.

Dar neavĕnd chip de impotrivire, el se dete jos din căruţă şi urmă tremurănd pe omul care-l oprise in drum. — Incepuse acum a se revărsa din ziuă. — Un alt om mustecios c'o sabie lungă aninată de şolduri, îi eşì in cale strigănd aceleaşi cuvinte infricoşate:

— Cine vine?

— Om bun cu frica lui Dumnezeu... nu mĕ omorì că am o casă de copii!

— Taci din gură, mişelule!... De unde vii?

— De la Iaşi.

— Unde mergi?

— La Vaslui.

— Mai intălnit-ai pe cineva in drum?

— Nu.

— Cum? N'ai auzit despre vre-o pregătire de poteră?

— Ba da!... Ba nu!... Ia să-mi aduc aminte.

— Spune tot ce ştii că-ţi scot măselele din gură.

— Mĕ rog nu mĕ omorì!... Eaca spun

www.dacoromanica.ro

tot... Am auzit, ba chiar ştiu cu încredinţare, că o mare poteră de călăraşi se pregăteşte să vie asupra...

— Asupra cui?

— Asupra unui..... asupra lui..... asupra Măriei Tale; şi crede-mĕ ar fi bine să fugi de-aici cât mai curĕnd, căci treaba se sluţeşte... De la Iaşi vin pozderie.

Un lung hohot de ris curmă vorbele lui Stanciul răzeşul.

— Cu cine crezi tu că vorbeşti?

— Cu căpitanul Codrean, rĕspunse bietul răzeş care de frică se făcuse mic ca un şoarece.

— Mişelul a căpătat orbul găinilor, adause căpitanul, uită-te bine la mine, şi vezi am eu chipul unui hoţ?

— Ba nu!... Ba da!... ştiu şi eu?

— Eu, păcătosule, sunt Dragomir căpitanul de călăraşi din Vaslui, care slujesc cărmuirii de douĕzeci de anĭ; care mi-am muet sabia in sângele a vre-o doisprezece haiduci, şi care merg acum să prind tocmai pe Codrean cu care tu mĕ asemăluesti.

— Maică precurată!... Maică precistă!...

www.dacoromanica.ro

rĕspunse răzeşul făcĕndu-şi cruce şi rĕsuflăndu-se adĕnc din piept. De ce nu mi-aţi spus aceasta de la inceput şi m'aţi lăsat să vărs sudorile morţii? Apoi dacă-i aşa, stăi să-ţi spun eu ce ştiu de Codrean şi de potera din Iaşi.

Atunci răzeşul istorisì lui Dragomir tot ce ştiea despre Şanta şi Codrean precum şi toată convorbirea ce avuse cu Armaşul cel mare din Iaşi.

— Ce găndeşti acum să facem? intrebă Dragomir.

— Să-l călcăm la noapte chiar.

— De ce să nu aşteptăm potera din Iaşi ca să-l luăm intre douĕ focuri?

— Nu, pentrucă pănă in trei zile, cine ştie ce se poate intĕmpla? Codrean are mirosul supţire, şi apoi cerşitorul şi beţivul nu-mi vin la socoteală. Căt pentru noaptea viitoare, el de sigur nu se aşteaptă la nimic; îl vom lua ca din oală.

— Bine zici.

— Şi apoi pentru ce să imparţi d-ta cinstea cu armaşul?

— Ai dreptate.

www.dacoromanica.ro

— Cât despre resplata bănească, adause vicleanul răzeș, ea va fi a mea, de vreme ce cinstea rămâne intreagă a d-tale, impreună cu cinurile de boerie ce-ți vor fi hărăzite drept mulțămită.

— Fie!

— Batem palma?

— Batem palma.

— A! Codrene hoț blăstămat!... zise răzeșul frecându-și mânile cu o nespusă bucurie, să vede că ți-a fost scris să-mi cazi in laț cu trei zile mai nainte... Am să dau trei sărindare dacă se va isprăvì lucrul cu bine.— Deacum căpitane, dă poruncă oamenilor să descalece și să se odihnească colo in pădure, să nu-i vadă și să nu-i audă nimene; căci eată se face ziuă și măța cu clopot șoareci nu prinde. La noapte vom pleca tiptil, tiptil; n'avem decât două oare de drum până la crîșma Șantei; o să punem mâna pe el, vorba ceea, când îi va fi lumea mai dragă. Sărmane Codrene!... Tu nu știi că ai a face cu Stanciu răzeșul!

www.dacoromanica.ro

III.

Intr'o verde poeană, la poalele dealului Bordea ce de atătea ori a fost cutrierat de haiduci, se află şi astăzi încă o casă veche sprijinită pe furci care se numeşte crîşma Şantei. Intr'ensa locuea odinioară o crîşmăreasă cu numele Şanta, a cărei frumuseţe păreche nu avea. Zimbetul ei era izvor de mângăere, ochii ei două bucurii, părul haină de mătasă, sinul taină de desfătări. — Căţi bogaţi treceau pe drumul mare, se opreau in calea lor spre a vedea pe Şanta şi o indemnau să impartă cu dênşii averile; căţi săraci veneau la crîşma ei ca să-şi potoale setea, se intorceau mai beţi de chipul ei frumos decât de vinul din pahare; ear Şanta nu voea să părăsească crîşma din poeană, nici să se uite la vre-unul din căţi suspinau in dorul ei, căci iubea pe căpitanul Codrean. In toate nopţile Codrean se desfăta la pieptu-i in dulci şi nespuse fericiri, ş'apoi păn'a nu se ivì zorile, lua earăş calea codrului.

Intr'o noapte el şedea culcat cu capul pe braţele ei, ear Şanta îi desmierda părul.

www.dacoromanica.ro

Buzele ei însă nu surideau, și inima i se bătea așa de tare că străbătea până in auzul lui Codrean.

— Ce ai dragă? zise el.

— Sunt tristă, răspunse ea, căci am visat pe frate-meu Stanciu.

Codrean știa tot ce Stanciu urzise contra sa, din spusele lui Șotrea care-l urmărise până la ușa Armașului, dar nu știa despre potera din Vaslui care avea să sosească chiar in acea noapte.

— N'aibi grijă, draga mea; cât va fi Codrean pe picioare, nici un fir din părul tău nu se va clătina.

— Ferește-te de Stanciu, urmă ea; el e crescut in viclenie și inima lui e neagră ca un cuib de șerpi. De câte ori voiu visa de dênsul, e semn rău pentru mine.

— Dă-mi dragă o sărutare, ca să-ți intărești sufletul, și alungă spaimele ce te impresoară. Stanciu e departe de noi, dar aice aproape am sabia și pușca, două surori nedespărțite, și colo in marginea pădurii unsprezece frați dintre care cel mai mișel plătește cât o sută de răzeși.

www.dacoromanica.ro

— Atunci Şanta inseninându-şi privirea, îşi plecă faţa pe faţa lui şi buzele lor se atinseră intr'un sărutat aşa de dulce şi aşa de lung, incât inimile lor de fericire incetară par'că de a bate. Multă vreme ei stăturĕ in această uimire, vĕrtej al minţii, dulce uitare de sine; cănd insfirşit Şanta, simţind lacrămile că-i inecau ochii, zise cu glas tremurător:

— De ce dragul meu, suntem noi osinditi de soartă să nu intălnim pretutindene decăt ochi de ură şi inimi duşmane... să nu inşirăm in viaţa noastră decăt zile inourate şi nopţi fără somn.... să nu avem parte să călcăm earba verde, fără a lăsa după pasul nostru urme viclene menite a ne pierde. Oare dragostea noastră supĕră lumea, sau suntem noi mai rĕi decăt oricine pe pămĕnt?... Şi ce puţin lucru ne-ar trebui ţouĕ ca să fim deplin fericiţi! Nimic, decăt uitarea oamenilor pe care nime nu o vrea!... Dar nici atăta Dumnezeu nu se indură să ne dee, el care singur a urzit dragostea noastră.

Şi glasul Şantei, dulce ca un căntec, im-

www.dacoromanica.ro

bătа auzul iubituluі eі; dar deodată săgeţі de foc s'aprinserĕ în ochіі eі, şі ea urmă astfel:

— Ba nu... dragul meu!... nu... Dumnezeu ştіe ce face... fericirea n'o dau anіі, cі mіnutele o dau... Ear duşmănіa lumіі ne întăreşte іnіma şі ne sporeşte dragostea... Ascunşі, prigonіţі, în luptă necurmată precum am fost, să fіm şі deacum înaіnte, căcі aşa ne vom іubі mai tare... Focul mai frumos străluceşte în întuneric, şі înăduşit el aduce cutremur....

Aşa grăі Şanta, şі mai grăі încă multe vorbe іzvorіte dіn іnіma eі іubіtoare, până când Codrean, răzemat cum era cu capul pe braţele eі, adormі înecat în fericirea lui. Ear Şanta rĕmase treză, nelіnіştіtă, cuprіnsă de mіі de grіjі, căcі deşі împărtăşea fericirea іubіtuluі eі, dar se temea par'că să nu o peardă.

Mіezul nopţіі sosі, oara spaіmeі, oara vedenііlor.

Atunci o cocoveică începù să cobească pe vîrful caseі.

Şanta sіmţі un fіor de gheaţă străbătĕn-

www.dacoromanica.ro

du-i din tălpi şi până'n creştet, şi fără voe smulse pumnarul de la brĕul lui Codrean.

Inima i se bătea tare, ochii ei intrebau cu ingrijire intunericul, când eată că auzì la uşa din afară o mică ciocănitură, ce părea a fi bătae de om.

— Ce să fie?... gândì ea... Oare să deschid uşa sau nu?... şi de ce m'aş teme?... De căte ori nu vin oamenii să poposească la crişma mea chiar la miezul nopţii!... atunci ea ridică incetişor capul lui Codrean de pe braţele ei, îl răzemă pe o perină, căci n'ar fi voit, cu preţul vieţii, să-i tulbure liniştea somnului, şi intrând in tindă, deschise uşa.

Un chip de om se arĕtă in lumina candelei ce se revărsa din lăuntrul casei... şi inima Şantei sărì din loc, recunoscĕnd pe frate-seu Stanciu.

— Buna sara sorioară!... Bucuroşi de oaspeţi?... zise Stanciu cu zimbetul cel mai nevinovat.

— Ce cauţi la mine Stanciule, acum in miez de noapte, tu care niciodată nu mi-ai călcat pragul la lumina soarelui?

www.dacoromanica.ro

— Caut, draga mea, un căpătăiu pentru capul meu ostenit şi ceva hrană pentru biata inimă, care de astăzi dimineaţă rabdă de foame.

— Stanciule, tu nu vii cu gând bun la mine, zise Şanta străpungĕndu-l cu privirea.

— Auzi vorbă!... Un frate nu vine la soră-sa cu gând bun... mai ales când n'a vĕzut-o de-atăta vreme!

— E de mult in adevĕr de când nu neam vĕzut, de când a murit tata; ţi-aduci aminte atunci când era bolnav pe patul morţii, şi tu in loc de apă i-ai dat... tu ştii ce i-ai dat, Stanciule, căci indată apoi i-ai moştenit averile.

— Şantă dragă, nu se cade să primeşti cu asemene vorbe pe un frate care vine aşa de departe să te vadă. Lasă-mĕ să mĕ odihnesc puţin in casa ta, şi-ţi jur pe cei doisprezece Apostoli că te voiu increding̦a pe deplin despre nevinovăţia mea; căci un drept credincios ca mine, nu poate să săvĕrşească păcatul de care tu mĕ bănueşti.

— Stanciule, nu vei intra.

— Pentru ce?

www.dacoromanica.ro

— Pentrucă, deşi in noi curge acelaş sănge, dar ce ne desparte este ura, şi ce ne poate apropia este numai dorul ce tu hrăneşti in suflet de a-mi face rĕu. Nu vei intra, pentrucă suflarea ta otrăvită mi-ar molipsì casa, pentrucă părintele meu ar lăcrăma in morment vĕzĕnd că găzduesc pe ucigaşul sĕu. — Frate, dacă-ţi e dragă viaţa, fugi!...

Zicĕnd aceste cuvinte, ea arĕtă lui Stanciu pumnarul de oţel ce ţinea in mănă; săngele ei fierbea şi fruntea-i increţită esprima neclintita hotărire de a-l pedepsì cu moarte, dacă ar mai indrăznì să facă un pas.

Şanta astfel cum sta pe pragul uşei, aurită de lumina candelei, cu pumnarul in mănă, cu ochii mari, deschişi din care izvorau nu lumini, ci pară de foc, era infricoşată de frumuseţă şi mănie. In acele momente ea părea mai mult decăt o femee; părea a fi ăngerul blăstĕmului ce cade pe capul lui Stanciu.

Stanciu inspăimĕntat făcù un pas indărăpt, părĕndu-i-se că vede umbra părintelui sĕu,

www.dacoromanica.ro

dar venindu-şi iute in simţiri, zise cu glas mai· imbărbătat:

— Pe viul Dumnezeu, Şantă, tu mĕ ameninţi!

— Fugi!... ŗĕspunse ea.

— Apoi dacă ţi-e aşa povestea, sorioară, să-ţi arĕt eu cum se primesc oamenii la gazdă... Copii la mine!... Puneţi măna pe dĕnsa şi pe ori-cine veţi găsì in lăuntru.·Să nu scape o muscă, auzitu-m'aţi?... Ear voi incunjuraţi casa şi staţi gata cu puştile la umĕr, căci hulubaşul nu va voì să se dee cu una cu douĕ, deşi nu are in ajutor decăt pe hulubiţa lui.

N'apucase însă Stanciu să-şi măntue vorba, că pumnarul Şantei, strălucind ca un fulger in intuneric, se infipse in pieptul lui Stanciu care lovit de moarte, căzù cu faţa la pămĕnt, scăldat in săngele ce-ì gălgăea din rană.

In acelaş moment Codrean trezit din somn de vuetul oamenilor ce năvăleau asupra Şantei, se aruncă ca un leu afară, şi descărcănd in grămadă pistoalele de la brĕu şi carabina cu douĕ ţĕvii, rĕsturnă patru

www.dacoromanica.ro

poteraşi; apoi iute ca gândul, el intoarse carabina cu stratul, cu cealaltă mână scoase sabia, şi incepù să dee in dreapta şi in stinga lovituri groznice, intovărăşite de moarte şi care făceau deşert imprejurul lui; ear la urechile lui şuerau glonţii deşi ca grindina şi nici unul nu-l nimerea, căci norocul şi de astă-dată ii ţinea credinţă.

Vălmăşagul era infricoşat. Săbiile scăpărau in intuneric, trăsnetele puştilor rĕsunau până in inima codrilor, urletele poteraşilor sămĕnau a urlete de fiarĕ sĕlbatece ce se mănâncă intre dĕnsele, ear in mijlocul lor, unde primejdia era mai mare, unde freamĕtul era mai asurzitor, Codrean fără frică de moarte se'nvĕrtea ca o vijelie.

Negreşit că e mai presus de puterea unui om de a se lupta singur cu o poteră intreagă şi Codrean ar fi trebuit până insfirşit să cadă jertfă voiniciei sale, dacă tovarăşii sĕi, care erau aşezaţi de pândă nu departe pe drumul Iaşului, auzind impuşcăturile n'ar fi alergat indată in ajutorul sĕu. Atunci biruinţa nu mai fù indoelnică. Atăcaţi pe la spate fără veste, poteraşii furĕ

www.dacoromanica.ro

cuprinşi de spaimă şi intr'o clipă toţi căţi mai rĕmăseserĕ in picioare o impunserĕ de fugă.

Urmele luptei furĕ indată nimicite, trupurile ingropate afară de unul. singur . . . al Şantei, care lovită de-un plumb drept in inimă, căzuse sĕrmana pe pragul uşei, voind par'că şi moartă să apere pe iubitul ei.

Inşiraţi in noapte pe cărărea codrului, haiducii duceau pe braţe pe frumoasa Şanta, acărei pĕr de mătasă spănzura păna la pămĕnt, ear lăngă dĕnsa mergea Codrean in tăcere, cu moartea in suflet, cu ochii uscaţi, căci tot ce iubise el in lume, tot ce-i incălzise inima şi-i imbucurase vederile intr'o viaţă intunecată de griji şi de primejdii, fusese ea care acum nu mai era. Casa ei rĕmase in urmă pustie, cu uşile deschise, cu ferestrele sparte şi imprejur unde şi unde căte un strop de sănge mărturisea ăncă despre trădarea lui Stanciu şi voinicia lui Codrean.

www.dacoromanica.ro

IV.

Insfirşit soarele îşi arĕtă earăş faţa de raze la rĕsăritul inflăcărat, şi la sosirea lui totul reinvia, se mişca, strălucea, numai Şanta, frumoasa Şanta, cuprinsă de somnul cel vicĭnic, stătea in nemişcare cu faţa palidă intoarsă spre ceriu, şi cu toate aceste intreaga fire părea că nu crede in moartea ei, intr'atăta frumuseţa are harul de a sămĕna cu nemurirea; ear la capu-i tot atăt de nemişcat, ca un al doile mort, şedea căpitanul Codrean, privind-o cu ochi rătăciţi şi neinţelegĕnd nimic. Haiducii cu capetele descoperite dinaintea tainei morţii, impărtăşeau durerea căpitanului, şi mulţi din ei îşi simţeau genele umede, lucru ne mai pomenit ăncă in viaţa lor. Apoi ei săparĕ o groapă in mijlocul codrului pe piscul cel mai inalt, unde pămintul era mai aproape de soare şi acolo aşĕzarĕ trupul Şantei, punĕndu-i la cap o cruce de lemn.

Apoi căpitanul zise tovarăşilor sĕi:

— Copiii mei!... De astăzi inainte eu nu mai pot fi căpitanul vostru. Inima-mi e

www.dacoromanica.ro

moartă şi braţul fără putere. Mergeţi unde vĕ vor duce ochii, căci ori unde, tot mai bine veţi fi decăt cu mine, dar căte-odată aduceţi-vĕ aminte de căpitanul Codrean.

— Să trăeşti căpitane!... rĕspunserĕ haiducii, Dumnezeu să-ţi trimită mângăere şi bărbăţie in suflet!

Ei se imprăştiarĕ in lumea mare, unii la plugărie, alţii la voinicie, ear Codrean rĕmase singur lângă crucea de lemn, şi uitându-se imprejur i se părù că lumea intreagă nu are altă menire decăt să jălească moartea iubitei sale.

Atunci el işi sfărmă puşca de-un copac, aruncă pistoalele intr'un fund de prăpastie, rupse sabia pe genunchi, şi sărutând crucea de la capul Şantei, plecă pe drumul Iaşului insărcinat cu povoara durerii sale.

— Mĕ duc, zise el, să-mi dau viaţa Domniei, căci nu mai am ce face cu dĕnsa.

Trei zile după aceea, el se infăţişă inaintea Domnului ţĕrii.

— Să trăeşti Măria Ta!... zise el plecându-se până la pămĕnt. Eu sunt Codrean că-

www.dacoromanica.ro

pitanul, pe acărui cap ai pus preţ aurul haznelei.

Domnul se'nfiorâ auzind aceste cuvinte.

— N'aibi grijă, Măria Ta, sunt fără arme, am venit să-mi pun capul la picioarele Măriei Tale şi să-mi primesc pedeapsa pentru rĕlele ce-am făcut. Fă cu mine ce ştii, căci m'am săturat de hoţit şi de trăit.

Domnul porunci să-l inchidă in temniţă şi adună boerii la sfat spre a chibzui asupra pedepsei ce i se cuvine.

Unii ziserĕ să-l spânzure, alţii să-l ardă, alţii să-l inţape. Ear Domnul care ştia taina lui Codrean, grăi astfel:

— Socotinţa Domniei Mele este, nici să-l spânzurăm, nici să-l ardem, nici să-l inţepăm, ci să-i deschidem uşile temniţei şi să-i dăm drumul.

Boerii plini de mirare, se uitau unii la alţii fără a inţelege gândul Domnului.

— Da!... adause acesta, moartea pentru dĕnsul este un bine, căci doar pentru aceasta datu-s'a prins in mănile noastre. Nu se cuvine să-l supunem pedepsei ce el insuşi doreşte, ci mai nimerit este să-l osîn-

www.dacoromanica.ro

dim să trăească ca să-și poarte chinul din loc in loc ca o moarte de toate zilele; astfel pedeapsa lui va fi mai mare, ear noi nu vom călca sfatul bătrânilor care ne invață să nu tăiem capul celui ce se pleacă!

— Ai dreptate, Măria Ta, răspunseră boerii.

Porțile temniței se deschiseră in două laturi și Codrean alungat de la moarte ca un nevrednic, eșì trist, cu capul plecat, cu brațele incrucișate, inaintând incet pintre oamenii ce se fereau din calea lui.

El se urcă earăș la codru, care singur părea a nu-l respinge de la sinul său, și acolo obosit se puse pe-un trunchiu de copac și stătù mult timp cu capul răzemat pe mâni intr'o stare de amorțire, astfel, că toate gândurile îl părăsiră până și gândul Șantei.

Dar intr'un târziu deșteptându-se, el se uită imprejur și zări in albastra- depărtare culmile munților. Atunci o rază de bucurie îi luminâ fața, el își luâ toiagul de drum, își puse traista pe umere și plecâ.

www.dacoromanica.ro

De-atunci de numele lui Codrean nu s'a mai auzit prin ţară.

V.

Treizeci de ani după aceste intêmplări, murì intr'o peşteră din munţii Vrancii un bĕtrân sahastru pe care orfanii, văduvele şi săracii nu conteneau de a-l jălì, căci treizeci de ani de-arĕndul el fusese binefăcĕtorul lor. Acest sahastru ajuns la adĕnci bĕtrâneţe avea barba până la genunchi şi sprincenele aşa de lungi incăt le ridica cu cărja. El umbla totdeauna desculţ şi mijlocul lui erà incins c'un curmeiu de teiu. De unde venise şi ce fusese el mai inainte, nime nu ştia, dar earăş nime nu putea să numere binele ce el făcea in toate zilele.

De avea cineva vre-o pricină cu megieşul sĕu, la dĕnsul găsea judècată dreaptă, la care se supuneau amĕndoi; de avea vre-un sfat de cerut, găsea vorbe inţelepte şi prinicioase; de avea vre-un necaz, găsea mângăere; de avea vre-o boală, găsea buruene de leac. Deaceea toţi locuitorii din munte

www.dacoromanica.ro

îl priveau ca pe un sfănt. El se hrănea cu rădăcini, şi capul său nu se odihnea decăt pe peatra goală. In toate dimineţele el se inchina cu faţa intoarsă spre resărit, însă inchinăciunea sa era scurtă şi aşa de ferbinte, că după ce sfirşea, obrajii săi păreau că primesc colorile resăritului. Două oare inainte de a murì, el spuse duhovnicului viaţa sa trecută, cum a hoţit, cum a iubit, cum s'a dat singur in mănile dreptăţii care l'a ertat, şi această mărturisire îi uşură intr'atăt inima, incăt el primì moartea cu fericire ca o ertare de la Dumnezeu. Morméntul său fù acoperit cu flori, şi in toate dimineţele locuitorii din munte se rugau pentru sufletul lui, zicănd.:

„Dumnezeu să-l fericească pe lumea cealaltă, că mult bine ne-a făcut aice!“

www.dacoromanica.ro

ASTRONOMUL şi DOFTORUL

Vestea despre ţara Moldovei mersese odinioară departe până in ţĕrile cele mai depărtate de la apus. Se zicea cumcă grăele rodesc in păměntul ei atăt de mult, incăt oamenii nu dovedesc să le stringă in girezi; că vinul din podgorii curge pĕrăe, incăt oamenii nemai avĕnd ce face cu el, îl uită cu anii in pivniţe până ce putrezesc doagele şi cercurile poloboacelor şi rĕmăne vinul in cămeşa lui; că oamenii sunt blajini şi primitori, neştiind ce-i cumpĕna şi mĕsura in ale traiului, şi că la masa fiecăruia este totdeauna loc pentru zece.

www.dacoromanica.ro

"Acolo e de noi!" zise un astronom către un doftor dintr'un oare-care tĕrg depărtat de la apus.

Astronomul, deşi om invăţat, se uita de mult timp la ceriu, însă ceriul indărătnic nu-i trimetea mană ca in vremea lui Moisi; ear doftorul om nu mai puţin invăţat aştepta bolnavii care nu veneau, nu doar că bolnavi n'ar fi fost, dar pentrucă alţii mai norocoşi in meseria lui îl luase pe dinainte.

Ei se sfătuirĕ să vie in ţara cea mult lăudată a Moldovei, sperănd că acolo se vor imbogăţi cu uşurinţă. — Ei merserĕ deci cum puturĕ, incetul cu incetul, şi mai călări, şi mai pe jos, şi mai in căruţă, ca oamenii subţiri in pungă, căci pe atunci nu se visa ăncă de drum de fer, şi astfel ajunserĕ după lung drum şi osteneală la hotarul ţĕrii.

Era toamna pe cănd, vorba ceea, gospodarii îşi numĕră bobocii, ear rănduneleie îşi caută de drum. Nu departe de hotar se vedea un sătulean inecat in fumul ce eşea de prin ursoace, sĕmn că pretutindene fierbeau oalele la foc, căci era in spre sară, pe

www.dacoromanica.ro

când oamenii se pregătesc de-ale mâncării şi odihnei. Călĕtorii intrarĕ in cea d'intâi casă din marginea satului unde locuia Niţă Blehan. — Niţă îi primì după obiceiu cu inima deschisă şi fără să-i intrebe cine sunt şî de unde vin. Femeea lui privighea oalele la foc, şi cinci copii in jurul ei, hărjonindu-se intre dĕnşii, trăgeau din vreme in vreme cu ochii la strachinile de pe masă.

Masa aşĕzată in mijlocul odăei, era joasă, pe trei picioare şi pe dĕnsa fumega o cogemite mămăligă mai mare decât pălăria astronomului, incunjurată de trei strachini: una cu slănină, alta cu varză şi a treia cu ardei. — Femeea aşezâ apoi pe masă oala de la foc, in care pregătise un minunat borş cu fasole amestecat cu ceapă, acărui aburi imbătau mirosul nerăbdătorilor copii.

— Poftim la masă! zise Niţă străinilor ce stăteau la o parte privind cu curiozitate prânzul ţĕrănesc.

Astronomul făcù o mişcare pentru a se apropiè de masă, dar doftorul îl oprì de poala surtucului in loc.

www.dacoromanica.ro

— Foarte mulţămim! Rĕspunse acesta; suntem sătui, chiar adinioarea am măncat.

Românul niciodată nu respinge străinul de la masa lui, dar nici are obiceiul să-l poftească de două ori. Astfel Niţă, fără a-i indemna mai mult, se puse cu familia roată imprejurul mesei, şi căt ai bate in palme mămăliga cea mare se făcù nevĕzută, şi impreună cu dĕnsa borşul, slănina şi celelalte; ear doftorul se uita la dĕnşii cu ochii plini de mirare şi se afla intr'o mare nelinişte.

— Îi vezi? şoptì el astronomului la ureche, toţi au să moară la noapte.

— Cum se pote!...

— Iţi jur pe diploma mea de doftor. — Ei s'au indopat cu atătea măncări grele şi nemistuitoare, incăt punga stomahului lor, umflându-se peste mĕsură, are să producă, sau o „paralizie“ a creerilor complicată cu „intoxicaţie“ de sănge, sau o „hypertrophie“ a inimii; şi una şi alta sunt boale grabnice şi fără leac.

„Aşa trebue să fie, negreşit... d-ta eşti doftor şi le ştii aceste, rĕspunse astronomul plecându-şi capul.

www.dacoromanica.ro

— Ascultă-mĕ urmâ doftorul; să nu cumva să ne culcăm cu dĕnşii in odae in astă noapte, căci măni dimineaţă o să fim invinovăţiţi că i-am otrăvit.

— Bine zici.

Niţă după ce măntuì de ospĕtat, îşi şterse musteţele şi-şi aprinse luleaoa, cu aerul mulţămit a omului ce şi-a îndestulat pofta măncării.

— Nevastă, zise el, pregăteşte aşternut pentru musafiri; d-nialor sunt osteniţi şi vor voì să se odihnească.

— Foarte mulţămim! Rĕspunse din nou doftorul. Noi ne vom culca afară pe prispă, căci suntem siliţi să plecăm de cu noapte şi nu voim să vĕ stricăm somnul la pornirea noastră!

— Nu vĕ sfătuesc să vĕ culcaţi afară băgâ de samă Niţă. Am semne că la noapte o să vremuească, o să fie furtună cu ploae şi ninsoare.

— Auzi? zise doftorul cătră astronom.

— Ba că chiar! Eu n'am să ştiu de va fi vreme bună sau rea... Doar au trecut „equinoxele“ toamnei şi putem zice că sun-

www.dacoromanica.ro

tem in calea „orbitei“ aproape de „perihelie“, astfel că după „paralaxa“ soarelui, nu se poate ca in astă sară să fie vreme rea.

— Aşa trebue să fie, negreşit. D-neta eşti astronom şi le ştii aceste, rĕspunse doftorul plecându-şi capul la rândul sĕu.

Ei se culcarĕ deci afară. Vremea era bună de cu sară; stelele sclipeau nenumĕrate pe ceriu, dar intr'un tărziu pe la cântatul cucoşului se stirni deodată un vĕnt din crivĕţ căptuşit cu lapoviţă, incât invăţaţii călători se trezirĕ din somn degeraţi ca vai de ei.— Inzadar se invĕleau ei cu mantalele prin cărĕ ploaea străbătea drept dragul; in zadar se adăposteau sub ştreşină, in dosul casei, după poeată, vĕntul îi invăluea din toate părţile şi-i ardea la inimă.

— Să batem la uşă să ne deschidă, căci o să perim afară, zise astronomul.

— Dar cine dracul ne va deschide, rĕspunse doftorul, nu ştii că ei sunt morţi in lăuntru?

— Ai dreptate, nu mĕ gândisem la aceasta.

Dar eată că un sgomot neaşteptat se aude in lăuntrul casei; uşa scărţie in ţiţini, se

www.dacoromanica.ro

deschide, şi Niţă in cămeşă, cu capul gol, şi desculţi se infăţişează străinilor care se uitau la dĕnsul spĕrieţi ca la ducă-se pe pustii.

— Intraţi in casă, zise el, nu v'am spus că o să vremuească? de ce nu m'aţi ascultat?

— Se vede că boala ăncă n'a făcut „criză", gândì in sine doftorul.

Ei intrarĕ in lăutru, se incălzirĕ, adormirĕ şi a doua zi deşteptăndu-se. vĕzurĕ cu mirare pe toţi buni sănătoşi; femeea pregătea măncarea la foc, copiii sburdau veseli prin casă, ear Niţă şedea liniştit pe laiţă cu luleaoa intre dinţi.

— Bună dimineaţa! zise el; aşa-i că tot e mai bine in casă de căt afară?

— Aşa este, rĕspunse doftorul, dar ia spune-mi mĕ rog, totdeauna ospătezi d-ta măncărı de-acele ce am văzut eri pe masă?

— Totdeauna, căci nu avem de altele.

Şi n'ai fost bolnav niciodată?

— Ba da; odată mi-aduc aminte că mi-am răsucit un picior venind cu carul de la pădure; insă moş Trohin mi l'a tras la roată

www.dacoromanica.ro

şi mi l'a indreptat. Altă dată m'a durut o măsea pe care mi-a scos-o fierarul din sat cu cleştele. — Apoi mai am căte-odată vătămătură, ştii vătămătura care o are tot omul, dar aceea nu-i boală la noi.

— Doftorii de la spiţărie n'ai luat niciodată?

— Spiţerie!... Să mĕ ferească Dumnezeu! Doar nu mi s'au urit zilele. Spiţeria mea e cuptorul. Când m'apucă vătămătura, beau un pahar de rachiu şi mĕ culc pe cuptor, şi după ce mĕ incălzesc bine pe o parte, apoi mĕ intorc de mĕ incălzesc pe cealaltă parte, şi a doua zi dimineaţă mĕ scol teafăr ca d'intăi.

— Ciudat! zise doftorul cu un aer gănditor.

Apoi astronomul apropiindu-se de Niţă îl intrebă la rândul lui:

— Ia spune-mi mĕ rog, de unde ai ştiut că o să se strice vremea astă noapte?

— Eaca vorbă!... Ori şi cine hrăneşte un porc in poeată, trebue s'o ştie aceasta.

— Ce fel?

Apoi da!... La noi e cunoscut că mas-

www.dacoromanica.ro

curul când vine de la câmp cu un paiu in gură, vremèa o să se schimbe in furtună. Aceasta o ştim din buni şi străbuni şi nici-odată nu ne-am inşelat.

— Ciudat!... adaose astronomul.

Apoi după ce cugetă cât-va timp se intoarse către tovarăşul său şi-i zise.

— Frate! ştii ce?... Să nu mergem mai departe să ne pierdem vremea. Intr'o ţară unde cuptorul ţine loc de spiţerie, şi mascurii ştiu mai mult decât astronomii, n'avem ce cuta.

— Ai dreptate, rĕspunse celalalt.

Astfel invăţaţii călători care veniseră aşa de departe spre a se imbogăţi in Moldova, se intoarseră de la hotar.

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

TABLA DE MATERII

	Pagina
Domniţa Ruxandra	9
Fluerul lui Stefan	45
Piatra lui Osman	75
Comoara de pe Rarău.	115
Privighitoarea Socolei	133
Vĕnătoarea	163
Aliuţa.	197
Hatmanul Baltag.	215
Şanta	235
Astronomul şi Doftorul	273

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro